

Dél-Dunántúli Regionális
Fejlesztési Ügynökség Kht.

A Dél-Dunántúli Régió
Turizmus Stratégiai
Fejlesztési Programja

TARTALOMJEGYZÉK

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
1 BEVEZETÉS	12
1.1 A PROJEKT HÁTTERE	12
1.2 ILLESZKEDÉS A MEGLÉVŐ STRATÉGIÁKHOZ	12
HELYZETELEMZÉS ÉS SWOT ANALÍZIS	14
2 MÓDSZERTANI MEGKÖZELÍTÉS	14
2.1 ADATGYŰJTÉS	14
2.2 ADATELEMZÉS	14
3 A TURIZMUS HAZAI KÖRNYEZETE	15
3.1 TURIZMUST ÉRINTŐ TRENDEK BEMUTATÁSA	15
3.2 A TURIZMUS JOGI HÁTTERE	17
4 A DÉL-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ BEMUTATÁSA ÉS TURISZTIKAI HELYZETELEMZÉSE	19
4.1 A DÉL-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA	19
4.2 TURISZTIKAI HELYZETELEMZÉS	23
4.3 A TURISTAFOGADÁS FELTÉTELEI	40
4.4 TURIZMUS KERESLET	47
5 SWOT ANALÍZIS	62
5.1 ERŐSSÉGEK	62
5.2 GYENGESÉGEK	64
5.3 LEHETŐSÉGEK	66
5.4 VESZÉLYEK	67
6 ESETTANULMÁNY – BURGENLANDI TURIZMUSFEJLESZTÉS	69
6.1 ÁLTALÁNOS JELLEMZŐK	70
6.2 HOZZÁFÉRHETŐ EU FORRÁSOK	70
6.3 FEJLESZTÉSI IRÁNYOK	70
6.4 TÁMOGATOTT PROJEKTEK	73
6.5 EREDMÉNYEK	74
6.6 BURGENLAND TURISZTIKAI TERMÉKEI NAPJAINKBAN	75
6.7 TURIZMUSMARKETING ÉS DESZTINÁCIÓ-MENEDZSMENT	78
6.8 ÖSSZEFOGLALÁS	80
STRATÉGIAI TERV	81
7 A DÉL-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ TURISZTIKAI JÖVŐKÉPE	81
7.1 BEVEZETÉS	81
7.2 A DÉL-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ LEHETSÉGES JÖVŐKÉPE	83
7.3 A RÉGIÓ TURISZTIKAI MAGTERÜLETEINEK JELENLEGI HELYZETE ÉS JÖVŐKÉPE	86
7.4 TERMÉK – MAGTERÜLET MÁTRIX	90

8	STRATÉGIAI FEJLESZTÉSI TERV	91
8.1	BEVEZETÉS	91
8.2	TERMÉKKÍNÁLAT FEJLESZTÉSE	93
8.3	MARKETING ÉS PROMÓCIÓ	99
8.4	INTÉZMÉNYI HÁTTÉR	105
8.5	FINANSZÍROZÁS	109
9	JAVASOLT INDIKÁTOROK	112
	PRIORITÁSOK ÉS INTÉZKEDÉSEK	114
10	A PRIORITÁSOK ÉS KAPCSOLÓDÓ INTÉZKEDÉSEK BEMUTATÁSA	116

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A KPMG Tanácsadó Kft. nyertes ajánlatot készített a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. (továbbiakban DDRFÜ) 17916/2005 számú közbeszerzési ajánlati felhívására, melynek tárgya a Dél-dunántúli Régió térségi gazdaságfejlesztési stratégiai programjainak elkészítése. A KPMG Tanácsadó Kft. a közbeszerzési felhívásban meghirdetett három program közül a **Turizmus stratégiai fejlesztési programjának** elkészítésére kötött szerződést a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökséggel.

A Dél-dunántúli Régió térségi gazdaságfejlesztési stratégiai programjainak elkészítését a második Nemzeti Fejlesztési Tervre való dél-dunántúli regionális felkészülés teszi szükségessé. A programok elkészítése szakterületenként történik. A stratégiák elkészítésével olyan konkrét fejlesztési elképzelések születnek, amelyeket később a második NFT operatív program struktúrájába lehet beilleszteni, azaz egyes elemei a Dél-dunántúli Regionális Operatív Program részeivé válnak, míg más elemei szektorális operatív programok keretében fognak megvalósulni. A programok egyben alapot képeznek a Dél-dunántúli Régió Európa Terve elkészítéséhez is. Ehhez szükséges megvizsgálni azokat a tématerületeket, amelyek regionális szinten koordinált fejlesztésével a régió versenyképessége fokozható, így a 2007-2013 közötti időszakban megindulhat a régió felzárkózása a fejlettebb hazai, illetve európai régiók teljesítményéhez.

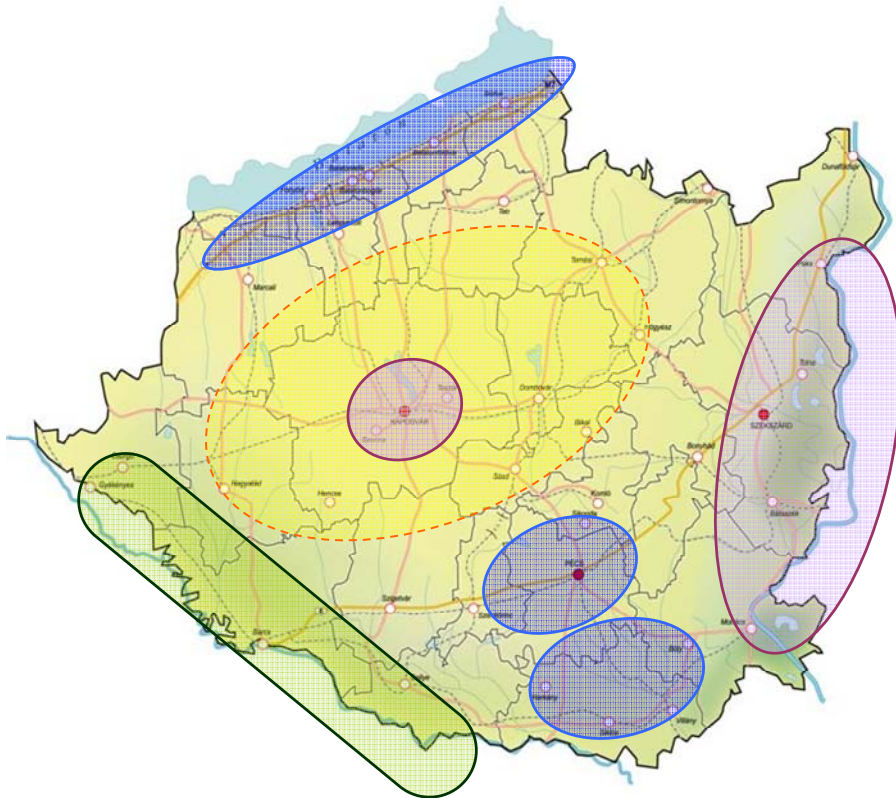
A jelen projekt elsődleges célkitűzése a Dél-dunántúli Régió specifikus adottságaihoz igazítva olyan fejlesztési irányvonalak meghatározása, amelyek a Dél-dunántúli Régiót a jelenlegi és az előre jelezhető turizmus trendek alapján versenyképpé teszik mind a hazai, mind a nemzetközi piac tekintetében. Ennek eléréséhez szükséges a jelenlegi állapot, az egyes turizmusfajtákhoz meglévő adottságok és az ezen adottságokra épülő termékinálat alapos feltárása és kiértékelése, a régióba irányuló kereslet és a fő motivációk vizsgálata, majd ezek alapján a turizmus magterületeinek és a lehetséges kitorési pontok azonosítása.

A régióban a települések területi eloszlása, a településsűrűség rendkívül egyenetlenül alakul. A régió belüli kisebb területek és a települések gazdasági fejlettségi szintje jelentősen eltér, számos település társadalmi, gazdasági tekintetben is hátrányos ill. elmaradott terület kategóriájába tartozik. A településszerkezetet leginkább az aprófalvas jelleg jellemzi. Ugyanakkor vannak a régióknak olyan területei (pl. Balaton-part) és települései (elsődlegesen a megyeszékhelyek, városok, dinamikus fejlődő nagyközségek és az üdülőhelyek), amelyek országos viszonylatban is kiemelkedő jelentőségű turisztikai területnek számítanak.

A Dél-Dunántúli Régió kiemelkedő potenciállal bír a turizmusfejlesztés területén, különleges természeti értékeire, kultúrtörténeti emlékeire, folklórhagyományaira, gasztronómiai és borászati adottságaira, gazdag termálkincsére és változatos aktív szabadidő-eltöltési lehetőségeire alapozva.

A kedvező adottságok jelentős része azonban turisztikai céllal jelenleg még részben, vagy teljes egészében kihasználatlan. A vendégek fogadását és kiszolgálását biztosító háttér-infrastruktúra sokhelyütt elégtelen, a minőségi igényeknek nem felel meg, a hosszabb tartózkodási idő érdekében kialakított kiegészítő programkínálat (különösen a téli hónapokban) szerény. Az interaktivitás és élményjelleg fokozása is sürgető feladat a nemzetközi, országos versenypozíció javítására. Problémát jelent a turisztikai kínálat és kereslet nagyfokú koncentrálttsága néhány nagyvárosba, illetve területre. Hiányosak adott térség kisebb vonzerejű programelemeit láncra fűző, ezáltal a térségi szintű komplexitást megeremlítő, és a kevésbé attraktív területeket a turizmusáramba bekapcsoló programcsomagok. Súlyos gond a rossz megközelíthetőség.

A Dél-Dunántúli Régió jelenlegi turizmusjellemzőinek és kiaknázatlan adottságainak áttekintése után az alábbi **turisztikai magterületek** kerültek meghatározásra, amelyek a legfőbb potenciált jelenthetik a régió turizmusának jövőjében:



Magterületek alatt olyan turisztikai gócpontokat értünk, amelyek részben jelenleg is, összességében azonban a jövőben húzóerőként szolgálhatnak a régió turizmusának fellendítésében. Noha a fejlesztések nem kizárólag a kijelölt területekre kell korlátozódjanak, azonban mindenképpen ezek kelljenek az elsődleges fókusz. Ezen területek jelenleg nem tekinthetők modern értelemben vett turisztikai desztinációnak, azonban további fókuszált fejlesztésük révén középtávon azzá válhatnak.

A magterületeken belül is szükséges fontossági sorrendet alkotni aszerint, hogy egy-egy terület jelenleg milyen mértékű vonzerőként szolgál, illetve reálisan mekkora jövőbeni potenciállal bírhat. Eszerint határoztunk meg elsődleges, másodlagos, illetve harmadlagos magterületeket, valamint lehetséges jövőben kialakuló magterületet. A régió kistérségcsoportjainak jelenlegi helyzetét és a turisztikai magterületekre fókuszáló jövőképét röviden az alábbiakban foglalnánk össze:

Elsődleges magterületek:

- **Dél-Balaton és háttértelepülései:** jelenleg a Balaton nemcsak a régió vezető desztinációja, hanem Budapest után a második legnagyobb vendégforgalmat bonyolítja Magyarországon, így az ország turizmusában betöltött szerepe kiemelkedő. Mindamelllett 2002 és 2004 között a Balaton jelentősen veszített a vendégforgalmából. Pozitívum ugyanakkor, hogy a 2005. év ismét kiugró növekedést realizált, és ahhoz, hogy ez a pozitív trend folytatódjon, a Balaton fejlesztései nem megkerülhetők, sőt, a 2007-2013-as időszakban a források egy jelentős részének a Balaton és háttértelepülése fejlesztésére kell irányulnia. E tekintetben előnyt jelent, hogy a területen a magántőke nagyobb arányú bevonására meglehetősen jó esély mutatkozik. A terület fejlesztése megkezdődött többek között a **Balaton projekt** keretében, amely egy integrált döntés-előkészítő rendszer megalkotását és bevezetését célozza a fenntartható turizmus elérése érdekében, a LIFE-III Environment programon keresztül. A projekt tervezett költségvetése közel 1,5 millió Euró, melyből az Európai Unió a LIFE-III programon keresztül 744.950 Eurót biztosít.

A Balaton tekintetében a célállapot egy olyan, nemzetközi szinten is népszerű vízparti üdülőhely, amely programkínálatában felveszi a versenyt a tengerparti üdülőhelyekkel is, emellett földrajzi szempontból kevésbé koncentrált. A Balaton ismét nemzetközi szinten is népszerű üdülőparadicsommá válik, ugyanakkor nagyobb mértékben részesül a belföldi turizmusból is. Fontos célkitűzés, hogy a Balaton közvetlen vonzásterületétől (5-10 km-es sáv) délebbre eső területek is nagyobb mértékben részesüljenek a Balaton turizmusából, ami a programkínálat bővítésével és ismertté tételével érhető el. A 2013-as jövőképben tehát a Balaton desztináció egy színvonalas, infrastrukturálisan kiválóan kiépített vízparti üdülőterület, ahol a turisták a vízparti üdülésüket több egynapos kirándulással egészíthetik ki a tótól délebbre eső területek irányában, így a desztináció területe és vonzáskörzete déli irányba kibővül. Mindezek alapján a Balaton déli partjának jövőképében egy olyan üdülőhely szerepel, ahol:

- a termékkínálat nemcsak Siófokra koncentrálódik, hanem megoszlik a Balaton déli partja mentén is,
- a turisták választhatnak a nyugodt, csendes partszakaszok, valamint a mozgalmasabb strandok között, ahol a környezetbarát vízi és vízparti sportok széles választéka hozzáférhető, kiépített sportpályák fogadják az aktívabb nyaralókat (pl. strandröplabda-pályák, strandfoci-pályák, minigolf, stb.). A strandokon biztosított sporteszközök kölcsönzése (kajak, kenu, vízibicikli, vitorlás, csónak, stb.) is. Mindezek mellett szabadtéri színpadokon fellépők színesítik a programkínálatot, emellett animátorok gondoskodnak a nyaralók szórakoztatásáról, és a családok igényeit további gyermekbarát szolgáltatások szolgálják;
- kiegészítő aktív programlehetőségek széles köre biztosított, így pl. lovaglás, kerékpározás, golfozás, stb., a Balatonról délebbre fekvő térségben motoros vízi sportok is üzhetők (jet-ski, vízisí, wake-board), pl. mesterséges víztározókban, ahol a környezetvédelmi feltételek ezt lehetővé teszik;
- a kultúra kedvelői is találnak kiegészítő programokat (bemutatóhelyek, múzeumok);
- esős napokon is találnak a nyaralók programlehetőségeket (pl. egy témaparkban, akvárium-múzeumban vagy gyógyfürdőben tölthetik el a napjukat);

- vendéglátóhelyek széles választéka közül válogathat mindenki a maga igényei szerint, és tájjellegű éttermek is nagyszámban megtalálhatók a palettán, valamint esti szórakozási lehetőségek is minőségi színvonalon biztosítottak minden korosztály számára (mozik, pub-ok, bárók, diszkók, vigadók, szabadtéri kulturális előadások);
 - a turisták minőségi kiszolgálásban részesülnek, és nem jelent problémát a szolgáltatók nyelvismerete sem, így a nyaralók elégedetten távoznak;
 - a szezon nem csak a nyári hónapokra korlátozódik, hanem tavasztól egészen ősz végéig nyúlik, és akár télen is érdemes pár napot a térségben eltölteni.
- **Pécs és vonzáskörzete:** Pécs környéke jelenleg is a régió felé irányuló vendégforgalom egyik meghatározó gócpontja: Pécs, valamint a Villány-Siklós-Harkány térség a Balaton után a második meghatározó turisztikai célpont a régióban. A két terület noha egy magterületnek is felfogható, karakterisztikus megjelenésük a jövőben várhatóan még jobban fog erősödni (Pécs tekintetében a kultúra és MICE, Villány-Siklós-Harkány pedig inkább a gyógyturizmus, valamint a bor-és gasztronómia területén). Emiatt a két magterületet külön kezeljük, de fontos hangsúlyozni, hogy a két terület szorosan összefügg, és a fejlesztéseknek is figyelembe kell vennie kölcsönhatásukat.

Pécs kiemelkedő kulturális központ, mediterrán hangulatával kuriózumot képez a hazai nagyvárosok között. Komoly erőssége még a várost övező változatos természeti környezet, az Orfűi-tó komplex turisztikai termékínálata, és számos, a népi kultúrát őrző település és épített örökség, valamint a Villányi borvidék és Harkány közelsége. Pécs az **Európa Kulturális Fővárosa 2010** program keretében az elkövetkező tervezési időszakban komoly fejlesztések valósulnak meg, több nagyprojekt keretében (többek között a Zenei és Konferenciaközpont, a Zsolnay Kulturális Negyed, A „Nagy Kiállítótér” projektek, melyek turisztikai vonzerőként is szolgálnak majd). Az EKF 2010 program keretében a város előreláthatólag 36 milliárd forint fejlesztési támogatást kap a tervezett beruházásokra állami forrásokból, valamint ezen felül további 3,6 milliárd forint működési támogatást. Pécs, mint régióközpont fejlesztését célozza továbbá a „**Pécs, az Életminőség Pólusa**” program. A pólus program az ország régióközpontjainak versenyképessé tételét szolgálja, ezzel mérsékelve a gazdaság főváros-koncentrátságát, valamint húzóerőt teremtve az egyes régiók fejlődésének. 2007 és 2013 között, az NFT második szakaszában – uniós forrásokat felhasználva – a tervek szerint mintegy 100 milliárd forint támogatás kerül felosztásra a régiók között. Pécs versenyképességi pólus-stratégiája három ágazat – az egészségipar, a környezetipar és a kulturális ipar – fejlesztésére épül. A pólus-stratégia életbe lépése az idegenforgalom nagyarányú fejlődését is előidézi, mindenekelőtt az egészség-, az örökség-, a kulturális és gasztronómiai turizmus tekintetében.

A terület jövőképében Pécs jelentősége, mint kulturális központ jelentős mértékben növekszik a 2010-es EKF programsorozat, valamint a Pólus program kapcsán, és a nemzetközi turizmusban betöltött szerepe is nő a Pécs-Pogány Repülőtéren meginduló nemzetközi légi forgalomnak, valamint a város ismertségének, imázsának erősödése következtében. Pécs regionális központtá válásával a város turisztikai potenciálja is nagymértékben megnő, többek között a hivatásturizmus területén. A város az infrastrukturális fejlesztések révén kétségtelenül bekapcsolódik az ország MICE turizmusába, elsősorban a kulturális típusú MICE tekintetében. Pécs tekintetében az említett programok mellett a fő fejlesztési irány a már meglévő imázs erősítése, valamint a környék

kiegészítő programlehetőségeinek a városi turizmushoz kapcsolásával komplex turisztikai programcsomagok kialakítása.

- **Villány-Siklós-Harkány:** A térség erőssége, hogy jelenleg is ismert és népszerű desztináció a turizmus több ágazatában is, és a szezonális jával kisebb mértékben érinti, mint pl. a Balaton térségét. A Villányi borvidék nemzetközileg is ismert turisztikai desztináció, Harkány Európában is egyedülálló gyógyfürdő-hely. A régió jövőképeben ezek az attrakciók még nagyobb jelentőséget kapnak, és a fő fejlesztési irányokat a körük épülő infrastruktúra fejlesztése, valamint kiegészítő programkínálatként a térség többi, jelenleg kevésbé jelentős attrakciójának bekapcsolása jelenti.

Másodlagos magterületek:

- **Kaposvár és környéke:** Kaposvár tekintetében a kultúrára és rendezvényekre épülő városi turizmus és a konferenciaturizmus a meghatározó a jövőképeben. Kaposvár sport és kulturális nagyrendezvényei és fesztiváljai évről-évre több látogatót vonzanak, magányúteményei és kiállítóhelyei egyre ismertebbek. Az elkészült városi élményfürdő mellett a gyógyturisztikai fejlesztések eredményeként az egészségturizmus erősödése jelenthet növekedési potenciált a városnak. Kaposvár környékén a falusi turizmus kuriózumnak számító termékei is megtalálhatók, valamint az aktív turizmushoz (vízi turizmus, kerékpározás, lovaglás) is jó adottságok jellemzik és kiépült termékek is jelen vannak. A jövőbeli célkitűzések közt szerepel az innovatív turisztikai termékek továbbfejlesztése, tematikus parkok kialakítása, valamint bekapcsolása Kaposvár turizmusáramába.
- **Duna-mente:** a Duna-mente jelenleg csekély mértékben részesedik a régió turizmusából. A jövőképeben a térséget elsősorban a borturizmusra, és emellett a vízhez kapcsolódó turizmusra épülő desztinációként lehet elképzelni. A már meglévő borutak, valamint a Duna ehhez kiváló alapot biztosítanak. A térségben található kulturális és népművészeti értékek a borra felfűzhetők, így aki végighalad a borút mentén, számos kiegészítő programlehetőséget talál magának. A térségben egyedi vonzerőként szolgál a Paksi Atomerőmű. Paks tekintetében cél lehet a város bevonása a minőségi konferenciaturizmusba, így a célállapotban a városban illetve közelében egy nagyobb kapacitású, magas színvonalú konferenciaszálloda is szerepel.

Harmadlagos magterület:

- **Dráva-mente:** a Dráva-mente jelenleg a legkisebb részesedést tudhatja magáénak a régió turizmusából. A térség jövőképe a Drávára és a hozzá kapcsolódó természeti értékekre épülő turizmus dominanciájával képzelhető el, amelybe bekapcsolhatók a terület népművészeti és kulturális értékei (Dráva-menti evezős és hajótúrákhoz, kerékpáros és lovastúrákhoz kapcsolva, a megállóhelyek mentén). Emellett fontos szerepet kapnak a térség jövőképeben a gyógyszerellátásokat nyújtó gyógyfürdők, melyek a határon túl is vonzerőértékkel bírnak, valamint a vadászat. A térség felé irányuló keresletet egy innovatív projekt (téma-park) nagymértékben növelheti.

Lehetséges jövőbeli magterület:

- **Belső-Dél-Dunántúl:** a Belső Dél-Dunántúl jelenleg viszonylag kismértékben részesedik a régió turizmusából. A meglévő attrakciók elszórtan, pontszerűen jelennek meg, nem képeznek egységes, komplex vonzerőt. A jövőben a térség a különböző termékek összekapcsolása, valamint a tervezett fejlesztések megvalósulásával az aktív turizmus (lovass turizmus, golfturizmus, vadászat, vízi turizmus, kerékpáros turizmus és természetjárás), továbbá a falusi turizmus desztinációjaként képzelhető el. Emellett megalapozott lehet egy innovatív projekt is ebben a térségben (pl. akvárium, témapark, esetleg fedett aquapark), ami a Balaton felé is vonzerőértékkel bír, különösen esős idő esetén. Amennyiben a felvázolt fejlesztések megvalósulnak, a terület a turisztikai magterületek sorába léphet, noha jelenlegi turisztikai potenciálja még nem kiemelkedő.

Termék – magterület mátrix

Összegzésként az azonosított magterületeken javasolt turisztikai termékszínű fejlesztési irányokat az alábbi táblázat mutatja be. A termék-magterület mátrix sötétkék mezői jelölik a kiemelt fontossággal kezelendő fejlesztési területeket, míg a világoskékkel azon területek kerültek megjelenítésre, ahol további fejlesztések javasoltak.

Magterületek	Dél-Balaton	Pécs és környéke	Villány-Siklós-Harkány	Duna-mente	Kaposvár és környéke	Dráva-mente	Belső Dél-Dunántúl
Egészségturizmus							
Vízi turizmus és aktív turizmus							
Lovas turizmus							
Kerékpáros turizmus							
Vadászat, horgászat							
Golf turizmus							
Ökoturizmus							
Falusi turizmus							
Bor és gasztronómia							
Kulturális turizmus							
Konferencia turizmus							
Rendezvények							
Innovatív termékek / Tematikus parkok							

A jövőkép meghatározása után következett a stratégia kialakítása, vagyis annak kidolgozása, hogy hogyan, milyen módon juthatunk el a jelenlegi állapotból a kijelölt célállapotba.

Mivel a régió rossz megközelíthetősége jelenti a terület egyik legfőbb gyengeségét, elsődleges célként a turisták tartózkodási idejének a növelését lehet kitűzni. A közlekedési feltételek javítására

a turizmus szereplői nincsenek közvetlen hatással, és azok elhúzódsának vagy elmaradásának kockázata fennáll, ezért olyan termék-és programkínálat kialakítása szükséges, amely révén az ide látogatók egy vagy akár több hetet is tartalmasan el tudnak tölteni a régióban. A színes programkínálat már motiválja a turistákat, hogy a körülményesebb megközelíthetőség ellenére is ellátogassanak a régióba, ha az út megtétele után hosszabb tartózkodást tervezhetnek. A kikapcsolódás és rekreáció céljából utazók általában hosszabb tartózkodással számolnak, így a régió tervezett pozícionálásával is összhangban áll a hosszabb tartózkodási idő.

A másik fontos célkitűzés a termékek és szolgáltatások minőségi fejlesztése, valamint a turistafogadás feltételeinek javítása. Mindezek mellett szükséges a régió ismertségének és imázsának javítása, melynek egyik legfontosabb eszköze a marketing.

A fejlesztési stratégia megvalósítása során elengedhetetlen olyan prioritások meghatározása, amelyek a további fejlesztések egyfajta mozgatórugóiként szolgálhatnak. Ezen prioritások kiemelt támogatottságot kell kapjanak mind a turisztikai szakma, mind a különböző finanszírozási forrásokat biztosító szervek részéről. A prioritások operatív megvalósításához intézkedések hozzárendelése szükséges, lehetőség szerint ezekhez konkrét projektek kijelölésével.

Prioritások és intézkedések

1. TERMÉKPORTFOLIÓ FEJLESZTÉSE

Komplex turisztikai termékcsomagok kialakítása

- Tematikus utak kialakítása a meglévő attrakciók élményláncszerű összefűzésével
- Termékcsomagok kialakítása jelentős attrakciókhoz kiegészítő termékek hozzákapcsolásával

Meglévő attrakciók fejlesztése

- Fizikai megjelenés és infrastruktúra fejlesztése
- Szolgáltatáskör bővítése

Új termékek létrehozása

- Vonalas infrastruktúra jellegű termékek fejlesztése (kerékpárutak, lovas útvonalak, túraútvonalak)
- Aktív turizmushoz kapcsolódó innovatív projektek és nagyprojektek támogatása (tematikus parkok, golfpályák, multifunkcionális sportközpontok)

2. TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE

Minőségi szálláshelyek létrehozása

- Négy- és ötcsillagos szállodák építése, kialakítása
- Meghatározott területeken középkeletű szállodák építése
- Minőségi kempingek létrehozása

Karakterisztikus vendéglátóhelyek létrehozása

- Tájjellegű és falusi éttermek kialakítása
- Borospincék vendéglátó szolgáltatásainak fejlesztése

Humán erőforrás fejlesztése

- Felső és középfokú turizmusképzések körének bővítése
- Továbbképzések és szakképzések körének bővítése
- Nyelvi képzések körének bővítése
- Lakossági fórumok

Megközelíthetőség, közlekedés fejlesztése

- Turisztikai buszok indítása
- Turisztikai kerékpárutak kialakítása
- Lovas taxi szolgáltatás
- Kisvasutak fejlesztése

3. REGIONÁLIS TURIZMUSMARKETING FEJLESZTÉSE

Régió népszerűsítése nemzeti és nemzetközi szinten

- Régió arculatának megteremtése
 - Logók és szlogenek továbbfejlesztése
- Imázskampány
 - Televíziós reklámspotok
 - Kiadványok, prospektusok
 - Reklámtáblák
 - PR jellegű megjelenések
 - E-marketing

4. TURIZMUS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK FEJLESZTÉSE

Integrált marketingszervezet kiépítése

- Regionális desztinációs menedzsment szervezet létrehozása
- Helyi desztinációs menedzsment szervezetek létrehozása a turisztikai magterületeken

Turisztikai célú civil szervezetek létrejöttének ösztönzése

- Helyi civil szerveződések támogatása
- Turisztikai klaszterek létrehozása

1 Bevezetés

1.1 A projekt háttere

A KPMG Tanácsadó Kft. nyertes ajánlatot készített a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. (továbbiakban DDRFÜ) 17916/2005 számú közbeszerzési ajánlati felhívására, melynek tárgya a Dél-dunántúli Régió térségi gazdaságfejlesztési stratégiai programjainak elkészítése. A KPMG Tanácsadó Kft. (továbbiakban KPMG) a közbeszerzési felhívásban meghirdetett három program közül a **Turizmus stratégiai fejlesztési programjának** elkészítésére kötött szerződést a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökséggel.

A Dél-dunántúli Régió térségi gazdaságfejlesztési stratégiai programjainak elkészítését a második Nemzeti Fejlesztési Tervre való dél-dunántúli regionális felkészülés teszi szükségessé. A programok elkészítése szakterületenként történik. A stratégiák elkészítésével olyan konkrét fejlesztési elképzelések születnek, amelyeket később a második NFT operatív program struktúrájába lehet beilleszteni, azaz egyes elemei a Dél-dunántúli Regionális Operatív Program részeivé válnak, míg más elemei szektorális operatív programok keretében fognak megvalósulni. A programok egyben alapot képeznek a Dél-dunántúli Régió Európa Terve elkészítéséhez is. Ehhez szükséges megvizsgálni azokat a tématerületeket, amelyek regionális szinten koordinált fejlesztésével a régió versenyképessége fokozható, így a 2007-2013 közötti időszakban megindulhat a régió felzárkózása a fejlettebb hazai, illetve európai régiók teljesítményéhez.

A jelen projekt elsődleges célkitűzése a Dél-dunántúli Régió specifikus adottságaihoz igazítva olyan fejlesztési irányvonalak meghatározása, amelyek a Dél-dunántúli Régiót a jelenlegi és az előre jelezhető turizmus trendek alapján versenyképpé teszik mind a hazai, mind a nemzetközi piac tekintetében. Ennek eléréséhez szükséges a jelenlegi állapot, az egyes turizmusfajtákhoz meglévő adottságok és az ezen adottságokra épülő termékkínálat alapos feltárása és kiértékelése, a régióba irányuló kereslet és a fő motivációk vizsgálata, majd ezek alapján a turizmus magterületeinek és a lehetséges kitérési pontok azonosítása.

1.2 Illeszkedés a meglévő stratégiákhoz

Fontosnak tartjuk, hogy a turizmus stratégiai fejlesztési program illeszkedjen a régióban korábban kidolgozott **megyei, illetve kistérségi turizmus stratégiákhoz**, valamint a 2005-2013 időszakra kidolgozott **Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiához** egyaránt. Az illeszkedést már az 1. munkafázis elkészítése során is szem előtt tartottuk, ezáltal a helyzetelemzésének tematikáját a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-2013 dokumentum felépítése alapján dolgoztuk ki, valamint tanulmányoztuk a rendelkezésünkre bocsátott regionális fejlesztési dokumentumokat.

Az általunk kidolgozandó stratégia emellett szükséges, hogy illeszkedjen a **Dél-dunántúli Régió 2004-2006-os időszakra kidolgozott fejlesztési stratégiájához**, amely négy fő fejlesztési irányvonalat határozott meg:

- Gazdasági aktivitás erősítése;
- Humán erőforrás fejlesztése;

- Minőségi környezet kialakítása és az életminőség javítása;
- A turizmus jövedelemtermelő képességének javítása.

A fejlesztési stratégiában a turizmus jövedelemtermelő képességének javítása érdekében az alábbiakat tűzték ki célul:

- a **turisztikai infrastruktúra fejlesztését** a jelentős fejlesztési potenciállal rendelkező turisztikai attrakciókhoz kapcsolódóan (főként az egészségturizmus, az ökoturizmus területén, valamint a szekszárdi, tolnai és mecsekaljai borvidékeken);
- a turisztikai szektorban működő **vállalkozások szolgáltatásminőségének fejlesztését;**
- a régiók egyedi értékeire alapuló, **tematikus turisztikai vonzerők fejlesztésének** ösztönzését;
- a **kulturális és szabadidő programok** támogatását;
- regionális turisztikai **promóciós tevékenységek** és hatékony **marketingstratégiák** kialakítását;
- kiemelt fejlesztések megvalósítását a **hivatás- és gyógyturizmus** területén (konferenciatermek és a magas kategóriájú szálláshelyek kialakításának, gyógy-, termál- és wellness központok fejlesztésének ösztönzése).

Munkánk során ezért kiemelten kezeljük a fent meghatározott területek adottságainak és lehetőségeinek vizsgálatát.

HELYZETELEMZÉS ÉS SWOT ANALÍZIS

2 Módszertani megközelítés

A Turizmusfejlesztési Stratégia alapjául szolgáló helyzetelemzés elkészítése során az ajánlatunkban részletezett módszertant alkalmaztuk.

2.1 Adatgyűjtés

Az adatgyűjtés során felkerestük a régió meghatározó turisztikai szervezeteit, bejártuk a jelenleg legnagyobb turisztikai potenciállal bíró helyszíneket, és számos interjút készítettünk helyi turisztikai szakértőkkel.

A régió jelenlegi turisztikai helyzetének feltárása az alábbi eszközök alkalmazásával történt:

- **Szekunder adatgyűjtés:**
 - Régió térségeire vonatkozó kiadványok felhasználásával (Pl. Best of Dél-Dunántúl 2006 kiadvány, Dél-Dunántúl turisztikai térképe kiadvány, Vendégház útikönyvek stb.)
 - Online források felhasználásával (www.deldunantul.hu, www.vendegvaro.hu, www.pannontravel.hu, www.hungarytourism.hu, www.travelport.hu, www.fatosz.hu, települések, attrakciók honlapjai, www.ksh.hu)
 - KSH kiadványok felhasználásával
 - Rendelkezésre álló fejlesztési dokumentumok felhasználásával (pl. kistérségi és megyei turizmusfejlesztési stratégiák)
- **Primer adatgyűjtés:**
 - Térségspecifikus mélyinterjúk készítése helyi turisztikai szakértőkkel (pl. RIB tagok, megyei Tourinform irodák alkalmazottai, helyi turizmusszövetségek képviselői, stb.)
 - Kistérségi kérdőíves megkeresések
 - 5 darab műhelymunka (workshop) a térségi turisztikai tervező hálózat munkatársaival, tervezőivel, szakértőkkel (85 fő)

2.2 Adatelemzés

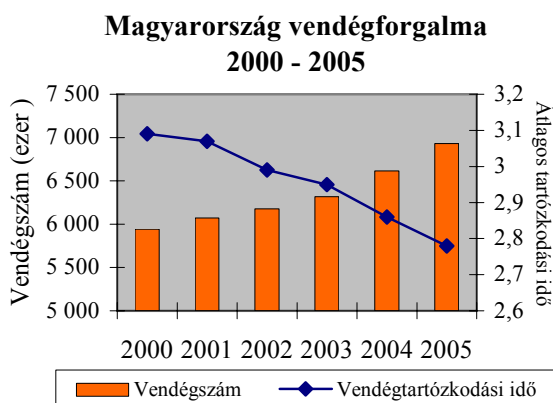
A szükséges információk beszerzése után azok feldolgozása és elemzése történt. Ennek során táblázatba foglaltuk a régió legfontosabb attrakcióit, interjúink feltárásait pedig beépítettük az elemzésbe.

- **Adatelemzés:**
 - Adatok, interjúk tapasztalatainak feldolgozása, elemzése
 - Statisztikai modellek készítése, adatelemzés

3 A turizmus hazai környezete

3.1 Turizmust érintő trendek bemutatása

2005-ben a KSH előzetes adatai szerint a kereskedelmi szálláshelyeken több mint 6,9 millió vendég közel 19,4 millió vendégéjszakát töltött el. Ez 2,8 nap átlagos tartózkodási időt jelent. A vendégek 49,2%-a külföldi volt, akik átlagosan 3,1 napot töltöttek el hazánkban. A belföldi forgalom a külföldinél is dinamikusabban élénkült, ugyanakkor a hazai turisták rövidebb ideig maradnak (2,5 nap) utazásaik során. Az összes vendégforgalom több mint egyharmada, külföldi vendégek esetében pedig közel kétharmada Budapest felé irányult.



Mutatók	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vendégszám	5 941	6 073	6 176	6 315	6 616	6 933
ebből külföldi	2 992	3 070	3 013	2 948	3 096	3 410
Vendégéjszakák száma	18 369	18 648	18 450	18 611	18 899	19 335
ebből külföldi	10 514	10 894	10 361	10 040	10 508	10 646
Vendégtartózkodási idő	3,09	3,07	2,99	2,95	2,86	2,78
ebből külföldi	3,51	3,55	3,44	3,41	3,39	3,12

Forrás: KSH, 2006

A 2004-ben regisztrált pozitív változások 2005-ben is folytatódtak: becslések szerint az év végére az összesített vendégéjszakák száma meghaladta a 19 milliós határt. Mind a külföldi, mind a belföldi vendégforgalom erősödött a tavalyi év folyamán. A kereskedelmi szálláshelyek 2005-ben 214 milliárd forint bevételt könyvelhettek el, ez 13 százalékkal magasabb a 2004-ben mért értéknél. Az összes szállásdíj-bevétel 87 százaléka keletkezett a szállodákban, ez 15 százalékos javulást jelent. Különösen a magasabb minőségű színvonalú szállodák forgalma emelkedett. Figyelemre méltó a gyógy- és wellness-szállodák szerepének felértékelődése: az előző típusban 9, az utóbbiban 66 százalékkal növekedett a vendégéjszakák száma. A Balatonnál 2005-ben 7,3 százalékos vendég forgalombővülést regisztráltak, amely nagy részben a belföldi turistaforgalom növekedésének volt köszönhető. Emellett megfigyelhető, hogy mind a külföldi, mind a belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a kereskedelmi szálláshelyeken közel 5%-kal csökkent 2005-ben.

A turizmust érintő legfontosabb trendek és tendenciák az alábbiakban foglalhatók össze:

- A turizmusban résztvevők átlagéletkora világszerte emelkedik, ebből kifolyólag növekszik a kényelem és a biztonság iránti igény az ellátásban és az utaztatásban egyaránt.
- Élénkül a fiatalok utazási kedve, amely európai viszonylatban jelentős mértékben irányul a közép-kelet-európai országok felé

- A fődülek hossza egyre csökken, több, rövidebb szabadidős célú utazás válik jellemzővé.
- Erőteljesebbé válik az alacsony költségű termékek (pl. fapados légitársaságok, budget autóbérlés) iránti kereslet, ugyanakkor az autóbuzsos utak jelentősége csökken. Az erősödő mobilitási igény ösztönzően hat a gépkocsi-, motorkerékpár- és kerékpárbérlésre.
- Mindamelltt nő a minőségi szolgáltatások és a kiegészítő programkínálat iránti igény, valamint a luxusszolgáltatások iránti kereslet.
- Nő a rövid, külföldi városlátogatások, illetve városok környékét célzó utazások kereslete (a szezonon kívüli időszakokban is) a közvetlen vasúti és légi megközelítési lehetőségek bővülésének eredményeként. Ugyanakkor ez a rossz megközelíthetőségű vidéki területek iránti kereslet csökkenéséhez vezet.
- Növekvő hangsúlyt kap a turizmus keresletben
 - a kalandturizmus: nő a valódi, aktív kikapcsolódást kínáló termékek iránti kereslet;
 - hivatásturizmus: egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a turizmusban a szakmai konferenciák, céges rendezvények, csapatépítő tréningek, stb.;
 - az ökoturizmus: egyre többen választják a klasszikus, tömeges ún. "napfény turizmus" helyett a "szelíd", "zöld" turizmust;
 - a sajátos hobbyk, téli és egyéb sportok;
 - az ismeretszerzés: nő az ún. speciális termékek (művészetekkel, kultúrával, történelemmel kapcsolatos termékek, tanulásra irányuló és a szellemi gazdagodást elősegítő utak) iránti kereslet;
 - az egészségmegőrzés: magasabb a „wellness” termékek, a gyógyfürdők és a fitneszközpontok iránti kereslet;
 - a gasztronómia/borturizmus: a turisták növekvő hangsúlyt fektetnek a helyi étel- és italspecialitások megismerésére.
- Egyre kedveltebbé válnak a teljes körű, változatos és kiegyensúlyozott élményt kínáló térségek.
- A személyre szabottság egyre fontosabbá válik (pl. a kisebb, autentikus családi hotelek és falusi szálláshelyek). Növekszik az új, hozzáadott értéket jelentő termékek, szolgáltatások iránti kereslet.
- A terrorizmus, a regionális háborúk, a környezetszennyezés és számos egyéb válsághelyzet következtében a biztonság iránti igény fokozódik.
- Növekszik az egyénileg szervezett utazások aránya, azaz az utazási irodák szerepe visszaszorul.
- Az Online piac szerepe egyre inkább bővül, már nem csak az információszerzés és utazási csomag összeállítása, hanem egyre inkább az elektronikus vásárlás terén is.

3.2 A turizmus jogi háttere

3.2.1 A turizmus jogi háttere az EU-ban¹

Az Európai Unióban nem létezik sem közös, sem pedig közösségi turizmuspolitika. A turizmus és vendéglátás (uniós elnevezése HORECA) ágazatra ennek alapján egy-egy rendeletet leszámlítva az általános elvek és szabályok érvényesek. Ugyanakkor mivel a turizmus ágazat sok más területhez is kapcsolódik, sok olyan szabályozás is érinti, amelyet eredetileg más megközelítésből dolgoztak ki.

2002 májusában fogadott el az Európai Tanács első ízben kifejezetten a turizmussal foglalkozó határozatot (2002/C 135/01). **Az európai turizmus jövőjéért** címet viselő határozat célul tűzi ki a tagországok együttműködését a turisztikai ágazat szerepének növelése, és fenntartható fejlesztése érdekében. A dokumentum kiemelt szerepet szán a Turisztikai Tanácsadó Testületnek (Advisory Committee on Tourism) az ágazat fejlesztési irányainak meghatározásában, valamint a tagországok közötti turisztikai célú együttműködés elmélyítésében. Magyarország EU tagként szintén résztvevője a testület üléseinek.

Az európai jogegységesítés jellegzetes területe a **fogyasztóvédelem**. Többek között a fogyasztóvédelmi célból született az uniós 90/314/EGK irányelve az utazási csomagról, az üdülési csomagról és a csomagtúráról, vagy a 93/43/EGK irányelv az élelmiszerek higiénijéről, de pl. a szállodák tűzbiztonságára is külön direktíva vonatkozik.

A légtérkihasználás hatékonysága, valamint a technikai harmonizáció mellett az **EU légi-közlekedés politikájának** egyik sarokköve az utasok jogainak kiszélesítése. Az egyik legismertebb fogyasztóvédelmi szabály a légitársaságok kártérítési kötelezettsége a menetrend szerinti járatokra fel nem fért utasokkal szemben, amely szabályozást Magyarország már korábban átvett. Változások ott várhatóak, hogy az uniós tervezi a kártérítési felelősség kiterjesztését a túlfoglalások esetén a charterjáratokra is. A liberalizált piac szabályai szerint bármely EU-s légitársaság járatot indíthat Budapestről a közösség valamennyi városába, sőt akár két magyar repülőtér között is szállíthat utasokat.

Szintén a fogyasztók egészségének védelme miatt használatos a közétkeztetés és a vendéglátás területén a higiéniai és közegészségügyi szabályok betartásával működtetett úgynevezett **HACCP rendszer**. Ez egy 7 alapelvből álló rendszer, amely az élelmiszer-előállítás és feldolgozás során előforduló fizikai, biológiai, és kémiai veszélyek elhárításához, illetve elkerüléséhez nyújt segítséget. A biztonságos élelmiszer előállításáról és forgalmazásáról szóló direktívát az élelmiszerekről szóló 1995. XC. törvény ugyancsak adaptálta.

A hazai turizmuszabályozás a jogharmonizációnak megfelelően igazodott a vonatkozó uniós normákhoz, továbbá az Európai Unió tagországaiban követett gyakorlathoz. Magyarország számára EU vonatkozásban fontos lehetőség rejlik az uniós források hozzáférhetőségében és hatékony felhasználásában, melyek a **strukturális- és a kohéziós alapok** keretében az elmaradott régióik felzárkóztatásához és a turisztikai ágazat fejlesztéséhez, valamint versenyképességünk fokozásához járulhatnak hozzá.

¹ A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2007-2013 alapján

3.2.2 A turizmus jogi háttere Magyarországon²

Jelenleg a turizmussal kapcsolatos szabályozás törvény, kormányrendelet, kormányhatározat és miniszteri rendeletek útján történik. A jogszabályi szabályozás felöleli a turizmus szinte teljes vertikumát az utazásszervező- és közvetítő tevékenység folytatásához szükséges feltételek szabályozásától az idegenvezetés, az osztályba sorolás és minősítés, valamint a RIB-ek szabályozásáig. Több jogszabály módosítása jelenleg is folyamatban van.

Külön turizmusról szóló törvény mindmáig nem létezik. A törvény hiányából adódóan hiányzik a turizmus jelentőségét megfogalmazó, alapdefiníciókat lefektető, a turizmus működésének struktúráját megállapító szabályozás. További problémát jelent, hogy hiányos a jogszabályok betartatása, illetve a szankciók érvényesítése (pl. a jogosulatlan idegenvezetés ellenőrzése, osztályba sorolás ellenőrzése).

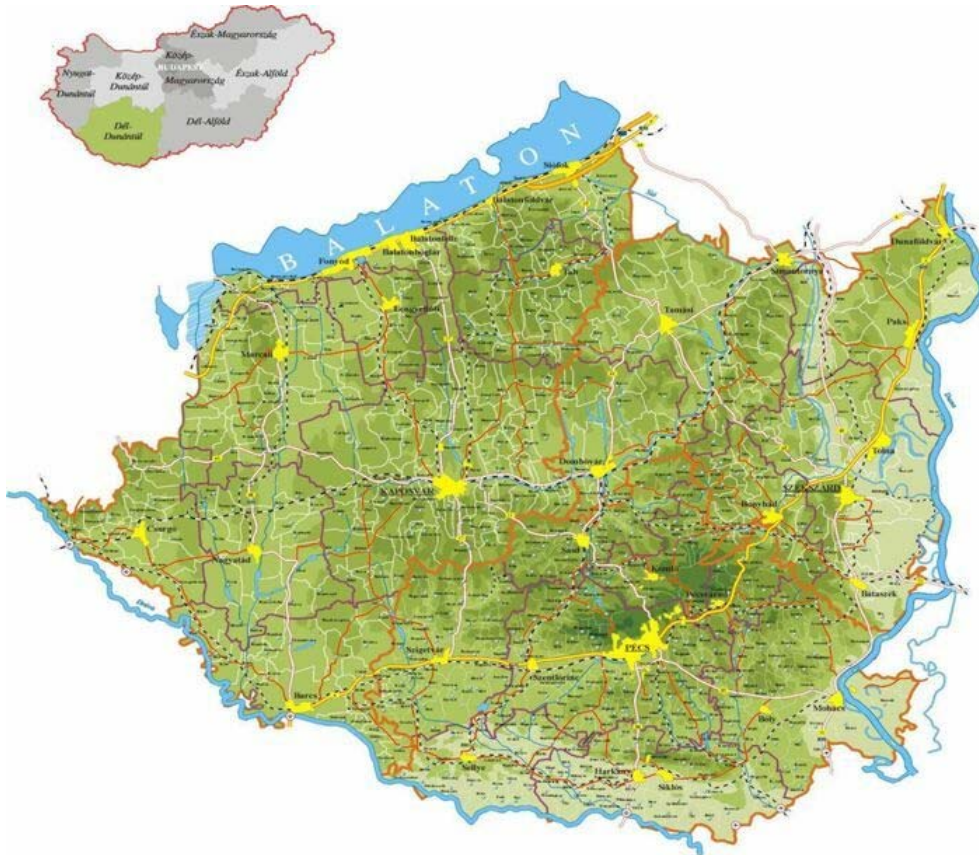
Magyarországon is nagymértékben érinti a turizmus ágat a fogyasztóvédelmi szabályozás. A fogyasztóvédelemmel kapcsolatos kötelezettségeket az 1998. március 1-e óta hatályos ún. **“Fogyasztóvédelmi Törvény” (1997. évi CLV. tv)** határozza meg, a **Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség** ellenőrzése mellett.

A tágabb értelemben vett fogyasztóvédelem keretében más hatóságoknak is jelentős fogyasztóvédelmi feladatai vannak, így pl. a vendéglátás tekintetében, a **HACCP** rendszer érvényesülésében, az **Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat** által végzett üzleti ellenőrzéseket kell kiemelni. Az ellenőrző hatóságok a saját ellenőrzési terveik alapján rendszeres, vagy szűrőpróba jellegű ellenőrzéseket végeznek és a panaszbejelentéseket általában soron kívül kivizsgálják. Az ellenőrző hatóságok a rendelkezések megsértése esetén különféle bírságokat szabhatnak ki, amelyek közül a **fogyasztóvédelmi bírságot** azért indokolt külön kiemelni, mert a törvény nem határozza meg annak felső határát, így lehetőség van magasabb összegű bírság megállapítására is. Az üzleti tevékenységet folytató vállalkozások (pl. vendéglátás, egyéb lakossági fogyasztási szolgáltatás) esetében a vonatkozó jogszabály (az üzletek működéséről és a belkereskedelmi tevékenység folytatásának feltételeiről szóló 4/1997. (I. 22.) Korm. rendelet) szerint az **illetékes önkormányzat jegyzője bezárathatja az üzletet**, ha az a tevékenységét a jogszabályi előírásokat megsértve folytatja, ugyanakkor a bezárás idejét 90 napban maximálja. Amennyiben a vállalkozó a hiányosságokat 90 napon belül nem számolja fel, a jegyzőnek az üzlet működési engedélyét vissza kell vonnia. Az üzlet bezáratását nem csak a jegyző rendelheti el, hanem a fogyasztóvédelmi felügyelőség is, amennyiben a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős nagyságú hátrányt okozó és a tisztességtelen piaci magatartás tilalmába ütköző gazdasági tevékenységet észlel.

A különböző turisztikai tevékenységek engedélyezését, nyilvántartását a gazdasági tárca **Magyar Kereskedelmi és Engedélyezési Hivatala** végzi. Fő feladatai közé tartozik az utazásszervező és/vagy –közvetítő tevékenységet végző utazási vállalkozók és az idegenvezetők nyilvántartása, az ingatlanok időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló szerződéseket kötő vállalkozások nyilvántartása, a vendéglátó üzletek kategóriába és a kereskedelmi szálláshelyek osztályba sorolására vonatkozó bejelentések kezelése, a besorolás megfelelőségének ellenőrzése, és

² A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2007-2013 alapján

4.1.2 Domborzati viszonyok, vízrajz, éghajlat³



A Dél-Dunántúli Régió a Balatontól a Dráváig terjedő területen helyezkedik el. Keletről a Duna, délről a Dráva, északon pedig a Balaton határolja. A régióban a terület 4%-a a Balaton nélkül is vízfelület, szemben az országos 1%-os aránnyal. Sok karsztvíz és karsztforrás, valamint természetesen feltörő, de mesterségesen feltárt termál- és gyógyvíz is jellemző a területen (pl. Tettey - Vízfő-forrás, Harkány, Szigetvár, Gunaras, Sikonda, stb.).

Domborzati viszonyai változatosak: a Balatontól délre elterülő Dunántúli-dombság nem csupán völgyekkel tagolt dombvidékes terület, hanem mintegy egyharmadában síksági, 4-5%-ában hegységi típusú. Ezt jól mutatja, hogy a Külső-Somogyi-dombságon, a Tolnai-dombságon kívül ide tartozik a jórészt síksági jellegű Belső-Somogy, és a Baranyai-dombság a Mecsekkel és a Villányi-hegységgel. A Dunántúli-dombság területe 10 200 km², Magyarország területének 1/9-ed része. A terület erdőszültsége 24-25% (mintegy 200 ezer hektár).

A Dél-Dunántúl **klímája kontinentális**, de az országos átlagnál déliesebb jellegű, ami a napsütéses óráknak az országos átlagnál magasabb számában (évi 1900-2000 óra) és a hőmérsékleti viszonyok kiegyenlítetttségében nyilvánul meg. Ez kedvező éghajlati viszonyokat eredményez a turizmus számára.

³ Forrás: deldunantul.com, vendegvaro.hu

4.1.3 Gazdaság, munkaerőpiac, demográfiai viszonyok

A régió gazdasága (az egy főre jutó GDP alapján) jelentősen elmarad az országos átlagtól, az egy főre jutó GDP 2003-ban az országos átlag 75%-a volt Baranya, 68%-a Somogy és 72%-a Tolna megyében, ezzel sorrendben a 11., 14. és 13. helyet elfoglalva a megyék rangsorában. A régió **foglalkoztatottságát** az országos átlagnál alacsonyabb aktivitási ráta jellemzi.

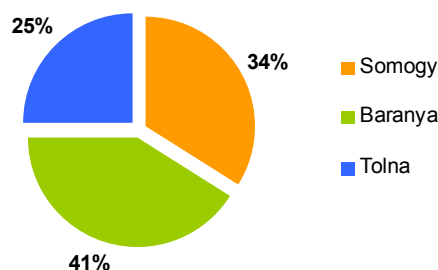
A **mezőgazdasági** részesedése ágazatban jelenleg foglalkoztatottak aránya az országos átlagot meghaladja. A régió jelentős mezőgazdasági kultúrája a szőlő és a bortelemelés. Jelentős kiterjedésű erdeiben intenzív vadgazdálkodás folyik.

A Dél-Dunántúl **turisztikai** potenciálját jelzi, hogy az ország üdülőkörzeteinek közel egynegyede érinti a régió megyéit.

A Dél-Dunántúli Régió népsűrűsége a legalacsonyabb az országban: noha a régió az ország területének 15,2%-át teszi ki, ezzel szemben lakónépessége csak az országos érték 9,8%-át adja. A népesség alakulását folyamatos, az országos átlagot meghaladó mértékű csökkenés jellemzi. A régió nemzetiségi összetétele, kulturális adottságai ugyanakkor igen sokszínűek: szerb, német, székely kisebbségek gazdagítják a lakosság összetételét.

Dél-Dunántúl népességének képzettségi szintje alapfokon megegyezik az országos átlaggal, magasabb képzettségi szintek tekintetében azonban elmarad attól (a képzettségi szint növekedésével nő az elvándorlás aránya).

A régió lakosságának megoszlása, 2005.



4.1.4 Területi szervezetek

Területfejlesztés

A régióban a területfejlesztés hatékony tervezésére érdekében, a kistérségi, megyei illetve regionális igények és szükségletek összehangolására 2005 végén Térségi Tervezői Hálózat került felállításra. A Hálózat tagjai a Regionális Fejlesztési Tanács, a régió Megyei Területfejlesztési Tanácsai, a régió Többcélú Kistérségi Társulásai, valamint a megyei jogú városok. Régiós szinten az alábbi szervezetek felelősek a területfejlesztés tervezéséért és megvalósításáért:

Regionális Fejlesztési Tanács

A Dél-Dunántúli Régió átfogó fejlesztése érdekében jött létre a **Dél-Dunántúli Regionális Tanács**, amelynek feladatai:

- Kezdeményezi és jóváhagyja a regionális fejlesztési terveket
- Dönt a hazai decentralizált alapokról (azok elosztásáról, stb.)
- Felügyeli a programok megvalósítását
- Megállapodást köt külföldi régiókkal, részt vesz nemzetközi együttműködésekben
- Koordinálja a minisztériumok által regionális szinten létrehozott testületek fejlesztéspolitikai tevékenységét

A Tanács tagjai:

- Megyei területfejlesztési tanácsok (és egyben a megyei közgyűlések) elnökei (Baranya, Somogy, Tolna – 3 fő)
- Megyei jogú városok polgármesterei (Pécs, Kaposvár, Szekszárd – 3 fő)
- Megyéenként a kistérségek egy-egy képviselője (Baranya, Somogy, Tolna – 3 fő)
- Regionális Idegenforgalmi Bizottság elnöke (1 fő)
- A minisztériumok képviselői (11 fő)

Regionális Fejlesztési Ügynökség

A **Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.** hivatott a régió előtt álló feladatok hatékony koordinálására, a Tanács által kijelölt fő célok megvalósítására. Feladatai többek között a Dél-Dunántúli Régióban folyó nemzetközi - köztük európai uniós - programok menedzselése, a regionális programozási folyamatok szervezése, koordinációja és monitoringja, valamint a térség külső és belső kapcsolatainak kialakítása, továbbformálása, menedzselése. Az Ügynökség mindhárom megyeszékhelyen (Kaposvár, Pécs, Szekszárd) üzemeltet egy-egy irodát.

Turizmus szervezetek

A turizmus tervezésére a megyei önkormányzatok alkotják azt a legalacsonyabb közigazgatási szintet, ahol törvényi kötelezettség turisztikai hivatal működtetése. Települési szinten az önkormányzatok szabadon dönthetnek turisztikai referens alkalmazásáról. A **megyei turisztikai hivatalok** rendszere mára már hiányossá vált a megyei önkormányzatok szerepsökkenésének eredményeként. Forráshiányuk miatt így már kevésbé képesek fontosabb szerep betöltésére, ugyanakkor egyes tevékenységeik továbbra sem elhanyagolhatóak, építő jelleggel jelenleg is hozzájárulnak a régió turizmusának erősítéséhez. Regionális szinten a **Regionális Idegenforgalmi Bizottságok** és a **Regionális Marketing Igazgatóságok** foglalkoznak a turizmus tervezésével, fejlesztésével és promóciójával. Problémát jelent, hogy a RIB-ek és az RMI-k a turisztikai régiókhoz illeszkednek, míg a turizmus fejlesztésére hozzáférhető források statisztikai régiók szerint kerülnek szétosztásra. A párhuzamosságok a költségvetési intézmények számára felesleges terheket jelentenek. Ugyanakkor a turizmus statisztikák tekintetében is nehézségeket okoz a statisztikai és turisztikai régiók megkülönböztetése. A dél-dunántúli statisztikai régióhoz tartozik a Dél-dunántúli turisztikai régió, valamint a Balatoni turisztikai régió déli területei, ezáltal két RIB és RMI érintett a terület regionális szintű turizmus feladatainak ellátásában.

A RIB, mint jogi személyiség nélküli testület, melynek tagjai társadalmi megbízásúként, a szakági miniszter felkérésére vesznek részt, a RIB-ek pontos szerepköre az RFÜ-k megjelenésével azonban nem tisztázott.

Az RMI-k feladata a turisztikai régiók marketing feladatainak ellátása, a régió népszerűsítése, turizmus statisztikák gyűjtése, valamint az információáramlás biztosítása a turizmus szereplői, illetve szervezetei között. Mindkét RMI fontos szerepet tölt be a Dél-Dunántúli Régióban, számos turistabarát kiadványt készít.

Helyi információs szerepet látnak el a **Tourinform irodák**, amelyek jelentősége nem csupán a turisták tájékoztatása miatt jelentős, hanem mivel ők ismerik a legjobban a térségbe érkező turisták igényeit.

A közigazgatási szerveken túl egyre több célirányos együttműködés, illetve civil szerveződés indul a turizmus területén. Ezek közül – a teljesség igénye nélkül – a jelentősebb **turizmus szövetségek** az alábbiak:

Egészségturizmus

- Dél-Dunántúli Gyógy- és Termálfürdők Egyesülete

Lovas turizmus

- Regionális Lovasturisztikai Egyesület
- Somogy Megyei Lótenyésztési Egyesület

Aktív turizmus

- Keleti- Mecsek Egyesület
- Pécsi Túrakerékpáros és Környezetvédő Klub

Borturizmus

- Villány-Siklósi Borút Egyesület
- Mohács-Bóly Fehérborút Egyesület
- Pécs-Mecseki Borút Egyesület
- Szekszárdi Borút Egyesület
- Tolnai Borút Egyesület
- Dél-Balaton Borút Egyesület

Falusi turizmus

- Somogy Megyei Falusi Turizmus Szövetség
- Baranya Megyei Falusi Turizmus Szövetség
- Tolna Megyei Falusi Turizmus Szövetség
- Zselici Faluhotel Hálózat

Egyéb

- Aktív Szabadidő és Környezeti Nevelés Dél-Dunántúli Összefogás
- Idegenvezetők Somogy Megyei Egyesülete
- Zselica Szövetség

Bár néhány szervezet példaértékű összefogást és kiemelkedően pozitív eredményeket tud felmutatni, ennek ellenére az tapasztalható, hogy több szövetség illetve egyesület alacsony hatékonysággal működik, és a szervezetek felépítése hiányosságokat mutat. A hiányosságok egyik forrása, hogy az adott szervezet a helyi vállalkozások bevonása nélkül működik, pusztán az önkormányzatok képviselőivel, holott a fő mozgatórugók a helyi vállalkozások lennének. A szerveződések a legtöbb esetben helyi illetve megyei szereplőket fognak összes, hiányos a régió szintű együttműködés. Az információáramlás több esetben nem kielégítő, vagy a tagok a megindult együttműködés ellenére is rivalizálnak egymással, és sokszor nem a valóságnak tökéletesen megfelelő adatokat szolgáltatják.

4.2 Turisztikai helyzetelemzés

4.2.1 Turisztikai attrakciók és termékek a régióban

A Dél-Dunántúli Régió kiemelkedő potenciállal bír a turizmusfejlesztés területén, különleges természeti értékeire, kultúrtörténeti emlékeire, folklórhagyományaira, gasztronómiai és borászati adottságaira, gazdag termálkincsére és változatos aktív szabadidő-eltöltési lehetőségeire alapozva.

- A területen található az igen jelentős kiterjedésű Duna-Dráva Nemzeti Park, amely egyike a legváltozatosabb flórát és faunát, geológiai értéket bemutató természetvédelmi területeknek, valamint több természet-és tájvédelmi körzet és Natura 2000 hálózatba bekapcsolt terület található még itt. A vadakban gazdag erdők, és számottevő halállományú tavak, folyóvizek a természet megfigyelése mellett a vadászat, horgászat számára is kedvező lehetőségeket kínálnak.
- A Somogy, Tolna és Baranya megye által alkotott régió történelmi emlékei több ezer éves múltra tekintenek vissza, ahogy azt a feltárt régészeti leletek is bizonyítják. A kultúrtörténeti emlékek között várak, kastélyok, különböző építészeti stílusokat bemutató épületek, török-kori építészeti értékek, templomok és kegyhelyek szerepelnek. Világörökség a Pécsi Ókeresztény Sírkamrák. Számos színház, múzeum, kiállítás és művelődési központ szolgálja a közművelődést.
- A térség soknemzetiségű lakossága ma is ápolja hagyományait. A népi építészetet, paraszti életet, gazdálkodást, művészetet bemutató tájházak mellett a népi mesterségeket élő formájukban is megismerhetik és kipróbálhatják a vendégek. A folklórtradíciókat számtalan népművészeti csoport és rendezvény eleveníti meg. A falusi élet szépségeit és nehézségeit a falusi turizmus keretében működő szálláshelyeken „testközelből” tapasztalhatják meg a látogatók.
- Világhírűek a térség öt borvidékén, de különösen a Villányi és a Szekszárdi Borvidéken előállított borok. A borászok összefogásával valamennyi borvidéken létrejöttek már borutak, amelyek változatos programokat kínálnak. A borhoz megköszönhető a térség ételspecialitásai is.
- A régió területe termálkincsben gazdag: számos gyógyhatású vizekre alapozott, különböző gyógyszolgáltatásokat kínáló fürdő, országos jelentőségű gyógyhely és egy gyógybarlang is megtalálható itt. A vízhez kötődő programok köre azonban ennél jóval tágabb, hiszen a Balaton az ország legkedveltebb üdülőhelye, a Duna és a Dráva többféle vízi sport lehetőséget kínál, valamint kisebb-nagyobb strandok várják a vendégeket.
- Az aktív programok közül kiemelendő a változatos domborzati viszonyok között üzhető kirándulás és kerékpározás. Néhány vállalkozó lovasturisztikai szolgáltatásokat kínál. A sportolni vágyók emellett korcsolyapályákon, sípályákon, vízisí pályákon, sportcsarnokokban, extrém sportparkokban, sportrepülőtereken, golfpályákon edzhetik magukat.

A kedvező adottságok jelentős része azonban turisztikai céllal jelenleg még részben, vagy teljes egészében kihasználatlan. A vendégek fogadását és kiszolgálását biztosító háttér-infrastruktúra sokhelyütt elégtelen, a minőségi igényeknek nem felel meg, a hosszabb tartózkodási idő érdekében kialakított kiegészítő programkínálat (különösen a téli hónapokban) szerény. Az interaktivitás és élményjelleg fokozása is sürgető feladat a nemzetközi, országos versenypozíció javítására. Problémát jelent a turisztikai kínálat és kereslet nagyfokú koncentrálttsága néhány nagyvárosba, illetve területre. Hiányosak adott térség kisebb vonzerejű programelemeit láncra fűző, ezáltal a térségi szintű komplexitást megteremtő, és a kevésbé attraktív területeket a turizmusáramba bekapcsoló programcsomagok. Súlyos gond a rossz megközelíthetőség.

Egészségturizmus

A régió termál- és gyógyvizekben gazdag terület, mely adottságnak köszönhetően a vízre alapozott egészségturisztikai szolgáltatások köre tág. A fürdők többsége ugyanakkor kis befogadóképességű, és csak a helyi igényeket elégíti ki, turisztikai potenciálja nem jelentős. Nagykapacitású, magas minőségi színvonalat képviselő, széles körű kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó wellness fürdő nem található a térségben. Nemzetközi szintű vonzerőnek tekinthető ugyanakkor gyógyvizének Európában egyedülálló összetétele és a közelmúltban végrehajtott minőségi fejlesztéseknek köszönhetően a Harkányi Termálfürdő.

Az egészségturizmus termékeihez tartoznak a fürdőkhoz kapcsolódó gyógy- és wellness szállodák is, amelyek közül a legtöbb Siófokon, illetve Harkányban működik. Magasabb kategóriát képviselő négycsillagos wellness hotel Siófokon található, míg wellness és spa szolgáltatásokat is nyújtó négycsillagos kastélyszálló Bikal és Hőgyész településeken található még.

Az egészségturizmusban szerepe lehet a jövőben a fürdők mellett az Abaliget Gyógybarlangnak, amelynek levegője és klímája légzőszervi megbetegedések kezelésére alkalmas.

Összességében megállapítható, hogy a régióban a termálturizmus – termékei és szolgáltatásai tekintetében – alulmarad mind a nemzetközi, mind az országos elvárásoknak:

- A középkategóriájú kisebb fürdőkből túlkínálat jellemző, ugyanakkor ezek csak helyi, kistérségi szereppel bírnak, fenntartásuk a jövedelmező kiegészítő programkínálat elégtelenségei miatt nagy terhet jelent a zömében önkormányzati tulajdonosoknak.
- Még az országos viszonylatban kiemelkedő vendégforgalmat bonyolító Harkány esetében is a fejlődés gátját jelentheti a családbarát szolgáltatáskör hiánya.
- A magasabb színvonalat képviselő fürdők korlátozott kapacitása zsúfoltságot eredményez, a szolgáltatás minőségének rovására. Sokhelyütt ugyanakkor nincs lehetőség bővítésre a rossz elhelyezés miatt, a megkülönböztetés hiánya pedig versenyhelyzetet hoz létre a térségi szintű komplexitás megteremtése helyett.
- Késlekednek a jelentősebb beruházások az önkormányzatok forráshiányos helyzete, valamint a külső működő tőke bevonásának nehézségei következtében.

A jelenlegi túlkínálat komoly problémát jelent, ezért szükséges lenne a meglévő fürdőkben differenciált szolgáltatások bevezetésére. Emellett az önkormányzati terhek csökkentése érdekében kiegészítő, magasabb jövedelmet termelő kínálati elemek kialakítása is célszerű lenne. A régióban ugyan nagy igény mutatkozik egy nagyobb kapacitású termál- és élményfürdő létrehozására, ugyanakkor ennek tervezésénél elengedhetetlen az ország többi élményfürdőtől való megkülönböztetés szem előtt tartása, és egy újszerű termék létrehozása (pl. tematikájában).

Ökoturizmus

A régióban két nemzeti park található: a Duna-Dráva Nemzeti Park teljes területe és a Balaton-felvidéki Nemzeti Park egy kisebb, somogyi része. A térség ökoturisztikai szempontból különösen kedvező adottságokkal rendelkezik. A Duna-Dráva Nemzeti Parkhoz négy tájvédelmi körzet és 25 természetvédelmi terület tartozik. A fő ökoturisztikai látványosságok mellett még számtalan természetvédelmi oltalom alatt álló parkban, arborétumban és erdőben, és további Natura 2000 területen figyelhető meg a gazdag flóra és fauna.

A védett terület nagy része szabadon látogatható, a fokozottan védett zónák azonban csak engedéllyel járhatók be, kivéve a jelzett turistautakat ill. tanösvényeket. Néhány helyszínen kiépült tanösvények és bemutatóhelyek, madárlesek, leskunyhók, kilátópontok, tájékoztató táblák mutatják

be az élővilágot, a bejáráshoz foglalkoztató füzetek is beszerezhetők. A szabadtéri bemutatóhelyek mellett ökoturisztikai központok is létrejöttek, amelyek különféle programokat kínálnak a vendégeknek (kiállítások, terem- és terepfoglalkozások, szakmai továbbképzések és versenyek, kézművesség, népi gazdálkodás, néprajz bemutatása, sportolási lehetőségek). Emellett számos természettudományi kiállítás is megtekinthető a régió múzeumaiban és tájházaiban.

Az ökoturizmus, mint önálló turisztikai ágazat tehát igen fontos szerepet tölthet be a Dél-Dunántúli Régió turizmusfejlesztésében. Ehhez ugyanakkor a bemutatás, az infrastruktúra és a vendégfogadás feltételeinek javítása szükséges:

- A kerékpárutak kiépítettsége hiányos: a kijelölt kerékpárutak száma és hossza elenyésző, szervizszolgáltatások csak helyenként hozzáférhetőek. Egyéb szolgáltatások (pl. pihenőhely, étkezési lehetőség) korlátozottan állnak rendelkezésre, nem igazodnak a kereslet elvárásaihoz.
- A kirándulók csak kulcsos házakban tudnak megpihenni, nyitott, étkezési lehetőséget is biztosító pihenőhelyek nem állnak rendelkezésre. A vízi táborhelyek vizes blokkjai alacsony színvonalúak, a táborhelyek kiépítettsége egynéhány padra, asztalra korlátozódik.
- A természettudományi múzeumok kiállításai meglehetősen statikusak, az új trendeknek megfelelni képes interaktivitás hiányzik. Ezen hiányosságok pótlása szükséges a látogatóbarát, élményt nyújtó környezeti nevelés érdekében. Példaként szolgálhat a jelenleg tervezés alatt álló báti Feketegőlya Múzeum kialakítása tapasztalt, nemzetközi szakértői gárda bevonásával, amely interaktív bemutatóhelyként szolgál majd.
- Fejlesztési lehetőséget a természetvédelmi kezelő Duna-Dráva Nemzeti Park számára - forráshiánya miatt - csupán a pályázati támogatások biztosítanak. Problémát jelent ugyanakkor ezen pénzek felaprózódása, ami nagyobb beruházásokat a legtöbb esetben nem tesz lehetővé. Erre példa a nemrégiben pályázati pénzt nyert drávaszentesi bemutatóhely, amely bár 100 millió forintos beruházással készült el, a kiállítás magas színvonalú berendezésére már nem maradt elegendő forrás.
- Problémát jelentenek a tanösvényeknél a vendégbarát infrastruktúra hiányosságai: a tájékoztató táblák nem elég attraktívak és közérthetőek, idegen nyelvű kiadványok, tájékoztató táblák és szakvezetések csak igen kis számban állnak rendelkezésre, és kizárólag hagyományos bemutatási eszközöket alkalmaznak.
- A természeti vonzerőkhöz kapcsolódó szálláshelykínálat hiányos, holott a meglévő kínálati elemek jó kihasználtsága a kereslet meglétét mutatja.
- A fokozottan védett nemzeti parki területeken a látogatószám növelésének gátat szabnak a természeti fenntarthatóság érdekében elengedhetetlen látogatási korlátok:
 - a fokozottan védett tanösvényeken indított szakvezetésen maximum 30 fő vehet részt egyszerre. Az egyéb tanösvényeken is 30 fő az ajánlott egyidejű létszám;
 - a Dráván 2 naponta egy, maximum 30 fős csoport evezhet le, engedéllyel, és csak a jelölt táborhelyeken köthet ki. A kereslet jelentős visszaesését eredményezheti, hogy az engedély megszerzésének eljárási díja 2006. január 1-től párezer forintról 100.000 Ft-ra emelkedett.
- Problémát jelent egyes területeken, bizonyos időszakokban a rendkívüli szűnyoginvázió.

- A fenntartható turizmus megteremtése szempontjából gondot jelent, hogy a Dráva-menti területek turizmusát horvát oldalról nem szabályozzák, ugyanakkor a horvát oldalról érkező vízi turisták számának korlátozására a nemzeti parknak nincs lehetősége.

A természeti értékek fenntarthatóságának megőrzése mellett további interaktív bemutatóhelyek és útvonalak létrehozásával, a vendégfogadás feltételeinek javításával és élménydús kiegészítő szolgáltatáskör biztosításával a résztvevők száma növelhető, a vendégtartózkodási idő fokozható, a jövedelemtermelő képesség javítható lehet.

Vízi turizmus

A vízi turizmus a nyári időszak kedvelt üdülési és aktív időtöltési formája, amely magában foglalja a strandolást, a különféle vízi sportok üzését (ezen belül elsősorban a csónakázást, kajak-kenuzást, vitorlázást), valamint a sétahajózást. A Dél-Dunántúli Régió folyóvizei, tavai, mesterséges strandfürdői kellemes nyári időtöltést biztosítanak a strandoláshoz és a vízi sportok üzéséhez.

A **Balaton** Magyarország és Közép-Európa legnagyobb édesvízi tava, nemzetközi szinten is kiemelkedő vonzerő, amely kedvező lehetőségeket kínál mind a nyári vízparti üdülés, mind a vízi sportok számára. A tó déli partja igen kedvelt nyári üdülőhely, köszönhetően lassan mélyülő parti sávjának, kiépült szolgáltatáskörének és kedvező időjárási körülményeinek. A Balaton valamennyi településén szabad strandok és kiépített strandterületek találhatók. Kiemelkedő ezek közül a siófoki 17 km hosszú partszakasz, valamint a balatonlellei, balatonboglári, balatonföldvári és balatonfenyvesi üdülőhelyek. Bár a motoros vízi járműveknek tiltott terület a tó, de vitorlázni, szörfözni, evezni, kajakozni, kenuzni, vízi biciklizni szinte minden strandján lehet. Siófokon elektromos rendszerű vízisípálya is megtalálható, bérelhető felszerelésekkel. Szörfklub több településen is működik, többek között Fonyódon.

Baranya megye legkedveltebb üdülőterülete az **orfői tavak** vidéke (Péctől 14 km). Az Orfői, a Pécsi és a Herman Ottó tó összesen 113 hektár vízfelülettel rendelkezik. A Herman Ottó tó védett, a víziturizmus számára nem hozzáférhető, de a terület másik két tavan strandokat (köztük az ország legnagyobb feszített víztükrű, 6000 m²-es medencéjét) és tóból lekerített fürdőhelyeket hoztak létre. A tórendszer negyedik tagja a Kovácsszénája-tó, amely elsősorban a horgászoké. A strandolás mellett szörfözni, vitorlázni, csónakázni, vízi biciklizni és kajak-kenuzni is lehet.

Tolna megyében **Szálkán** 67 hektár területen van tórendszer, mely horgászatra és vízisportokra egyaránt alkalmas.

A **Duna** teljes magyarországi szakaszán szabályozott és hajózható, a nagyméretű személy- és teherhajók közlekedése miatt elsősorban a holtágak alkalmasak a vízi turisztikai szerepkör betöltésére. A Duna holtágai, homokzátonyai fürdőzésre is alkalmasak.

A **Dráva** Magyarország legtisztább és szabályozás által legkevésbé érintett folyója. 150 km hosszan kanyarog végig a Dél-Dunántúlon. A folyó gyors sodrású, kanyargós és örvénylő, így gyakorlott vízi túrázóknak ajánlott. A vízi túrázás itt engedélyhez kötött, a túrázók számát pedig a Duna-Dráva Nemzeti Park előírásai korlátozzák.

A gyékényesi **Kotró-tó** az édesvízi bűvárok kedvelt merülő helye, bűvárversenyek színhelye, mivel a több mint 340 hektár felületű kavicsbánya-tó vize rendkívül tiszta. A tavon motorcsónakozni és horgászni is lehet. A tó partján létrehozott üdülőterületen jelentős fejlesztéseket terveznek a közeljövőben.

Ezeken kívül a Régió több településén is megtalálható kisebb-nagyobb – a vízi turizmus számára fontos kiegészítő programelemet kínáló – **természetes és mesterséges strandterület**.

A turisztikai infrastruktúra az adottságok ellenére sokhelyütt fejletlen, a kapcsolódó programlehetőségek szűkösek:

- A Duna jelentős hajóforgalma és rossz vízminősége miatt – a holtágak kivételével – a klasszikus vízi turisztikai útvonal szerepét nem töltheti be.
- A Dráva esetében problémát jelentenek a túraszervezés nehézségei (vízi túrázshoz szükséges a Határőrserg, valamint a Nemzeti Park engedélye, maximális csoportlétszám 30 fő, a csoportok meghatározott helyszínekről és időpontokban indulnak, jelentős eljárási díj fizetendő, stb.).
- A Sió-csatornán a vízi turizmus feltételrendszere jelenleg nem kiépített.
- Bár több településen biztosított éjszakai táborhely, valamint kulcsos házak is igénybe vehetők, ezek minőségi színvonala és nyújtott szolgáltatásköre azonban nem megfelelő. Más vízi turisztikai útvonalakkal szemben (pl. Tisza, Tisza-tó, Mosoni-Duna, Bodrog, Körösök, stb.) ezért versenyhátrányt szenved a térség.
- Noha a Balaton kiépítettsége régiós viszonylatban kiemelkedő, mégis Siófok, Balatonboglár és Balatonlelle kivételével viszonylag kevés a szórakozási- és programlehetőség (amit azonban a vízparti turisták igényelnének), és sok a kihasználatlan turisztikai potenciál.

A Balaton mellett a régió több nagyobb kiterjedésű tava regionális vonzerőként szolgálhat, amennyiben a turisztikai termékkínálat a turisták igényeihez illeszkedve kiépítésre kerül. A Dráva ugyanakkor a fenntartható turizmus elvárásai miatt kevésbé jelent potenciált a turizmus fellendítésében, és a Dunán is korlátozott a vízi turizmus területén a további hasznosítás.

Vadászturizmus

A Dél-Dunántúli Régió Magyarország egyik legkedveltebb, hatalmas területű és jelentős vadállománnyal bíró területe. Fő vadászati területek: Gemenc, Zselic, Belső-Somogy, Gyulaji-erdő. A vadászatszervezés jól működik a térségben: a vadászati vadászati társaságok, erdőgazdaságok szervezik. Ezek a vadásztatás mellett szállást, étkezést, trófeakikészítést és egyéb kiegészítő szolgáltatásokat is nyújtanak, bemutatókat, szakmai továbbképzéseket is szerveznek. A vadászati társaságok területei szinte a teljes régiót, annak minden kistérségét lefedik.

A vadászat turizmusban betöltött szerepét azonban az alábbi tényezők megkérdőjelezhetik:

- A vadászat meglehetősen szűk réteget vonz, mely csoport más típusú szórakozási lehetőséget ritkán keres, ugyanakkor a bor és gasztronómiai turizmushoz kapcsolható.
- A bevétel jelentős része nem a turizmusban, hanem a mezőgazdaságban csapódik le.
- A vadászatból származó bevételek gyakran adózás alól mentesülő egyesületeknél jelentkeznek.

Lovas turizmus

A lovasturisztikai szolgáltatások szerepét játszanak mind a belföldi, mind a külföldi vendégek megnyerésében: elsődleges motivációként szolgálnak a lovas szolgáltatásokat igénylő turisták számára, de olykor kiegészítő programelemként is értelmezhetők egyes más turizmuságakhoz kapcsolódóan.

A Régióban számos lovas iskola, lovarda, lovas klub működik, amelyek széleskörű szolgáltatásokat kínálnak. Gyakoriak továbbá a különböző rendezvények, versenyek.

Az országban először a Dél-Dunántúli Régióban dolgoztak ki és vezettek be egységes regionális minősítési rendszert a lovasturisztikai szolgáltatók számára. A nyújtott szolgáltatáskör színvonalát 1-5 patkós rendszerben két évente minősítik. Sajnálatos módon ötpatkós szolgáltató nem működik a

régióban, a szolgáltatási színvonal romlását mutatja, hogy míg 2003-ban 25, addig 2005-ben már csak 13 lovarda érte el a minimális egypatkós szintet.

Hiányosságok a lovas turizmus területén is mutatkoznak:

- A szolgáltatási színvonal romlása (amint azt a minősítési rendszer tapasztalatai is mutatják) sürgősen megoldandó problémát jelent.
- Bár néhány szolgáltató kínál terápiás lovaslái lehetőséget, ezek nem a jogi előírások szerinti feltételek alapján működnek.
- Szálláshelyek és vendéglátó egységek általában működnek a lovas tanyákon vagy azok környezetében, a kiegészítő programlehetőségek viszonylag szűk körűek.

A legfontosabb feladatot a régióban a szakemberképzés biztosítása jelenti: ennek hatására a lóállomány idomítottágának minőségi javulása, a szolgáltatások színvonalának és biztonságosságának növekedése várható. Lényeges továbbá egy Dél-Dunántúli lovasturisztikai klaszter létrehozása és a szolgáltatók piaci pozíciójának megerősítése a szükséges nagyberuházások végrehajtásával.

A kiegészítő programok körének szélesítésével a vendégtartózkodási idő meghosszabbodhat, változatosabb kikapcsolódást biztosítva a családok számára is. A lovas turisztikai szolgáltatások fontos szerepet tölthetnek be a kistérségi programláncok kialakításában is: mind a közeli települések megközelítése, bejárása (példa erre a Villány-Siklói Borúton tervezett lovastaxi szolgáltatás), mind a rendezvények szempontjából.

Kerékpáros turizmus

A Dél-Dunántúli Régió domborzata változatos, így a látogatók számára különböző nehézségi fokú, hosszú és vonalvezetésű kerékpáros túralehetőségek kínálkoznak: a folyók közelében sík, könnyen biciklizhető, a domb- és hegyvidékeken komoly meredekségű, hegyi utak várják a túrakerékpárosokat.

Túrázásra alkalmas, hosszú kerékpárutak a területen még nem épültek ki, egymástól független, rövid szakaszok azonban sokfelé találhatók. A kerékpározás szempontjából szerencsés adottság a vidék aprófalvas jellege, hiszen itt többnyire kisforgalmú mellékúthálózatokon közelíthetők meg a települések, attrakciók. A mellék- és bekötőutak általában jól használhatók, a túrákat legnagyobbreszt ezekre tervezik. A kerékpározásra igénybe vehető erdei (turista) utakat a Mecsek Turistatérképe jelöli.

Ki kell emelni a régiót érintő két nemzetközi kerékpártúra útvonalat: az Euro-Velo 6. Duna-menti régiónkba eső alternatív szakaszát, illetve a Három Folyó kerékpártúra (Mura-Dráva-Duna) Ausztrián, Szlovénián, Horvátországon, Nyugat-Dunántúlon és régiónkban haladó, valamint az Euro-Velo 6. útvonalra rákapcsolódó útvonalát, amelynek megvalósíthatósági tanulmányai már 2003 óta rendelkezésre állnak és a kivitelezés több szakaszon megtörtént, folyamatban van vagy éppen benyújtott pályázatként támogatásra vár.

A kerékpáros turizmus fejlesztésében nagy szerepet játszik az ország első és egyetlen regionális kerékpár turisztikai egyesülete, mely számos magas színvonalú kerékpáros túratérképet és könyvet jelentetett meg illetve működött közre ezek létrehozásában.

A kerékpáros turizmus tekintetében az alábbi hiányosságok fogalmazhatók meg:

- Bár a térség domborzati viszonyai, természeti értékei kedvezőek a kerékpáros turizmus számára, sokhelyütt kiépítetlen a kerékpárút: gyakran még ott is, ahol a kistérségi

programláncá felfűzhető települések között más megközelítési mód nem áll rendelkezésre (pl. borutakon, Ormánsági települések között).

- Kerékpárkölcsonzók, szervizek, kerékpármegőrzők csak elszórtan találhatók meg.
- Bár a földutak kerékpáros forgalmát a mezőgazdasági területeken senki sem korlátozza, az erdei utak használata az erdőgazdálkodó, a folyók fokozottan védett, árvízvédelmi töltésének használata pedig a kezelő Vízügyi Igazgatóság engedélyéhez kötött (és a területileg illetékes Nemzeti Park igazgatósága is korlátozhatja a természeti értékek védelme érdekében).

A kerékpáros turistákra jellemző, hogy nyitottak a kiegészítő programlehetőségek iránt, így más turizmuságak lehetőségei is vonzóak lehetnek számukra. A kerékpáros turizmus szerepének erősítéséhez az infrastruktúra területén jelentős fejlesztések szükségesek, többek között kerékpárutak kialakításával (lehetőleg meglévő attrakciók összekapcsolásával), szervizpontok, étkezési lehetőséget is biztosító pihenőhelyek létesítésével. A régióban pozitívként értékelhető a kerékpározással foglalkozó szervezetek magas száma, a kerékpáros útvonalakat bemutató kiadványok megléte.

Kempingezés

A nemzetközi trendek ellenére a kempingezés hazánkban nem tekinthető önálló turizmuságnak, hanem egyrészt a fiatalabb korosztályok számára olcsó szálláslehetőséget biztosít, másrészt (főként külföldi vendégek esetében) egy életformával is azonosítható. A természet-közeli nyaralást preferáló turisztikai trendek az érintetlen környezetben lévő kempingterületek felértékelődését eredményezhetik. Ugyanakkor a kempingezők elvárásai között szerepel a megfelelő komfortfokozat biztosítása is, új kempingezési formák terjednek el (pl. lakóautós, lakóbuszos) és – különösen a külföldi célcsoport esetében – egyre gyakoribb a tartózkodási idő megnyúlása (akár több hónapos tartózkodásra).

A Dél-Dunántúli Régió szép természeti környezete, a folyó- és állóvizek, fürdőhelyek területei kedvező feltételeket kínálnak a nyári kempingezők számára. Több jelentős zöldfelületű kemping található a térségben, különösen a Balaton-parton és a fürdőhelyek mellett alakultak ki nagyobb befogadóképességű létesítmények. A Balaton-parton azonban az elmúlt években jelentkező vendégszám-visszaesés nagymértékben érintette a kempingeket, több, korábban közkedvelt terület bezárását vonva maga után. A régió belsőbb területein mégis igény mutatkozik a szolgáltatásra: a keresletet jelzi, hogy becslések szerint mintegy tízezer főre tehető a vadkempingezők száma az említett területeken.

A nagyobb, főként frekvenciáltabb üdülőterületeken létrehozott kempingek többségénél az infrastrukturális feltételek kialakítottak és gyakran kiegészítő szolgáltatások is rendelkezésre állnak. Hiányosságként az alábbiak értékelhetők:

- A kisebb kempingek esetében problémát jelent a nem megfelelő infrastrukturális háttér, a felújítás hiánya.
- Általános jellemző, hogy a kiegészítő programkínálat viszonylag szűk körű.

A kempinghelyek kialakítása az egyéb szálláshelytípusoknál alacsonyabb beruházási igénye miatt a kisebb, forráshiányos, de valamilyen vonzerővel rendelkező településeken is megoldást jelenthet a szálláshiány enyhítésére, igaz, csak a nyári időszakban. Ugyanakkor telepített sátorhelyek, téliésített faházak, apartmanok létesítésével, a szabadidős feltételek javításával és színvonalasabb szolgáltatáskörrel a vendégkör bővíthető, a szezon kitolható.

Golfturizmus

A Nyugat-Európára jellemző turisztikai trendek a golfturizmus mind szélesebb körben történő elterjedését mutatják. Hazánkban a golfozás iránti kereslet egyre erősebben jelentkezik, ezért versenyelőnyre tehetnek szert azok a térségek, amelyek biztosítják ezt a szolgáltatáskört is. Különösen a hivatásturizmussal, egészségturizmussal és a kastélyturizmussal összefonódva biztosítható az elvárt szintű komplexitás.

A térségben jelenleg két golfpálya található:

- Színvonalas, a nemzetközi elvárásokat is teljesítő golfklub működik Hencsén;
- A szentlőrinci St. Lorence Golf & Country Club fejlesztése jelenleg folyamatban van. Az újbóli megnyitás Axus-Golf Club néven 2006 tavaszán várható.

Emellett Szálkán, valamint Kutas-Kozmapusztán is tervezik golfpálya létesítését.

A régió golfturizmusban betöltött szerepének erősítéséhez az alábbi tényezőket célszerű szem előtt tartani:

- A golfturizmus területén általános problémát jelent hazánkban a golfpályák választékának szűkösége. A hosszabb időre érkező golfturisták jellemzően több helyszínt igényelnek, így a kis választék gyakran nem jelent elég nagy vonzerőt akkor sem, ha minőségi kínálat kapcsolódik a golfpályához.
- Környezeti terhelése az átlagosnál nagyobb, a területek fenntartása igen vízigényes. Mindez nem mehet a lakossági vízigények kiszolgálása rovására, különösen nyáron. Viszont a víz újrahasznosításában ezt a problémát csökkenteni lehet.

A Dél-Dunántúli Régió kedvező domborzati, természeti adottságait kihasználva lehetőség van más további területeken is golfpályák kialakítására (különösen Somogy megye belső területein). A szélesedő kínálat adott esetben a már meglévő golfpályák vonzerejét is növelheti.

Gasztronómia

Egy térség gasztronómiai kínálata nagymértékben hozzájárul az imázskép kialakulásához, javításához:

- a vendéglátó szolgáltatások sokszínűsége elősegíti a vendégek megtartását (a belföldi, de különösen a külföldi vendégek esetében is);
- a különféle gasztronómiai programok és rendezvények pedig önálló vonzerőként funkcionáló kínálati elemmé is válhatnak.

A Dél-Dunántúl konyhájára a Balaton, az álló- és folyóvizek közelsége, a nagy kiterjedésű, vadakban gazdag erdőterületek valamint a soknemzetiségű lakosság gasztronómiai hagyományai egyaránt hatást gyakoroltak. Emellett az évezredek tradíciókkal bíró szőlőtermesztés és bortermelés is meghatározza a térség ízvilágát (borral készült ételek).

Számos gasztronómiai rendezvény teszi színesebbé a turisták itt tartózkodását, amelyek gyakran ötvözik az ínycségek bemutatását és a kóstolókat különféle kulturális és folklórprogramokkal. Vannak továbbá olyan kezdeményezések egyes településeken, amelyek a helyi gasztronómiai kínálatot mutatják be a turistáknak.

A régióban hiányosságnak mondható, hogy

- a nagyobb Balaton-parti üdülőszállodák csak korlátozottan veszik fel étlapjukra a tájjellegű ételeket;

- jellemző a minőségi vendéglátás koncentrátsága: a kiemelt éttermek többsége a nagyvárosokban (főként Pécsen) található, a kisebb településeken hiányos, és gyakran alacsony minőségi színvonalú a vendéglátó infrastruktúra;
- még a nagyobb településeken is kevés a speciális kínálatot nyújtó, egyedi megjelenésű vendéglátó egység;
- probléma, hogy számos esemény inkább helyi jelentőségű főzőversenyt jelent, ezek turisztikai attraktivitása (a programok hiánya, a turisták bevonásának korlátozottsága miatt) csekély. Sok esetben az ételkülönlegességek csak a verseny résztvevői számára hozzáférhetőek, nincsenek nyilvános kóstolók. Ez a turistákat megfosztja a valódi élménytől.
- A vendéglátás humánerőforrása fejlesztésre szorul:
 - Nyelvismeret gyakran hiányos, gyenge;
 - A magyar borok ismerete, felszolgálása, társítása ételekkel alacsony színvonalú;
 - A vendéglátás szívélyessége olykor hiányzik;
 - A pincérek sokszor nem ismerik a magyar borkultúrát;
 - A borok tárolása általában nem szakszerű;
 - Nyitvatartási idő korlátozott a kisvárosokban és a vidéki településeken (pl. Szekszárd, stb.), illetve nem elég rugalmas.

A Dél-Dunántúli Régió gasztronómiai értékekben gazdag terület: hal- és vadételei, borral készített illetve nemzetiségi fogásai igényességnek számítanak. A helyi specialitások a kisebb vendéglők, csárdák, éttermek kínálatában szerepelnek. A térségben szervezett gasztronómiai rendezvények egy része igen színvonalas, nagyszabású, önálló vonzerőként értelmezhető, míg a kisebb rendezvények inkább kiegészítő programelemként funkcionálnak.

Összességében elmondható, hogy szükséges lenne az elszórta fellelhető értékek intenzívebb összekapcsolására, például a borturizmussal, falusi turizmussal, folklórprogramokkal. Legalább a nagyobb rendezvények esetében célszerű lenne a turistaközpontúság fejlesztése, minőségi, vendégbarát szolgáltatásokkal.

Borturizmus

Napjainkban a borturizmus egyre nagyobb népszerűségnek örvend, önálló turizmusággá nőtte ki magát. A Dél-Dunántúli Régió jelentős mezőgazdasági kultúrája a szőlőtermesztés és a bortermelés: az ország 22 borvidékéből 5 található itt, köztük a világhírnévnek örvendő Villányi és Szekszárdi Borvidékkel. Az ország bortermelésének 13,6%-át a régióban állítják elő, ezen belül a minőségi borok aránya a megtermelt bor mennyiségéhez viszonyítva kiemelkedően magas.

Hazánkban úttörőnek számított a Villány-Siklósi Borút megalapítása 1994-ben, amely a térség bortermelőinek, pincészeinek, hegyközségeinek és egyéb szervezeteinek mintaértékű összekapcsolását eredményezte. Jelenleg közel 100 fős tagsággal, saját minősítő rendszerrel és védjeggyel rendelkezik, hatásos marketingtevékenységet folytat (borút térkép kihelyezése, saját kiadványok, weboldal működtetése, újságírók meghívása és más PR-aktivitások, stb.), de legfőbb promóciós eszköze a szájhagyomány. A pincészetek mellett szálláshelyek is tagságot szerezhetnek, ennek feltétele, hogy a szálláshely a Falusi Turizmus Országos Szövetsége által minősített legyen. A Borút jelenleg kb. 1600 férőhelyes éttermi, 1500 férőhelyes ágy-, 2200 férőhelyes pincekapacitással rendelkezik. Az éttermek között családi-falusias jellegű, és kifejezetten modern

egységek is megtalálhatók. A népegészségügyi szabályozások azonban sokszor meggátolják az egyedi megjelenést. A törvényi változások miatt a korábban igen hatékonyan működő, borturizmusra specializálódott utazási irodát is meg kellett szüntetni.

A Villány-Siklói Borút mintájára mára valamennyi régiós borvidéken hasonló borutak jöttek létre, komplex és változatos programcsokrot kínálva a vendégeknek.

További borutak:

- Mohács–Bóly Fehérborút
- Dél-Balatoni Borút
- Tolnai Borút
- Szekszárdi Borút
- Pécs-Mecseki Borút

A pincészetek szolgáltatásai között pincelátogatás–borkóstolás, értékesítés, vendéglátás, szállásadás, rendezvények szervezése szerepel. A csomagajánlatokban a borhoz kapcsolódó programok mellett a települések kulturális, folklórprogramjai, gasztronómiai és aktív szabadidő-eltöltési lehetőségei egyaránt megjelennek, változatos és élményekben gazdag kikapcsolódást biztosítva több napon át. A rendezvények egy része önálló vonzerőértékkel is bír. A borok, a borászat hagyományainak bemutatására múzeumok, tradicionális pincék is szolgálnak.

A Dél-Dunántúl borkultúrája, és a borászati szolgáltatások szervezettsége kimagasló mind országos, mind nemzetközi viszonylatban. A Villány-Siklói Borút Egyesület tevékenységének köszönhetően ma már kiépült, kifejezetten a borkultúra miatt érkező vendégkörrel rendelkezik a borvidék (a vendégek elsősorban Budapestről és más nagyvárosokból érkeznek), a szálláshelyek 60-70%-os kihasználtsággal működnek szinte egész évben. Ennek következtében a korábban hátrányos helyzetű térségben megfordultak a kedvezőtlen demográfiai tendenciák, a borturizmusban a családi vállalkozások száma megtízszereződött, a lakosság 20%-a kifejezetten a borászatból él. Az elmúlt évek tendenciája azt mutatja, hogy a vendégkör átalakult, a német nyelvű vendégek dominanciája után ma már többnyire belföldi turisták érkeznek a borvidékre. Ezzel együtt az átlagos költség csökken, noha a kereslet egyre magasabbnak bizonyul.

A Villány-Siklói Borút Egyesület mellett a többi borvidéken is hasonló szerveződések jöttek létre, amelyek szorosan együttműködnek, átadva egymásnak tapasztalataikat.

A borutak kiterjesztésével lovas szolgáltatásokkal, egészségturisztikai attrakciókkal bővültek az érintett területek, elsősorban a Villány-Siklói térségben.

Megoldásra váró problémák az alábbiak:

- A balatoni és a villány-siklói kivétel a többi borúton sok esetben nem megfelelően kiépített a kínálat és az infrastruktúra, a pincék egy részének megjelenése kevésbé attraktív. Kevesebb szolgáltató jellemző, valamint a borvidékek ismertsége is alacsonyabb, ezért a lakosság kisebb hányada számára kínál kiegészítő jövedelmet.
- Non-stop közlekedési lehetőség nem biztosított a környező települések, illetve Pécs felé. Menetrendszerinti buszjáratok 9 óra után nem közlekednek (a Villány-Siklói Borút Egyesület jelenleg pl. lovas taxi szolgáltatás indítását kezdeményezi, ami a közeli települések esetében megoldást biztosíthat).
- A kapcsolódó szolgáltatáskör további fejlesztésre szorul (pl. és kerékpárutak kiépítése, természeti értékek bekapcsolása a programláncba, családi programok bővítése, stb.).

- A közutak minősége a Balatont leszámítva rossz, a borutak megközelítése ezáltal nehézkes az ország más területeiről.
- A közutak táblái hiányosak, ezért a borutakat esetenként nehéz megtalálni (pl. Pécs felől Villány sincs megfelelően kitáblázva). Ugyan az egyesületek kialakítottak az egyes pincészeteket jelző kisebb iránymutató fatáblákat, már nincs további forrásuk a közutak mentén is nagyobb jelzőtáblák kihelyezésére.
- A vállalkozásoknál az angol nyelvtudás fejlesztésre szorul.
- A szétaprózódott (4-5 szervezetnek befizetett) tagdíjrendszer nagy terheket ró a helyi vállalkozókra, ami forráshiányhoz vezet, ráadásul a tagdíjak nagy része nem a borutak fejlesztésében csapódik le. Indokolt lenne az illetékes szervezetek centralizálása, így a bevételek visszaforgathatók lennének, és a jelenlegi fenntartási nehézségeket kiküszöbölhetnék.
- Nincs egységes minősítési rendszer a régióban.
- A borutak többségénél nincs fix nyitvatartási idő a pincészeteknél.
- Nincsenek garantált programok. A rendezvények hiányosak, kicsi a vonzáskörük.
- A borút működtetéséhez hiányzik a fejlett apparátus. Támogatás nincs rá, a tagdíjak nem fedezik a borút-menedzser bérét. A borturizmushoz kapcsolódó marketing hiányos, szervezetlen.
- A táblarendszer kiépítése hiányos, részben a költségvetési intézmények ellenállása miatt is (Műemlékvédelmi Hivatal, Önkormányzat, Közterület fenntartó).
- Pincefalvak állapota vegyes, védelmük, helyreállításuk szükséges.
- A borvidékek szálláshelyfejlesztésére hiányoznak a középtávú stratégiák.

A Villány-Siklósi Borút a meglévő tapasztalatok, a legjobb gyakorlatok átadásával a többi borút számára is példát mutathat. Amennyiben a tagdíjakba befizetett források centralizálódnak és hatékonyabb felhasználásra kerülnek, a borturizmus magas potenciált jelent a gazdasági áramból kiszakadó kisebb települések számára. A kiegészítő szolgáltatások és programlehetőségek szélesítése emellett a falusi lakosság számára új munkahelyeket teremthet. A vállalkozások ösztönzéséhez ugyanakkor további támogatási forrásokra lenne szükség.

Falusi turizmus

Napjaink keresleti trendjei közé tartozik a természet-közeli nyaralás felértékelődése, a speciális termékek (művészetekkel, kultúrával, történelemmel kapcsolatos termékek, tanulásra irányuló, szellemi gazdagodást elősegítő utak) iránti kereslet emelkedése, a klasszikus, tömeges ún. "napfény turizmus" helyett a "szelíd, zöld" turizmus elterjedése. Ezek a tendenciák kedveznek a falusi turizmus fejlődésének, ami ezáltal önálló vonzerőként is funkcionálhat.

A régió természeti környezete, gazdag néprajzi és népi építészeti emlékei, élő folklórhagyományai jó alapot szolgáltatnak a falusi turizmus fejlesztéséhez. A Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége adatbázisa szerint összesen 239 falusi vendéglátó működik a térségben (ebből 190 Baranya, 23 Tolna, 26 Somogy megyében). Ezek a szállások meglehetősen eltérő színvonalúak, a kiegészítő szolgáltatáskör tekintetében is differenciáltak: sok szálláshely az alapvető szükségleteken kívül (szállás, étkezés) nem biztosít más programokat, míg néhány egység változatos szabadidő-eltöltési lehetőségekkel várja a vendégeket. A helyi vállalkozások között többé-kevésbé megindult

az együttműködés: ezt mutatja a Somogy Megyei Falusi-Turizmus Szövetség, a Baranya Megyei Falusi Turizmus Szövetség, valamint Tolna Megyei Falusi Turizmus Szövetség létrejötte.

A Dél-Dunántúli Régió tehát igen kedvező feltételeket kínál a falusi turizmusban résztvevők számára. A hiányosságok ugyanakkor az alábbiakban definiálhatók:

- Sok esetben még hiányos az együttműködés a helyi vállalkozások között, a termékkínálat összehangolása nem valósult meg.
- A helyi szerveződések többször csak önkormányzati képvisellel működnek, a helyi vállalkozások bevonása nélkül.
- A termékkínálat nem komplex, sok helyen nem elegendő a vendégbarát programelemek köre.
- A szolgáltatókról kiadványokból széleskörű információt lehet szerezni, ugyanakkor a településekről hiányoznak az információs táblák, amelyek bemutatnák a helyi, valamint a környékbeli kínálatot.
- Az ÁNTSZ szigorú szabályozása gátat szab egyes vendégbarát szolgáltatásoknak, így például a frissen fejt tehéntej, illetve házilag készített kenyér stb. elméletileg nem kínálható fogyasztásra. A szabályoknak megfelelő feltételrendszer kialakítása több millió forintot költséget jelentene, amelyet a szolgáltatók nem tudnak megfinanszírozni.

A falusi turizmus igen fontos szerepet játszhat a kis falvak, települések életében, hiszen a zömében mezőgazdasággal foglalkozó lakosság számára fontos kiegészítő jövedelemforrást jelenthet. Fontos azonban megállapítani azt, hogy a vendégek a paraszti élet megismerése, az autentikus környezet mellett igényelik a kiszolgálást, a kényelmet, a modernkor elvárásait teljesítő infrastrukturális háttérrel is. Különösen a természetjárással, ökoturizmussal, borászati, gasztronómiai és folklórértékekkel összekapcsolva lehet megfelelő élményláncot kialakítani. Szükséges továbbá az idegen nyelvismeret fejlesztése, valamint kerékpárutak létesítése.

Népművészet

A Dél-Dunántúli Régió néprajzi szempontból az egyik legszínesebb Magyarországon: a három megye kultúrájának örökségében a történeti, nemzeti és nemzetiségi elemek is megtalálhatók. Katolikus és református magyar közösségek mellett élnek itt sokacok, bunyevácok, szerbek, horvátok, svábok és számos cigány népcsoport. A II. világháború után a Csallóközből és Szlovákiából magyar családok érkeztek, de nagyszámban jöttek bukovinai székelyek is a térségbe (Kakasd, Székelyszabar).

A térség két népművészeti központja a Sárköz és az Ormánság.

- Az **Ormánság** hazánk történelmi kistája, amelynek körülhatárolása a sajátos főkötő és szoknyaviselet alapján történt. A vizes területekből kiemelkedő dombokra, az ún. „ormákra” épültek a falvak, innen származik a térség neve. Az Ormánság leghíresebb kincsei a református magyarok festett kazettás templomai (pl. Drávaiványiban, Kóróson, Adorján és Kovácshidán).
- A **Sárköz** nagyon gazdag, színes népviseletéről és világszerte ismert szőtteseiről nevezetes. A jellegzetes piros és kék, illetve piros és fekete csíkos szőttesek, valamint a tojásfestés is a hagyományok része. A Sárköz települései: Ócsény, Decs, Sárpilis, Alsónyék és Bata.

A régióban számos kézműves mesterség még ma is él. Több falusi hagyományőrző csoport eleveníti fel a folklór és a tárgyi kultúra emlékeit. A népi világgal kapcsolatos kiállítások, programok között egyaránt megtalálhatók:

- a népi építészet remekei
- a népviseletekkel, népszokásokkal, népi életmóddal kapcsolatos múzeumi tárlatok
- a nemzetiségek életét ismertető kiállítóhelyek
- a paraszti életet, gazdálkodást bemutató kisebb és nagyobb falu- és tájházak
- a népi mesterségek kiállítóterei
- hagyományőrző, vendégváro kézművesek
- különböző folklórrendezvények
- hagyományőrző csoportok bemutatói

A **Szennai Falumúzeum** Kaposvártól 8 km-re található, Európa-Nostra díjas szabadtéri skanzen. A Néprajzi gyűjtemény Belső-Somogy XIX. századi népi építészeti hagyományát és lakáskultúráját, a somogyi parasztság életét mutatja be. Ritkaságnak számít, hogy élő falu közepén alakították ki a skanzen: a jellegzetes belső-somogyi, műemlék lakóházak mellett gazdasági épületek állnak. Különlegességnek számít a 2001-ben alapított online „áruház” kialakítása az Európai Unió, a Gazdasági Minisztérium, valamint a Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara támogatásával. A Hungaricum Ház célja a régió népművészeti, kulturális, gasztronómiai értékeinek bemutatása, de szerepét jelenleg még nem tölti be kellő hatékonysággal.

Fejlesztendő területek:

- A kiállítások, tájházak, néptáncbemutatók, rendezvények többsége önálló vonzeróként nem funkcionál, csak kiegészítő kínálati elemként vonható be egy térségi szintű programláncba, elsősorban az öko-, bor- és kulturális turizmushoz kapcsolódóan.
- Feladatot jelent az infrastrukturális háttér megteremtése is.

Egyes területek számára - különösen Tolna megyében - az egyetlen kitörési lehetőséget jelenti a turizmus területén a meglévő kisebb és nagyobb népi kulturális adottságok láncra fűzése, más programokkal való összekapcsolása.

Vallási turizmus

A soknemzetiségű lakosság és a különböző történelmi korok a régió vallási emlékeire is hatást gyakoroltak, így számos vallás emlékei megtalálhatók a régióban:

- Római katolikus valláshoz fűződő emlékek (pécsi püspökség, ókeresztény sírkamrák, római katolikus templomok és kápolnák)
- Református templomok
- Szerb ortodox emlékek
- Zsinagógák
- Mohamedán vallás építményei (dzsámik)
- Középkori magyar templomok

Nemzetközi jelentőségű az **ókeresztény temetőkapolnák** sora, amelyek közül a pécsi a világörökség részét képezi. A többnyire műemléki értékű zárdaépületek egy része ma már újra az egyház kezelésében van, és egyházi funkciókat tölt be, másik részük pedig oktatási vagy szociális intézményként szolgál. A népi vallásossággal, egyháztörténettel több múzeum is foglalkozik.

Ezen épületeknek elsősorban a kulturális turizmusban van fontos szerepe. A vallási turizmus „attrakcióinak” azok a zarándokhelyek, kegytemplomok számítanak, amelyek önálló vonzerőt jelentenek. A térségben több zarándokhely, Mária-kegyhely is megtalálható, amelyek a vallási turizmus élő értékeit jelentik.

Különlegességnek számít emellett a somogyvámosi **Krisna-völgy és indiai kulturális központ**: a Krisna-tudatú Hívók Közössége 1990-ben telepedett le a településen, és biogazdálkodással foglalkoznak, vályogházakban laknak, iskolát és idegenforgalmi centrumot működtetnek. 1996-ban avatták fel itt az ország első védikus templomát.

A vallási turizmus szempontjából problémát jelentenek az alábbiak:

- Kevés a vallási jellegű rendezvény.
- A kegyhelyek ismertsége alacsony.

Igaz, a vallási jellegű épületek a turisták számára vonzerőként szolgálnak, elsősorban ez építészeti jellegüknek köszönhető. Ugyanakkor néhány nagyobb vallási rendezvény teremthet további turizmus keresletet, bár csak egy szűkebb réteg körében.

Várak, kastélyok

A vár és kastélyturizmus napjaink feltörekvőben lévő turizmusága: a nyugat-európai országokban igen közkedveltek a várakat, kastélyokat felfűző tematikus túrák, de már a kelet-közép-európai térség egyes országaiban (pl. Szlovákiában) is nagy hangsúlyt helyeznek ezen építmények színvonalas bemutatására, infrastruktúrájuk fejlesztésére. A programok között nemcsak várlátogatás, hanem különböző történelmi témájú bemutatók, vendéglátó szolgáltatások, gyermekprogramok is szerepelnek.

A Dél-Dunántúli Régió viharos történelmi múltja megkövetelte, hogy várakkal, erődítményekkel próbálják megvédeni magukat az akkori lakosok. A Dél-Dunántúlon ezért több várom, egykori erődítmény maradványai találhatók meg, amelyek egy része eredeti helyén, más része kiállítóterekben, múzeumokban tekinthető meg. A különböző korokban épült várak között Árpád-kori erődítmények romjai is megtalálhatók, de barokk várkastélyokat is megismerhetünk. Sajnos az egykori várak többsége már csak rom, így turisztikai szerepük csekély, inkább kirándulásokon jelentenek látnivalót. Több vár azonban többé-kevésbé épségben maradt, ezekben múzeumot rendeztek be, illetve rendezvényeknek adnak otthont.

A Régióban számos gazdag nemesi családi birtok volt, ezt mutatja a **kastélyok, kúriák** sokasága. Sajnálatos módon ezeknek csak a töredéke szolgál turisztikai célokat. Az épületek többsége ugyanis jelenleg nem látogatható leromlott állapota, vagy funkcióváltása következtében: a legtöbb kastély szociális létesítményként működik (pl. gyermekotthon, oktatási intézmény, orvosi rendelő, intézet). A bemutatásra érdemes létesítmények többsége sem kínál megfelelő, élménydús szolgáltatáskört, az infrastrukturális háttér is hiányos. A látogatható kastélyok, kúriák – akárcsak a várak – múzeumoknak, kiállítótereknek, emlékszobáknak adnak otthont. A legjobb állapotban azok a kastélyok, kúriák vannak, amelyeket szállodaként üzemeltetnek.

Jellemző a régióban, hogy

- A legtöbb kastély, vár turisztikai hasznosítása nem valósult meg: ezek egy része más funkciót szolgál, más építmények állaga nem megfelelő.
- A bemutatás eszközei meglehetősen korlátozottak, interaktív jellegű szolgáltatások nem állnak rendelkezésre.
- Hiányos a látogatóbarát infrastruktúra.

A Dél-Dunántúli Régióban tehát számos vár, kastély és kúria található. Ezek közül országos vonzerőt jelent a szigetvári, siklói, ozorai és simontornyai vár, és Pécs építményei. Bár a szállodaként működő kastélyok, kúriák kifejezetten turisztikai attrakciót nem jelentenek, a műemlékek felújítását, állagjavítását ez a hasznosítás igen jól szolgálja, és több térségi szálloda országos szinten is kedvelt szálláshelynek számít (pl. högyérsi, bikali, csombárdi kastélyszállók).

Építészeti értékek, kulturális világörökségek

Egy ország, régió vagy település meglátogatásának elsődleges motivációi közé tartozik az épített környezet jellege: a műemlékek, a kulturális örökség jelenti azt a kiemelkedő vonzerőt, ami már önmagában is felkelti a potenciális látogatók érdeklődését. Ugyanakkor hosszabb tartózkodási idő és főként a visszatérés csak akkor jön létre, ha ezen értékek bemutatása, környezete, a kiegészítő programkör élményt jelent a turista számára. Az épített örökség olyan adottságot jelent, ami elsősorban a városokban áll rendelkezésre.

A soknemzetiségű lakosság révén változatos építészeti, kulturális örökség jellemzi a Régiót. Többfelé zárandokhelyek alakultak ki. Több felsőoktatási intézmény működik itt (Pécs országos tekintetben is kiemelkedő egyetemváros), ahol neves személyiségeink közül többen is tanultak. A területen számos híresség született (pl. Garay János, Rippl-Rónai József, Vaszary, Zichy Mihály), tartózkodott (pl. Berzsenyi Dániel, Petőfi Sándor, József Attila) illetve fordult meg (pl. Liszt Ferenc). Képzőművészeti kiállítások, galériák, híres magyarok emlékkiállításai, helytörténeti gyűjtemények, történelmi bemutatóhelyek, mezőgazdasági, ipartörténeti és természettudományi kiállítások várják az ide látogatókat.

A kulturális programok körét bővítik a művelődési házak, könyvtárak, mozik programjai. Állatkert, akváriumok és terráriumok működnek Pécsen, Kaposváron és Szántódon. Néhány színházi társulat országos ismertségre tett szert, ezek műsorai vonzerőként is funkcionálnak (pl. Pécsi Balett, kaposvári Csiky Gergely Színház, stb.).

A régió kiemelkedő kultúrtörténeti emléke a Pécsi Ókeresztény Sírkamrák. A falképekkel díszített három, illetve hétkaréjos kápolna, az ún. Korsós Sírkamra Ókeresztény Mauzóleum a világörökség részét képezi (2000-ben vették fel a listára), így nemzetközi hatókörű vonzerőt jelent. Problémát jelent ugyanakkor, hogy

- a múzeumok, kiállítóhelyek az esetek többségében egyáltalán nem kínálnak interaktív lehetőségeket;
- a fogadóbarát infrastruktúra hiányos (pl. kisebb településeken a templomok általában zárva vannak, a múzeumok nyitvatartási ideje bizonytalan és szűkül, megtekintésük ezért nehéz);
- a nyelvtudás nem kielégítő;
- hiányoznak a kínálati elemeket összekötő funkciók (pl. együttes belépőjegy-vásárlás, napijegyek több térségi múzeumba).

Az adottságok miatt a kulturális turizmus főként a nagyvárosok, ezen belül is elsősorban az országos és nemzetközi vonzerőt is jelentő attrakciókkal büszkélkedhető Pécs felé irányul. A

további települések turizmusba történő bekapcsolódása nehéz a műemléki környezet szegénysége miatt. A meglévő szolgáltatáskör (pl. művelődési házak programjai, kertmozik, templomok, stb.) elsősorban kiegészítő programlehetőséget kínálnak, hozzájárulva a szabadidő változatos és tartalmas eltöltéséhez. A meglévő programkínálat minőségi fejlesztése, a fogadóinfrastruktúra javítása, valamint vendégbarát, interaktív bemutatóhelyek kiépítése nagymértékben hozzájárulhat a kereslet növeléséhez, figyelembe véve, hogy a régió egyes bemutatóhelyei már most is országos szintű attrakciónak számítanak. Egyedülálló kitörési lehetőséget teremt a kulturális turizmus területén, hogy Pécs lesz Európa Kulturális Fővárosa 2010-ben.

Rendezvények, fesztiválok

A turizmusfejlesztésben a rendezvények kettős célt szolgálnak: bizonyos programok nagyfokú attraktivitással rendelkeznek, ezáltal önálló vonzerőértéket hoznak létre, míg más, jellemzően kisebb jelentőségű rendezvény a programcsokor színesítését, a tartózkodás élményjellegét növeli.

A Dél-Dunántúli Régió rendezvénykínálatában elsősorban térségi, regionális jelentőségű programok szerepelnek, de megrendezésre kerül néhány nagyobb, országos hatókörű esemény is. Utóbbiak között országos versenyek és speciális témájú fesztiválok, valamint kifejezetten a nagyközönségnek szóló turisztikai rendezvények is megtalálhatók.

A fiatalok számára nyújtott programok közül ki kell emelni a siófoki Coca-Cola Beach House rendezvényeit: a strandon egész nyáron változatos könnyűzenei, kulturális és sportprogramok teszik élményekben gazdaggá a nyaralást.

A térségbe látogatók különböző rendezvényeken vehetnek részt, úgy mint

- **kulturális és folklórrendezvények,**
- **alkotótáborok programjai,**
- **gasztronómiai és borászati események,**
- **sportrendezvények.**

Emellett szakmai vásárokat, kiállításokat is szerveznek.

Bár a régió rendezvénynaplója gazdag és sokrétű, figyelmet kell fordítani:

- a programkínálat bővítésére (több célcsoport számára is megfelelő, változatos programot kínál, téli-nyári rendezvénykínálat);
- az infrastrukturális feltételek javítására;
- az egymásra épülő rendezvénysorozatok körének bővítésére;
- a rendezvények népszerűsítésére, marketingjére, amely jelenleg gyenge, így nehéz országos vagy nemzetközi vendégkört megnyerni hozzá;
- a fogadóinfrastruktúra fejlesztésére: kevés a 60-80 fő feletti befogadó képességű vendéglátó egység, így az étkezéssel egybekötött nagyobb bálók rendezése ekkora méretknél, csak iskolai aulákban oldható meg.

A programok elsősorban a nagyvárosokra koncentrálódnak, míg a kisebb települések rendezvényei inkább helyi jelentőségűek (leszámítva a borvidékek rendezvényeit), és általában nem turisztikai jellegűek, hanem a helyi lakosság körében töltenek be népszerűsítő, települési marketing szerepet. Szükséges tehát olyan események szervezése, amelyek kellőképpen bevonják a turistákat, így a hagyományos programok mellett például gyermekbarát funkciókat is tartalmaznak.

Hivatásturizmus (MICE)

A nemzetközi trendeket követve az elmúlt években hazánkban is felélénkült a hivatásturizmus. Az üzleti célú utazások között megkülönböztethetünk konferenciákat, szakmai találkozót, továbbképzéseket, vállalati csapatépítő tréningeket, incentív utakat, stb. Valamennyi esetben elvárás a színvonalas konferencia- és meetingterem, üzleti szolgáltatások, valamint minőségi szolgáltatásokat nyújtó szálláshelyek és vendéglátó egységek rendelkezésre állása. Ezen kívül megfigyelhető az üzleti és az egészségturizmus összefonódása is.

A konferenciaturizmus a régióban szinte kizárólag a megyeszékhelyeket (ezek közül is főként Pécs és Kaposvárt) érinti, elsősorban az egyetemeknek és cégeknek köszönhetően. Ennek ellenére különálló konferenciaközpont jelenleg nem biztosított egyik városban sem. Konferenciák rendezésére így a szállodák és panziók biztosítanak lehetőséget, melyekben a legtöbb esetben a wellness szolgáltatáskör is kiépült. Ugyanakkor ezek korlátozott (maximum néhány száz fős) kapacitásúak.

A hivatásturizmushoz kapcsolódó programok, rendezvények köre meglehetősen szűk a térségben. Pécs esetében komoly kapacitásnövekedést jelent a 2006-ban átadásra kerülő 10.000 m² alapterületű Expo Center vásár és konferenciaközpont.

Problémát jelentenek az alábbiak:

- Siófok kivételével a magasabb kategóriájú, illetve nagyobb kapacitású konferenciaszállodák hiánya;
- Tolna megyében egyáltalán nincs nagyobb rendezvények tartására alkalmas, magas férőhely-kapacitású konferenciaközpont, igaz, néhány szálloda kínál meeting lehetőséget.

A hivatásturizmus fellendülése nagy lehetőségeket nyújt azon területek számára, amelyek rendelkeznek a megfelelő kapacitással és infrastruktúrával, és minőségi szolgáltatásokat nyújtanak. A hivatásturizmus jelentősége többek között a magasabb költségben rejlik. Többnapos céges tréningek illetve konferenciák esetén jellemzően különféle kiegészítő programokat is igénybe vesznek a csoportok. A hivatásturizmus kínálta lehetőségek kihasználásához azonban a régióknak biztosítani kell a feltételeket, ami jelenleg általánosságban hiányosnak mondható. Elsősorban a nagykapacitású konferenciaszállodák kiépítése elengedhetetlen.

Innováción alapuló vonzerők

A régióban jelenleg nincs olyan innováción alapuló vonzerő, amely a térségben kiemelkedő országos illetve nemzetközi keresletet teremtene. Tervezik ugyan több helyen is különböző témaparkok kialakítását, de ezen projektek még igen kezdetleges fázisban vannak.

4.3 A turistafogadás feltételei

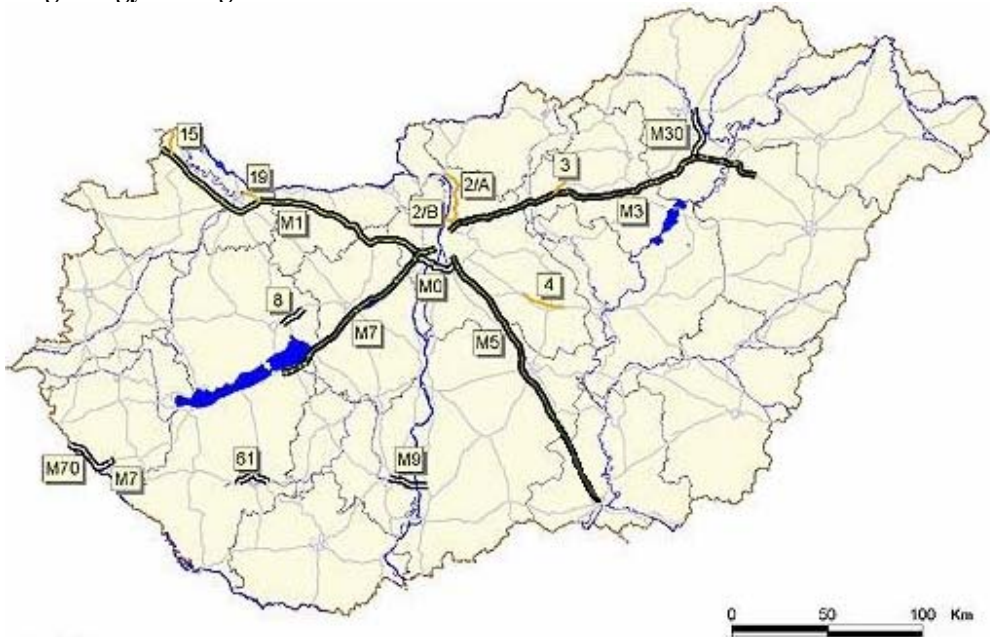
4.3.1 Megközelíthetőség

Közúton

A régió megközelíthetősége közúton jelenleg a dél-balatoni területeket leszámítva rossznak mondható, ami elsősorban az autópályák és többsávos gyorsforgalmi utak hiányára vezethető vissza: kizárólag Somogy északi részén, a Balaton mellett halad autópálya, a régiót észak-déli és kelet-nyugati irányban feltároló autópályák teljesen hiányoznak, így a további területek rossz minőségű, jelentősen túlszűfolt, zömében egysávos utakon keresztül közelíthetők meg. Különösen

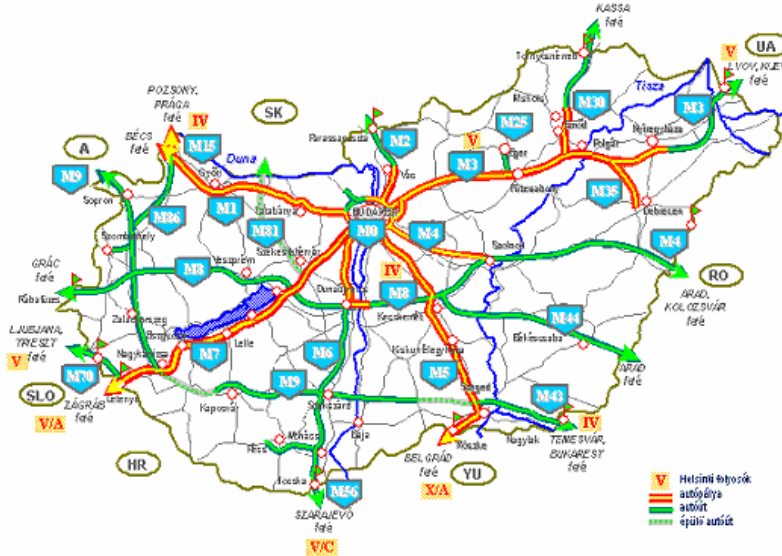
Tolna megye megközelíthetősége tekinthető nehézkesnek, mivel az autópályák teljes mértékben elkerülik a területet.

Meglévő gyorsforgalmi úthálózat



Fontos előrelépést jelentett a szekszárdi Duna-híd megépítése, amelynek révén javult a régió interregionális összeköttetése az Alfölddel. A jelenleg folyó autópálya építések (M7), illetve tervek javíthatják a Dél-Dunántúl közötti térszerkezeti pozícióit. Az országos közútfejlesztési programban kitűzött célok közül az **M7-es autópálya továbbépítése** mellett a kelet-nyugat irányú **M9-es** és az észak-déli összeköttetést biztosító **M6-os autópálya** illetve autót, valamint bekötő útszakaszainak megépítése érintheti igen pozitívan a térséget.

2015-re javasolt gyorsforgalmi úthálózat



Forrás: Országos közútfejlesztési program

Jelenleg a mellékutak hiánya miatt a helyközi forgalom is sok esetben a főutak forgalmát növeli, mivel a főutak mellett nincs olyan összefüggő útvonal, ami ezek levezetésére alkalmas lenne. A régióban a zsáktelepülések száma magas.

Vasúttal

A régió áthaladó nemzetközi **vasútvonalak** illeszkednek a nemzetközi törzshálózathoz, műszaki-forgalmi kapacitásuk és teljesítményük azonban fejlesztésre szorul. Nagy hiányosság, hogy Ausztria felé nem vezet közvetlen vasúti pálya. A nemzetközi vasúti folyosók is inkább még csak országos jelentőséggel bírnak. InterCity járatok közlekednek a főváros és a megyeszékhelyek, valamint a fontosabb Balaton-parti települések között.

A régió belső vasúti hálózata viszonylag gyenge, a megyeszékhelyek között is hiányos a vasúti közlekedési kapcsolat. Elsősorban turisztikai célt szolgálnak a kisvasutak.

Légi úton

A régió határán található a **Balaton West Airport sármelléki repülőtér**, amely jelentős forgalmat bonyolít, elsősorban a Balatonhoz érkező külföldi turisták fogadásával. Charter járatok, valamint diszkont repülőjáratok indítását és fogadását végzi Európa számos városába. A régióban emellett több repülőtér fejlesztése is megindult az elmúlt időszakban:

- A **Pécs-Pogányi Repülőtér** és légi határátkelőhely a nemzetközi forgalom számára nyitott nemzetközi repülőtér, amely határterülettel és határőrségi illetékességgel rendelkezik. A repülőtér Péctől 6km-re helyezkedik el, egész évben nyitva tart. A 4 milliárd forintos beruházás keretében készült el az irányfényvel ellátott kifutópálya, valamint a navigációs rendszer, melyek segítségével éjszaka és rossz látási viszonyok között is képes közepes méretű (50-100 személyes) sugárhajtású gépeket fogadni. A beton burkolatú leszállópálya hossza 1530 m, szélessége 31 m. 2006 tavaszán indítják a Bécs-Pécs menetrendszerinti járatot, amelynek jelentős szerepe lehet a külföldi vendégek fogadásában.

- A Kaposvártól 11 km-re található eddig kizárólag katonai hasznosítású **Taszári Repülőtér** jelenleg épül a polgári terminál, így turisztikai igények kielégítésére is alkalmassá válhat.
- **Siófok-Kiliti Repülőtér**, légi határátkelő (Siófoktól 5 km-re), nemzetközi forgalom számára megnyitva, határterülettel és határőrségi illetékességgel rendelkezik, nyilvános, nem kereskedelmi, ideiglenes nemzetközi repülőtér. A polgári hasznosítású repülőtérre kisgépek, vitorlázók, hőlégballonok érkeznek és indulnak. A repülőtér mellett harminc férőhelyes szálloda épült.

Vízi közlekedés

A Duna Európa egyik legjelentősebb **vízi útja**, kihasználtsága azonban gyenge. A kikötők műszaki-szállítástechnikai színvonala alacsony, és teljesen korszerűtlenné vált vasúti/közúti kapcsolatuk. A Dráva hajózása magyar részről meglehetősen visszafogott, inkább a turisztikai igények kielégítésére alkalmas. Kompok közlekednek több útvonalakon. Mohács vízi határátkelőhelyként funkcionál. A Balatoni hajózás szempontjából a kikötőknek és az északi és déli partot összekötő kompoknak van szerepe.

Összegzés

A régió belső közlekedési struktúrájának sajátossága, hogy a régiónak közlekedési szempontból nincs meghatározó belső központja. A közlekedési pályák történetileg országos és nem regionális érdek-szerint épültek ki. Jellemző, hogy a régió nagy kapacitású közúti és vasúti hálózati elemei Budapest felé irányulnak.

A térség legnagyobb problémáját a rossz megközelíthetőség jelenti: bár a régió kedvező földrajzi pozícióban van, mind az út- mind a vasúthálózat fejlesztése, korszerűsítése eddig elkerülte a területet, ezzel nagyfokú versenyhátrányba juttatva a régiót. Bár több sportrepülőtér megtalálható itt, ezek polgári hasznosítása csak részben valósult meg. A vízi útvonalak jobb kihasználása is feladatot jelent, természetesen az ehhez szükséges infrastrukturális feltételek megteremtésével. A települések, így a turisztikai attrakciók elégtelen megközelíthetősége a turizmusfejlesztés gátját jelentheti, különösen a fokozódó mobilitás, kényelmi és gyors megközelíthetőségi igények miatt.

4.3.2 Vendéglátóipari szolgáltatások

A Régióban összesen közel 6000 kereskedelmi vendéglátóhely található, amelyek többsége Somogy megyében, mindenekelőtt a Balatonnál áll rendelkezésre. A vendéglátó egységek 73%-a étterem, cukrászda kategóriába tartozik, de Baranya megyében ez az arány jóval alacsonyabb a borozók nagy száma miatt. Jellemző a vendéglátóhelyek koncentrációja a nagyvárosokba. Problémát jelent az egyediség, megkülönböztetés hiánya (részben a szigorú szabályozások következtében).

Vendéglátó egység	Étterem, cukrászda	Bár, borozó	Kereskedelmi vendéglátóhely összesen
Baranya megye	1 300	643	1 943
Somogy megye	2 347	622	2 969
Tolna megye	732	387	1 119
Régió	4 379	1 652	6 031
Ország összesen	36 647	13827	50 474

Forrás: KSH, 2005. december 31-i állapot

4.3.3 Szálláshelykínálat

A régió szálláshelykínálata a kereskedelmi szálláshelyeken kb. 61.000 férőhely, amely 2002 óta folyamatos csökkenést mutatott. 2000-hez képest az országos 2%-os növekedéssel szemben a régióban 3%-os visszaesés volt tapasztalható. Így a régió az országos férőhelymennyiség 19%-át adja a 2000-ben regisztrált 20% helyett. A visszaesés elsősorban a baranyai férőhely-kapacitás csökkenésének következménye, míg Tolna megyében növekedett a férőhelyszám.

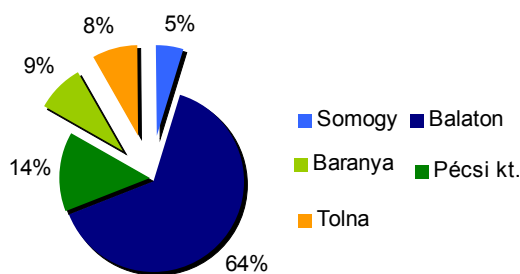
Területi szint	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Változás 2005/2000
Baranya megye	16 450	16 554	17 091	17 000	15 106	13 893	84%
Somogy megye	43 237	43 116	47 846	45 251	45 218	42 457	98%
Tolna megye	3 582	3 464	4 460	4 982	5 039	4 993	139%
Dél-dunántúli Régió	63 269	63 134	69 397	67 233	65 363	61 343	97%
Ország összesen	312 714	317 629	335 163	347 277	336 494	319 737	102%

Forrás: KSH, 2000-2005-ös területi statisztika

A kereskedelmi szálláshelykínálat 69%-a Somogy megyében (meghatározóan a Balaton parti településeken), 23%-a Baranya megyében (túlnyomórészt a Pécsi Kistérségben) koncentrálódik, és mindössze 8%-a található Tolna megyében.

A kereskedelmi szálláshelyek szállástípusok szerinti megoszlását mutatja az alábbi táblázat (2004):

A régió kereskedelmi szállásférőhelyeinek megoszlása, 2004., 2005.



	*****	****	***	**	*	Szálloda össz.	Panzió	Turista- szállás	Ifjúsági szálló	Nyarló- ház	Kemping	Mind- összesen
Baranya	–	1	15	8	3	27	77	12	14	19	11	160
Somogy	–	6	48	42	16	112	124	13	13	55	29	346
Tolna	–	1	3	7	3	14	27	2	12	9	4	68
Régió	–	8	66	57	22	153	228	27	39	83	44	574
Arány						27%	40%	5%	7%	14%	8%	100%

Forrás: kistérségi statisztikák

A régióban rendelkezésre álló szálláskapacitás legnagyobb hányadát a panziók biztosítják, ezt követik a szállodák, majd a nyaralóházak. Legkisebb részarányt a turista- és ifjúsági szállók, kempingek képviselik.

A szállodai kínálatot külön vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a szállodai férőhelyek aránya a régióban (32%) közel azonos az országos mutatóval (36%). Hasonlóan a fenti statisztikákhoz, a szállodai kapacitás is az országos átlagnál kisebb ütemben növekedett 2000-hez képest, Somogy megyében pedig visszaesést regisztráltak.

A szállodai férőhely-kapacitás változását mutatja az alábbi táblázat:

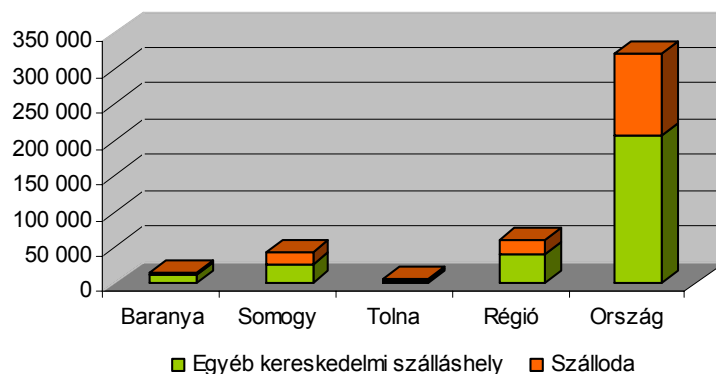
Területi szint	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Változás 2005/2000
Baranya megye	2 799	2 956	2 817	2 626	2 584	2 836	101%

Somogy megye	15 603	15 223	16 190	15 006	16 524	15 493	99%
Tolna megye	1 218	1 156	1 394	1 484	1 528	1 418	116%
Dél-dunántúli Régió	19 620	19 335	20 401	19 116	20 636	19 747	101%
Ország, összesen	100 604	104 232	107 899	109 726	112 769	113 626	113%

Forrás: KSH, 2000-2005-ös területi statisztika

Somogy megyében az összes kereskedelmi szálláshelyen belül a szállodák részaránya kimagasló (37%), a régiós szállodai férőhelyek 80%-a itt található. A Balaton-parti térségek mellett a pécsi, a siklói és a kaposvári kistérség kínálja a legtöbb szállodai férőhelyet. Tolna megyében viszont gondot jelent a turizmusfejlesztés szempontjából a szállodák kis befogadóképessége és sok esetben alacsony színvonala.

Kereskedelmi szálláshelyek, 2005.



Ötszallagos szálloda nem üzemel a régióban, a négycsillagos férőhelyek száma viszonylag magas, főként a Balaton-parton. Legnagyobb részarányt a háromcsillagos (43%) és a kétszallagos egységek (37%) képviselik. A színvonalas szálláshelyek iránti keresletet mutatja, hogy a régióban a 3-4 csillagos egységek kihasználtsága volt a legjobb az elmúlt években (az általános keresleti trendeknek megfelelően).

Jellemző a kereskedelmi szálláshelyek erős térbeli koncentrátsága: míg a nagyobb városokban és üdülőterületeken több egység is rendelkezésre áll, addig a kisebb településeken problémát jelent a turisták elhelyezése.

Speciális szálláshelyeket jelentenek, pl. kastélyszállodák, gyógy- és wellness szállodák, amelyeket a vonatkozó fejezetekben részleteztünk.

Magán szálláshelyek tekintetében a régió kínálata kiemelkedő: az ország magán szálláshelyeinek 45%-a itt található, ugyanakkor ezek elsősorban a Balaton mentén, valamint a siklói, dombóvári és pécsi kistérségekben csoportosulnak, koncentrátságuk tehát a kereskedelmi szálláshelyekhez hasonlóan magas.

4.3.4 Humán erőforrás, turizmusoktatás, szakmai szervezetek

A turizmusfejlesztés bázisát jelenti a rendelkezésre álló humán erőforrás: a régióban a középfokú turizmusoktatás mellett felsőfokú képzéseken is részt lehet venni:

- Középfokú vendéglátó és turizmusoktatás folyik a szakközépiskolákban és szakiskolákban, összesen 15 képzési helyen (a képzési profil aránya közel 15% a középiskolákon belül).

- Felsőfokú képzések:
 - Pécsi Tudományegyetem Turizmus Tanszéke.
 - A Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Karának Kaposvári Konzultációs Központja indít turisztikai képzéseket az érettségizetteknek.
 - A Kaposvári Egyetem CSVN Pedagógiai Főiskolai Karán kétéves képzés vehető igénybe, amelynek sikeres teljesítésével idegenforgalmi ügyintéző és idegenforgalmi menedzser képesítés szerezhető. Az Egyetem tervezi önálló turizmus tanszék felállítását is.
 - A Kodolányi János Főiskola Siófoki Tagozatán is választható vendéglátó és turizmus szak
 - Pannon Boregyetem: a sommelier szaktanácsadó képzés 2006 januárjában indult a franciaországi Suze la Rouss-i Boregyetemmel együttműködésben elsőként az országban, a Pécs-üszögpusztai Batthyány kastélyban.

A Balatonnál emellett jellemző a nyári idénymunka, amelyre az ország minden területéről érkeznek, sokszor képesítés nélküli fiatalok. Ez a szolgáltatási minőség romlásához vezethet.

A régió soknemzetiségű lakossága kedvező humán erőforrást jelenthet a turizmus számára, hiszen sokan beszélnek németül, illetve a határmenti térségben horvátul. Az angol nyelvtudás ugyanakkor fejlesztésre szorul.

Probléma továbbá a vállalkozók képzetlensége, a technikai bázis hiánya. Példaértékű törekvés volt a Villány-Siklói Borút Egyesület által indított képzési program, amely előfeltételét jelentette a borúthoz történő csatlakozásnak és a kedvezményes hitellelőség megszerzésének.

Bár sok szakmai területen hatékony együttműködés alakult ki a szervezetek között (pl. regionális találkozók szervezése, közös marketingtevékenység), megoldandó feladat az információáramlás biztosítása a turizmusban érdekelt vállalkozók között is, jelenleg ugyanis – elsősorban a pénzhiány miatt – kevés az ilyen jellegű egyeztető fórum.

Ebben fontos szerepet kaphatnak a régióban működő Tourinform irodák, amelyek „elsőkézből” szereznek tudást a turisták elvárásairól, gondjairól. A Régió szinte valamennyi területén megtalálható Tourinform iroda, de gondot okoz az önkormányzatok számára ezek fenntartása. Hiányzik azonban például a bonyhádi kistérségben, amely így erősen leszakadt a turizmusáramból. Azokban a kistérségekben (pl. szigetvári, sellyei, barcsi, stb.), ahol jelenleg nem működik Tourinform iroda is nélkülözhetetlen a turisták naprakész, folyamatos tájékoztatásának biztosítása.

4.4 Turizmus kereslet

4.4.1 Vendégforgalom jellemzői⁴

A Dél-Dunántúl turisztikai potenciálját jelzi, hogy az ország 27 üdülőkörzetéből 7 körzetben érintettek a régió megyéi. Somogyban a Balaton vonzó hatása miatt a külföldi, míg Baranyában és Tolnában a belföldi forgalomnak van meghatározó szerepe. Bár a régióba látogató összes vendég átlagos tartózkodási ideje meghaladja az országos átlagot (főként a balatoni idegenforgalom miatt), ez a mutató az elmúlt időszakban romlott. Somogy megyét kivéve a vendégek átlagos tartózkodási ideje sem Baranya megyében, sem Tolna megyében nem éri el az országos átlagot.

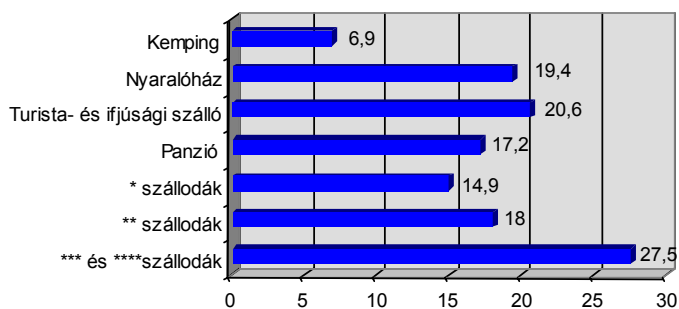
Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma, 2004.			
Területi szintek	Vendégszám	Vendégéjszaka szám	Átlagos tartózkodás
Baranya megye	266 085	655 015	2,5
Somogy megye	393 741	1 467 461	3,7
Tolna megye	55 424	126 650	2,4
Dél-dunántúli Régió	715 250	2 249 126	3,0
Ország, összesen	6 616 443	18 899 483	2,8

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma, 2005.			
Területi szintek	Vendégszám	Vendégéjszaka szám	Átlagos tartózkodás
Baranya megye	258 880	620 725	2,4
Somogy megye	411 413	1 443 161	3,5
Tolna megye	57 772	138 251	2,4
Dél-dunántúli Régió	728 065	2 202 137	3,0
Ország, összesen	6 933 142	19 334 750	2,8

Forrás: KSH, 2004-es területi statisztikák KSH, 2005-ös előzetes területi statisztikák

A szálláshelyek kihasználtsága alacsony (átlagosan évi 18%-os férőhely-kihasználtságot regisztráltak 2004-ben), amelynek legfőbb oka a – Balatonra különösen jellemző – szezonális, és a magas komfortfokozatú szálláshelyek hiánya. A 3-4 csillagos egységek esetében ugyanis a kihasználtság az átlagosnál sokkal kedvezőbben alakult (közel 23%), és ezek produkálták 2003-hoz viszonyítva a legnagyobb arányú növekedést is.

Szállástípusok férőhely-kihasználtsága, 2004



Vendégszám változása a kereskedelmi szálláshelyeken

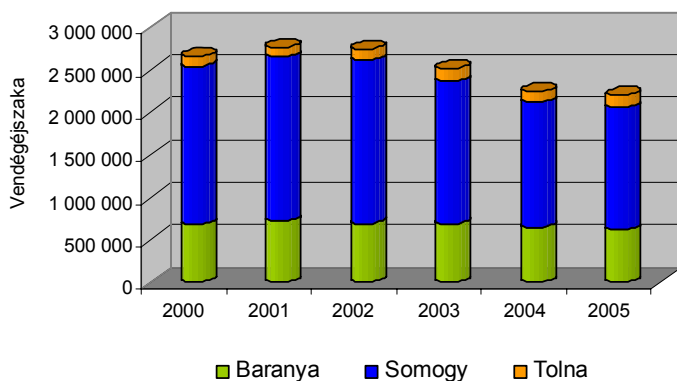
2000 és 2004 között a vendégszám összességében alig változott a Dél-dunántúli Régió kereskedelmi szálláshelyein. Ugyanakkor a külföldi vendégek tekintetében jelentős, 30%-os visszaesés volt tapasztalható, míg ezzel párhuzamosan a belföldi turizmus élénkült. Az átlagos

⁴ A statisztikai adatok bemutatása a KSH 2004-es végleges adatai alapján történtek, emellett a tendenciák értékelése során a 2005-ös előzetes adatok is vizsgálatra kerültek, amennyiben ezek már rendelkezésre álltak.

tartózkodási idő 14%-os csökkenése a régióban eltöltött vendégéjszakák számában összességében is visszaesést eredményezett. A külföldiek által eltöltött vendégéjszakák drasztikusan, mintegy 44%-kal csökkentek, míg a belföldi turisták tekintetében 6%-os növekedést regisztráltak. A régióba irányuló turizmus visszaesésének jelentőségét tovább növeli az országos összehasonlítás: Magyarországon az említett időszakban ugyanis 11%-os növekedés volt tapasztalható a vendégszámot illetően, az eltöltött vendégéjszakák száma pedig 3%-kal nőtt. Bár a külföldiek tekintetében nem volt jelentős növekedés, sem a vendégszám, sem az eltöltött vendégéjszakák száma nem csökkent. Az átlagos tartózkodási idő csökkenése országosan kisebb mértékű, csupán néhány százalékos volt. A tendencia a 2005-ös előzetes adatok alapján folytatódott, igaz, a vendégszám kismértékben növekedett, az átlagos tartózkodási idő további csökkenése ugyanakkor a vendégéjszaka-szám 2%-os csökkenéséhez vezetett.

Fő mutatók	2000	2001	2002	2003	2004	2005 előzetes	Változás 2004/2000
Vendégszám	722 622	766 208	792 522	755 270	715 250	728 065	99%
<i>ebből külföldi</i>	<i>290 346</i>	<i>298 695</i>	<i>286248</i>	<i>249 861</i>	<i>204 280</i>	-	<i>70%</i>
Vendégéjszakák száma	2 653 736	2 773 599	2 753 078	2 525 011	2 249 126	2 202 137	85%
<i>ebből külföldi</i>	<i>1 402 762</i>	<i>1 473 619</i>	<i>1 332 919</i>	<i>1 143 529</i>	<i>928 274</i>	-	<i>66%</i>
Vendégtartózkodási idő	3,67	3,62	3,47	3,34	3,14	3,02	86%
<i>ebből külföldi</i>	<i>4,83</i>	<i>4,93</i>	<i>4,66</i>	<i>4,58</i>	<i>4,54</i>	-	<i>94%</i>

A régió vendégforgalmának alakulása 2000-2005.

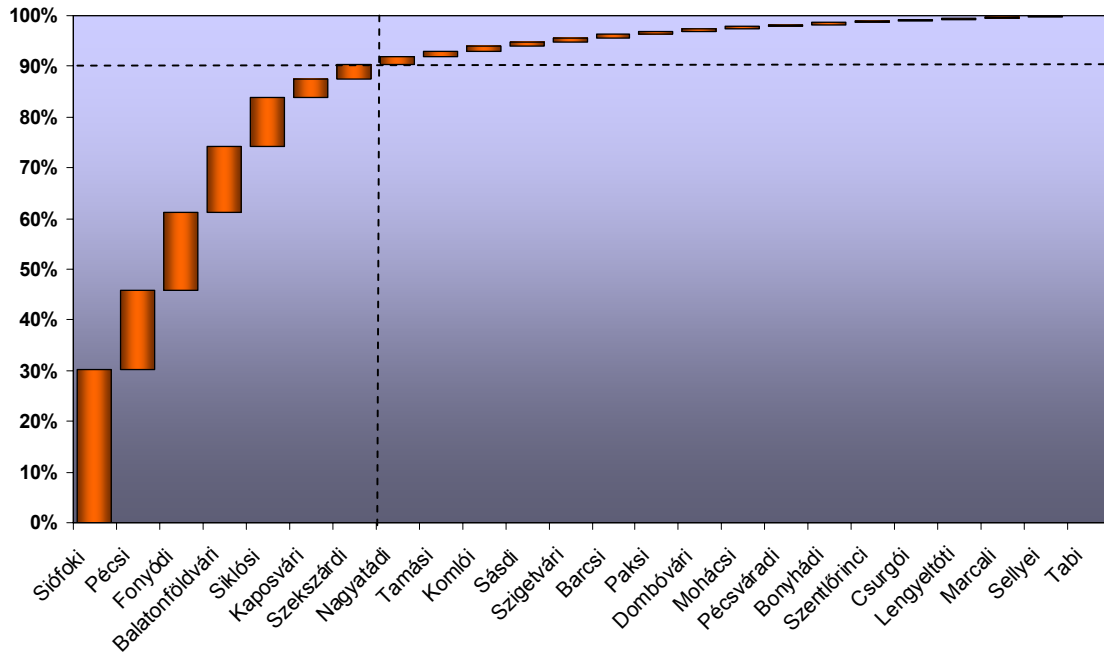


A régióban eltöltött vendégéjszakák számának csökkenése elsősorban Somogy megye vendégforgalmának megcsappanására vezethető vissza, mindenekelőtt a Balaton csökkenő népszerűsége miatt. 2000 és 2005 között Somogy megye vendégforgalma 23%-kal esett vissza, míg Baranya megyében 8%-kal csökkent a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma. Tolna megye esetében ugyanakkor 30%-os növekedés volt tapasztalható, de ennek ellenére a megye részesedése a régió turizmusából még mindig meglehetősen csekély.

Forrás: KSH, 2000-2004 területi statisztikák, 2005 előzetes területi statisztikák

A régió turizmusának koncentráltságát mutatja az alábbi telítettségi ábra. Jellemző, hogy a régió vendégéjszakáinak több mint 90%-a 7 kistérségben koncentrálódik, ezen belül 59% a Balatonnál, 25% pedig Pécs környékén és a Siklói kistérségben. Emellett még Kaposvár és Szekszárd környékén élénkebb a turizmus, bár lényegesen alacsonyabb, mint az említett kistérségekben. A régió többi területe szinte teljesen kimarad a turizmusáramból.

Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák kistérségenkénti megoszlása, 2004.



A regisztrált vendég- és vendégéjszakák számát tekintve a régió kiemelkedő kistérségei (2004):

Kistérségek	Vendégszám	Változás 2004/2003	Vendégéjszaka szám	Változás 2004/2003	Átlagos tartózkodási idő
Siófoki	184 768	91,9%	678 624	85,5%	3,7
Pécsi	169 997	94,1%	350 589	92,4%	2,1
Fonyódi	83 438	101,0%	345 102	92,7%	4,1
Balatonföldvári	73 645	95,5%	293 407	103,0%	4,0
Siklói	58 813	115,8%	217 336	109,1%	3,7
Kaposvári	33 473	93,5%	83 962	90,8%	2,5
Szekszárdi	28 848	89,7%	65 517	83,7%	2,3

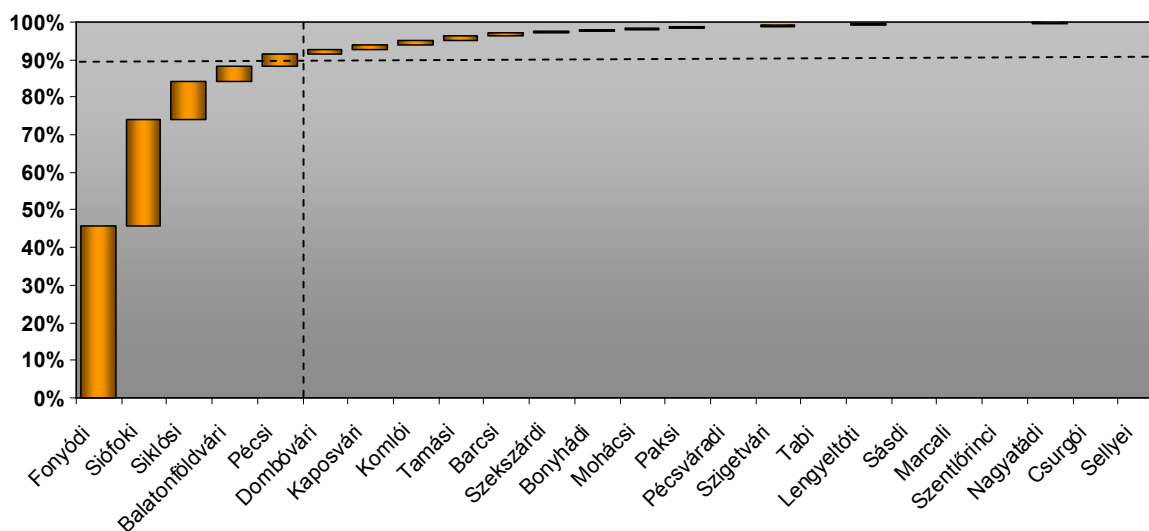
Forrás: KSH területi statisztikák, 2004

2004-ben a régióban kiemelkedő vendégforgalmat bonyolítottak le a Balaton-parti kistérségek, amelyek az átlagosnál jóval magasabb tartózkodási időt regisztráltak (üdülések hosszabb időtartama miatt). Kiemelhető továbbá a siklói kistérség látogatottsága, amely szintén hosszabb tartózkodási idővel „büszkélkedhetett”, valamint a legnagyobb növekedést produkálta: előbbi főként a harkányi üdüléseknek, utóbbi pedig a Villány-Siklói Borút sikerének köszönhető. Ugyancsak jelentős, de főként néhány napos forgalmi statisztikákkal bírnak a megyeszékhelyek térségei (városlátogatások), ezek népszerűsége azonban csökkenést mutat. Mindössze néhány ezer fő látogatta meg a sellyei, csurgói, tabi, marcali, bonyhádi, pécsváradi és barcsi kistérségeket. A komlói, mohácsi, sásdi, szigetvári, nagyatádi, dombóvári, paksi, tamási kistérségek látogatószáma 6-10.000 fő között mozog.

Vendégforgalom a magán szálláshelyeken

A régióban a magán szálláshelyek kiemelkedő vendégforgalmat bonyolítanak le: az országban magán szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák 38%-át itt regisztrálták 2004-ben. A magán szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő valamivel magasabb, mint a kereskedelmi szálláshelyeken, mintegy 4,6 éjszaka. Ugyanakkor a kereslet hasonló koncentrátságot mutat, mint a kereskedelmi szálláshelyek esetében: a vendégéjszakák 90%-a öt kistérségben koncentrálódik, ez esetben is a Balaton mentén, valamint a pécsi és siklói kistérségekben. Az utóbbiak esetében 2003-hoz képest jelentős mértékben, mintegy 20%-kal nőtt a vendégforgalom. A Balaton mentén némi csökkenés volt ezzel szemben tapasztalható, noha jóval kisebb mértékben, mint a kereskedelmi szálláshelyek esetében.

Magán szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák férőhelyeinek kistérségenkénti megoszlása, 2004.



Kistérségek	Vendégszám	Változás 2004/2003	Vendégéjszaka szám	Változás 2004/2003	Átlagos tartózkodási idő
Fonyódi	132 580	99,3%	540 599	102,2%	4,1
Siófoki	53 482	98,1%	337 196	90,5%	6,3
Siklói	16 724	118,6%	119 161	121,0%	7,1
Balatonföldvári	6 148	87,0%	49 412	85,5%	8,0
Pécsi	9 938	125,3%	34 838	85,8%	3,5

Forrás: KSH területi statisztikák, 2004

4.4.2 Vendégkör jellemzői, motivációi

Küldő területek

A Dél-dunántúli Régió elsősorban a belföldi vendégek számára vonzó célterület: 2004-ben a térségbe érkező turisták mindössze 28,6%-a volt külföldi.

Területi szintek	Külföldi vendégszám	Külföldi vendégéjszakák száma	Külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje
Baranya megye	50 875	192 868	3,79
Somogy megye	142 714	705 136	4,94
Tolna megye	10 691	30 270	2,83
Dél-dunántúli Régió	204 280	928 274	4,54
Ország, összesen	3 095 822	10 508 109	3,39

Forrás: KSH, 2004-es területi statisztika

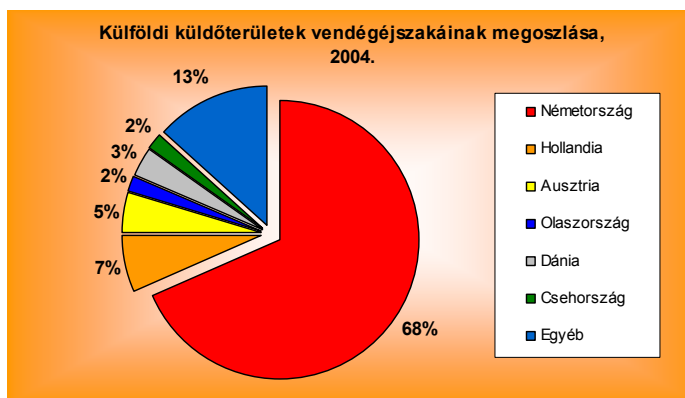
A 2000 és 2004 között bekövetkezett vendégszám-emelkedés elsősorban a belföldi vendégforgalom bővülésének volt köszönhető: a belföldi vendégszám ugyanis több mint 19%-kal emelkedett, míg a külföldi vendégforgalom növekedése csak 3%-os volt. Ugyancsak megfigyelhető ez a tendencia a vendégéjszakák számának emelkedésében is (belföldi vendégek: 7%, külföldi vendégek: nem változott). A külföldi vendégek tehát általában rövidebb ideig tartózkodnak a térségben, mint a belföldi turisták.

Fő mutatók	Külföldiek részaránya
Siófoki	47%
Balatonföldvári	31%
Fonyódi	27%
Siklói	24%
Pécsi	19%
Kaposvári	18%
Szekszárdi	18%

A frekventált kistérségek mindegyikében meghaladta a belföldi vendégek aránya a külföldiekét. Elsősorban a Balatonnál jelentős a külföldi vendégforgalom (a siófoki kistérségben a legmagasabb, 47%), de a nagyvárosoknál is magasabb arányban látogatják külföldiek a siklói kistérség nevezetességeit (24%).

A régióba a legtöbb külföldi vendég az Európai Unió országaiból érkezik. A kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált külföldi vendégéjszakák több mint kétharmadát a német vendégek adták.

Arányuk Somogy megyében, a Balaton déli partján a legkimagaslóbb, ahol közel 72%-át képviselik a külföldieknek. Az őket követő öt küldőország (Hollandia, Ausztria, Olaszország, Dánia és Csehország) a vendégéjszakák kevesebb, mint 20%-át jelentik. Ezen nemzeteken kívül még Belgiumból, Finnországból, Horvátországból, Angliából és az Egyesült Államokból regisztráltak kisebb mértékű vendégéjszaka számot.



Motiváció

A felmérések és tapasztalatok szerint a térségbe érkező vendégek fő motivációját a Balaton-parti üdülés, emellett a kulturális értékek, természeti adottságok, sportolási lehetőségek jelentik. Sok turistát vonzanak a térség színvonalas rendezvényei is. Egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek a borászati, gasztronómiai programok. Sokan emellett gyógy- és wellness szolgáltatások igénybevétele miatt érkeznek a térség településeire. Fokozódó igény mutatkozik a falusi turizmus és az ehhez kapcsolódó folklórprogramok iránt is.

A 2000-ben készített Turizmusfejlesztés a Dél-Dunántúlon operatív program adatai szerint a régió meglátogatásának motiváló tényezői között az alábbiak szerepeltek:

- Szép tájak
- Rekreáció
- Vendégszeretet
- Nyugalom
- Városlátogatás
- Rokon, barát meglátogatása
- Olesóság
- Gyógyulás
- Gasztronómia
- Kultúra

4.4.3 Turisztikai marketingtevékenység

A Dél-dunántúli Régió a regionális szervezeteknek köszönhetően aktív turisztikai marketingtevékenységet folytat, amelyben fontos szerepet játszanak a térségben működő szervezetek, egyesületek, vállalkozások is.

A marketingaktivitások között kiemelten hangsúlyos a kiadványok megjelentetése: nívós kivitelezésű, atraktív és széleskörű információhalmazt tartalmazó kiadványok, prospektusok segítik a tájékozódást és szolgálják imázs-növelő elemként. A Dél-dunántúli Régió reprezentatív, turisztikai, gazdasági, befektetői anyagai Phare támogatással készültek.

Ezek jellemzően tematikus kiadványok, amelyek a Magyar Turizmus Rt. illetve a Dél-Dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság gondozásában jelennek meg (pl. Várak, kastélyok, kúriák a Dél-Dunántúlon; Aktív Balaton, Falusi vendégvárók a Dél-Dunántúlon, Balatoni illetve Dunántúli Bortúrák, Gasztronómiai Kalauz – Dél-Dunántúl; Földön-vízen-levegőben – aktív turisztikai ajánlatok a Dunántúlon, Gyöngyszemek – Dél-Dunántúl, Hétvégi kirándulások – Dél-Dunántúl, Horgásztavak – Dél-Dunántúl, stb.). A Dél-Dunántúl turisztikai térképe pedig bemutatja a legfontosabb szolgáltatásokat és programlehetőségeket színes, látványos térképen.

Emellett megyei kiadványok (pl. Ezerszínű Baranya, Az ezerarcú Tolna megye, Balaton, stb.), és a települések, turisztikai attrakciók és szállodák saját anyagai bővítik a kört.

Speciális megjelentetés a Duna televízió videotára sorozatában megjelenő, főként a nagyvárosokat bemutató VHS (VII. rész: Kaposvár, Szigetvár, Szekszárd; VIII. rész: Siklós, Pécsvárad, Kecskemét; Amiről a kövek mesélnek – Történelmi városok, 2. rész Győr, Vác, Pécs).

A Régió honlapot működtet, amelyen valamennyi fontos információ megtalálható. Emellett a szolgáltatások, programlehetőségek Internetes gyűjtőportálokon, és az attrakciók, településeken saját honlapjain is megtekinthetők. Ezek között igen színvonalas, a jelenkor elvárásait maximálisan teljesítő websiték is szerepelnek (pl. Villány-Siklói Borút, szállodák honlapjai, stb.), de sok esetben szükséges a fejlesztés a turisztikai szerepkör hatékonyabb betöltése érdekében.

A marketingtevékenységek között emellett – főként regionális, térségi hatókörű – újsághirdetések, televíziós reklámok és PR-aktivitások is szerepelnek. Régiós napilapok: Új Dunántúli Napló (Baranya), Somogy Hírlap, Tolnai Népújság; helyi TV-k és rádiók: Pécs TV, UNIV TV, Magyar Televízió független híradó-szerkesztősége, és Körzeti, Nemzetiségi Stúdiója (Pécs), Telepaks, stb.

Online megjelenések

A Dél-dunántúli Régió online megjelenése meglehetősen széleskörű: a saját regionális, megyei és települési szintű honlapok mellett több internetes gyűjtőportálon is megtalálhatók a terület attrakciói, szolgáltatásai (pl. www.vendegvaro.hu, www.travelport.hu, stb.).

Regionális website: www.deldunantul.com

Előnyök:

- összerendezett regionális adatbázis
- angol nyelven is hozzáférhető

Problémák:

- hosszú betöltési idő
- turisztikai célzattal nehezen használható, turizmust szolgáló funkciók igen korlátozottan szerepelnek rajta
- megjelenése nem elég látványos, nagyon kevés interaktív szolgáltatást tartalmaz
- angol nyelvű site korlátozott tartalmú

Megyei turisztikai honlapok:

Somogy megye

www.somogy.hu: Somogy megye honlapja, vendégházak rovatával, átlinkelési lehetőségekkel a www.somogytourism.hu turisztikai site-ra.

Előnyök:

- tematizált
- széleskörű információbázis (programok, látnivalók, szolgáltatók, menetredek, stb.)
- több nyelven hozzáférhető

Problémák:

- megjelenése nem elég attraktív, kevés interaktív szolgáltatást tartalmaz

Tolna megye

A www.tolnamegye.hu honlapon turisztikai információk nem találhatók.

Baranya megye

A www.baranya.hu megyei honlap átlinkelhető a www.baranyatour.hu turisztikai webiste-ra.

Előnyök:

- széleskörű információbázis (programok, látnivalók, szolgáltatók, menetredek, stb.)
- angol és német nyelven is hozzáférhető

Problémák:

- megjelenése nem elég attraktív, kevés interaktív szolgáltatást tartalmaz
- hiányos adatok (feltöltés alatt)

Ezen kívül a települések többsége saját honlapot működtet, amelyek meglehetősen változó színvonalúak. Általános hiányosság ezekkel szemben, hogy külön turisztikai honlappal nem rendelkeznek, a megjelenés és az interaktivitás is kívánnivalót hagy maga után.

Problémát jelent továbbá, hogy a programkínálat (vagy távolság) alapján összekapcsolható települések, térségek nem rendelkeznek egységes arculati elemekkel, továbbá a közös portálok vagy ajánlási rendszer kialakítására sincs példa. A honlapokon és hirdetésekön kívül a régió nem használja ki az online marketing adta egyéb, újszerű lehetőségeket.

Az egyes szolgáltatók online megjelenése közül színvonalában, információközlésében kiemelkedő, például: www.makartanya.hu, www.bock.hu, www.katicatanya.hu, www.apponyi.hu, www.borut.hu, www.gyulajrt.hu.

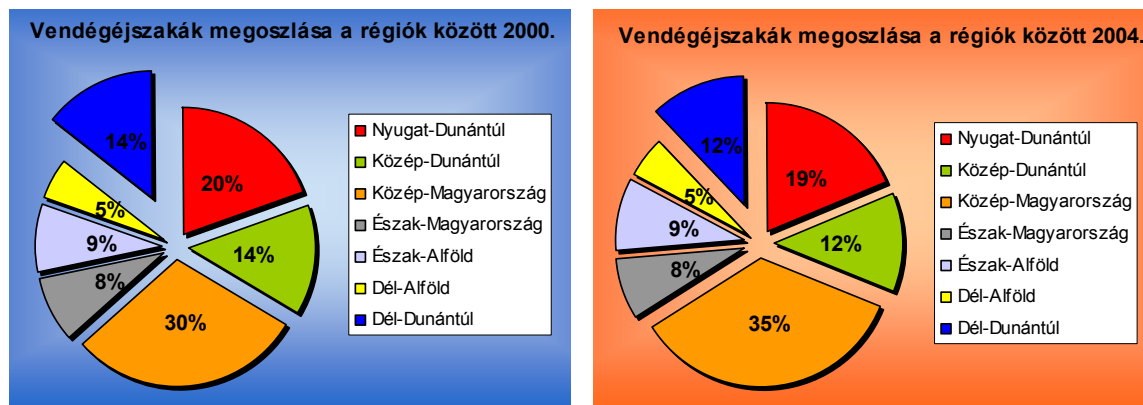
4.4.4 Versenyárselemezés

A Dél-dunántúli Régió versenyhelyzetének vizsgálatához mindenképp szükségesnek tartottuk a régió turisztikai mutatószámainak elemzését Magyarország, illetve az egyes régiók kontextusában. Ezt követően egy hazai és egy nemzetközi régió esettanulmány szerinti bemutatása következik, amelyek eredményeinek vizsgálata lehetőséget és segítséget nyújt a Dél-dunántúli Régió turisztikai stratégiai irányainak megalapozásában.

4.4.5 Turizmus kereslet

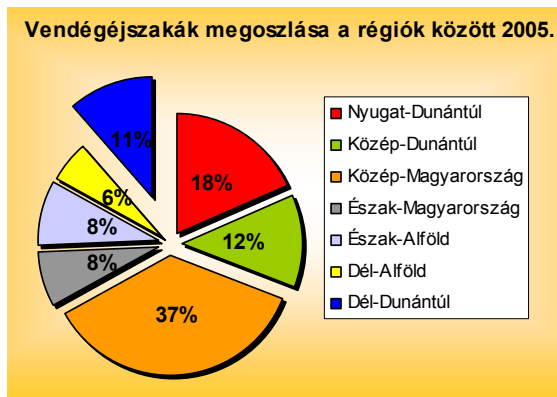
Először is a Dél-dunántúli Régió országon belüli pozícióját vizsgáljuk az egyes régiókba irányuló turizmus kereslet szempontjából.

Az alábbi ábra a kereskedelmi vendégéjszakák régiók közötti megoszlásának változását szemlélteti 2000 és 2004, illetve az előzetes vendégforgalmi adatok alapján 2005 között:



Mint a fenti ábrákból kiderül, a Dél-dunántúli Régió részesedése Magyarország vendégforgalmából 2004-ben 12% volt, 2005-ben pedig az előzetes adatok szerint tovább csökkent 11%-ra. Ezzel a középmezőnyben mozog a régiók között. Részesedése ugyanakkor 2000 óta 14%-ról mintegy 3 százalékponttal csökkent. A kördiagramból megállapítható, hogy az arányok eltolódása a Közép-Magyarországi régió javára történt, ami elsősorban a Budapest felé irányuló kereslet élénkülésére vezethető vissza. Ebben nagy szerepet játszik a főváros olcsó megközelíthetőségének javulása a diszkont légitársaságok megjelenésével.

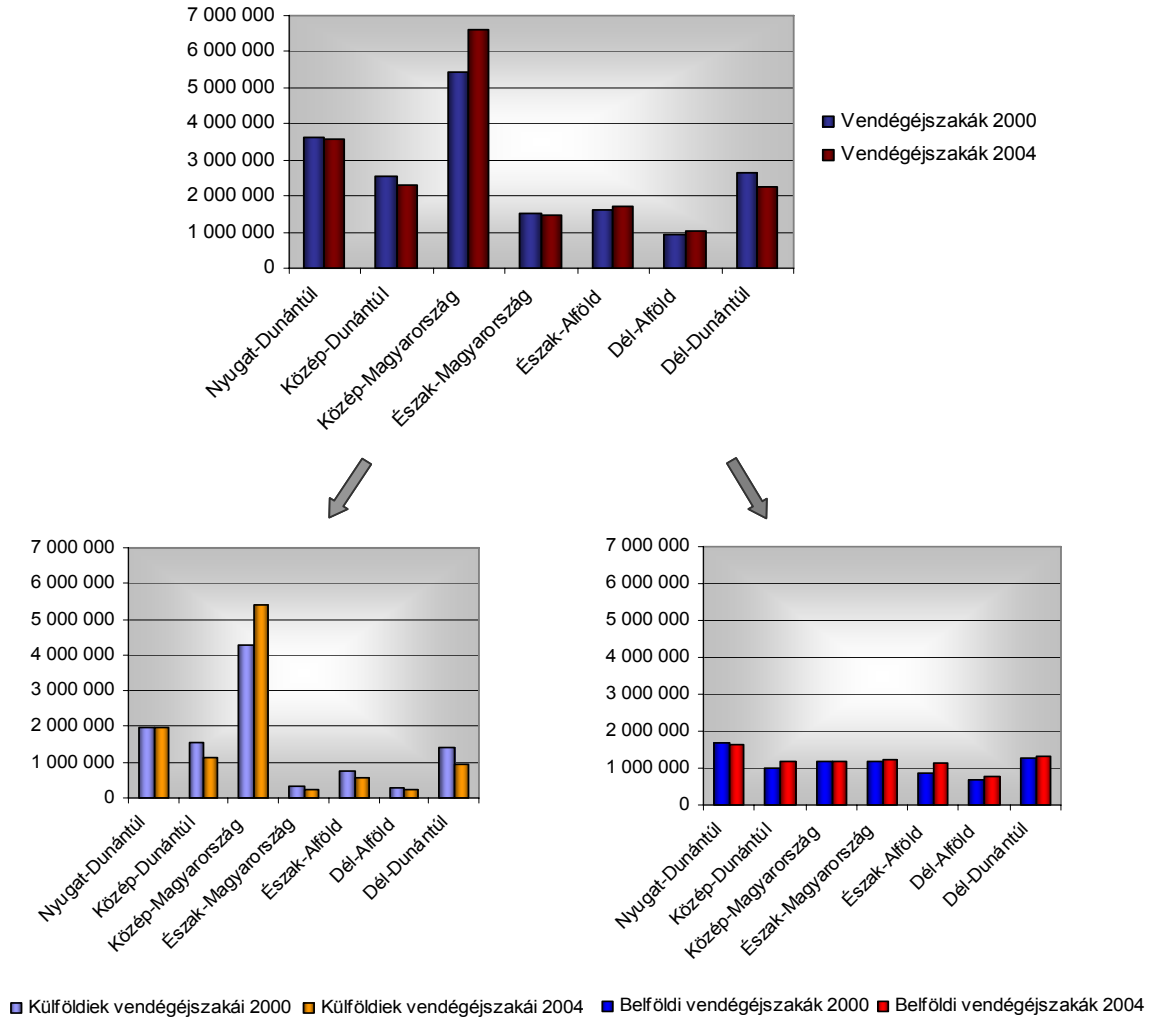
Összességében 2000 és 2004 között vendégéjszaka-növekedés három régióban volt tapasztalható, és ugyanez jellemző 2000 és 2005 tekintetében is: a Közép-Magyarországi Régióban kiugróan nagy mértékben, míg az Észak-Alföldi és a Dél-Alföldi Régiókban kisebb mértékben. A Közép-Magyarországi Régióban a fellendülés egyértelműen a külföldiek által eltöltött vendégéjszaka szám növekedésének eredménye, míg az Észak-Alföldi és a Dél-Alföldi Régióban a belföldi turizmus élénkült oly mértékben, hogy az még a külföldi kereslet megcsappanását is ellensúlyozta. A Dél-Dunántúli Régióban volt ugyanakkor a legnagyobb mértékű a vendégéjszaka szám visszaesése: mintegy 15%-kal kevesebb vendégéjszakát regisztráltak itt 2004-ben, mint 2000-ben. A Dél-Dunántúli Régióban a vendégéjszaka szám visszaesése elsősorban a külföldiek érdeklődésének lanyhulására vezethető vissza, másrészt a turisták átlagos tartózkodási idejének átlagon felüli mértékű, 14%-os csökkenésére.



A külföldi kereslet visszaesése a Dél-dunántúli Régióban sokkal drasztikusabb, mint bármely más régióban: 34%-os. Az ezt követő legnagyobb mértékű visszaesést a Közép-dunántúli régió szenvedte el, ahol 27%-os volt a vendégéjszaka-szám csökkenése. A belföldi vendégéjszakák ugyan a Dél-dunántúli Régióban is növekedtek, ami általános tendencia volt az országban az üdülési csekkék elterjedésének köszönhetően, ugyanakkor e tekintetben sem volt kiemelkedőek a régió eredményei: a 6%-os belföldi vendégéjszaka-növekedés jóval elmarad az Észak-alföldi régióba irányuló 28%-os, a Közép-dunántúli régióba irányuló 15%-os, valamint a Dél-alföldi régióba irányuló 14%-os keresletnövekedés mögött.

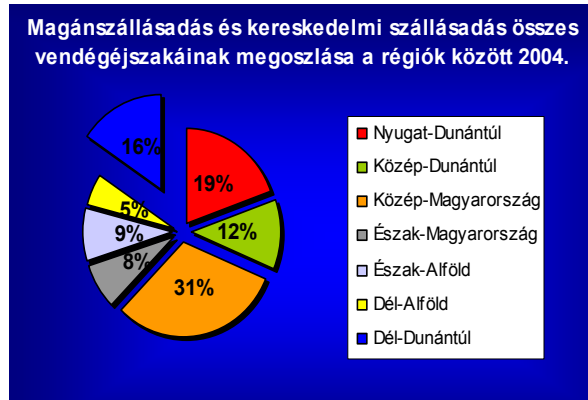
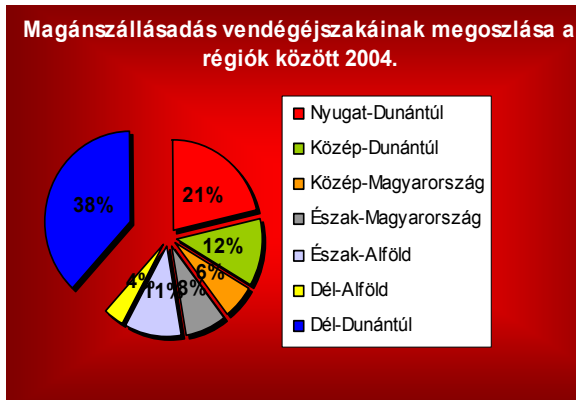
Az abszolút számokból megállapítható, hogy 2000. óta a régió a harmadikról a negyedik helyre esett vissza vendégéjszakák tekintetében. Ugyanakkor továbbra is itt regisztrálják a második legtöbb belföldi vendégéjszakát. Külföldi vendégéjszakák tekintetében a régió a negyedik helyen áll.

Vendégéjszakák alakulása 2000-2004.



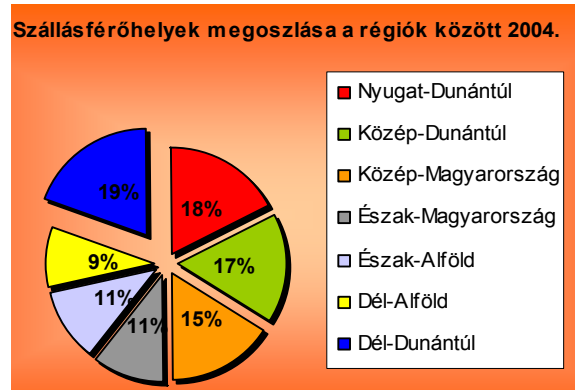
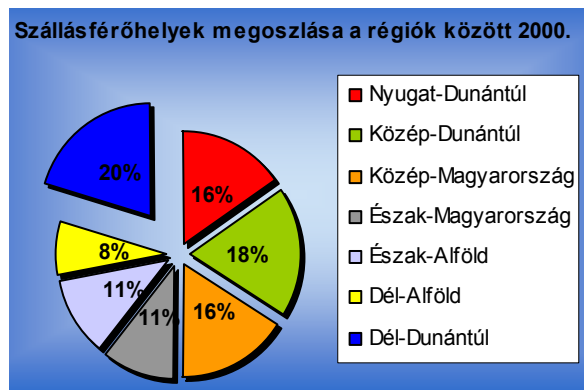
Magán szállásadás

Magán szálláshelyek tekintetében a régió vendégforgalma kiemelkedő Magyarországon: a hazai magán szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák mintegy 38%-át a régió regisztrálja. Messze megelőzi ezzel a Nyugat-Dunántúli Régiót, valamint a Közép-Dunántúli Régiót is, melyek 21%-kal, illetve 12%-kal részesednek az országos vendégforgalomból. Az összes szálláshely (kereskedelmi- és magán szálláshely együtt) tekintetében így 16% a régió részesedése az ország vendégforgalmából, amivel harmadik helyet tudhatja magáénak a régiók sorában.



4.4.6 Turizmus kínálat

Az alábbi ábrák a szállásférőhelyek megoszlását mutatják az egyes régiók között:



A kördiagramokból kiderül, hogy a Dél-dunántúli Régió 2004-ben 19%-kal Magyarország férőhelykínálatának legnagyobb arányát adta. Ugyanakkor 2000 óta valamelyest csökkent a részesedése, míg a Nyugat-Dunántúli és a Dél-alföldi Régióé növekedett.

Az alábbi táblázat mutatja a kereskedelmi szálláshelyek számát az egyes régiókban. Látszik, hogy a szállodai egységek számát illetően a Dél-dunántúli Régió a harmadik helyen áll, ugyanakkor férőhelyek szempontjából a második helyen. A régió szálláshely-kapacitása összességében kielégítőnek mondható, problémát inkább a szálláshelyek régióon belüli megoszlásának egyenetlensége jelent.

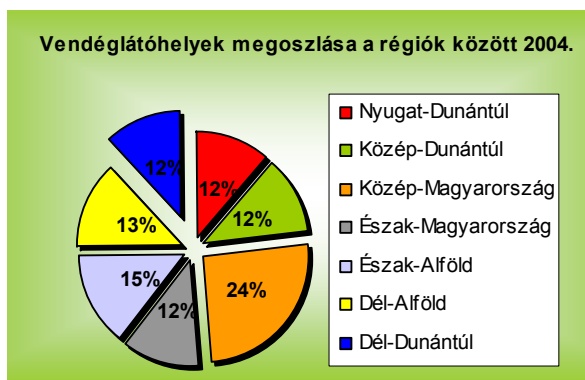
A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása, 2004. július 31.

	Szállodák			Panziók	Turista és ifjúsági szállók	Kempingek és üdülőházak	Összes kereskedelmi szálláshely
	száma	szoba száma	férőhelyei				
Közép-Magyarország	166	16 809	37 290	4 036	5 544	5 026	51 896
Nyugat-Dunántúl	156	8 030	18 654	8 908	8 116	23 234	58 912
Dél-Dunántúl	151	7 998	20 636	8 324	10 180	26 223	65 363
Közép-Dunántúl	112	5 565	13 904	5 160	8 792	28 474	56 330
Észak-Alföld	87	3 600	8 391	7 423	5 166	16 644	37 624
Észak-Magyarország	81	2 894	6 923	7 352	9 382	12 181	35 838
Dél-Alföld	71	2 715	6 971	3 998	9 537	10 025	30 531
Magyarország összesen	824	47 611	112 769	45 201	56 717	121 807	336 494

A magánzálláshelyek kapacitása, 2004. július 31.

	Fizetővendéglátás		Falusi szállásadás		Összes magánzálláshely	
	vendéglátók száma	férőhelyek száma	vendéglátók száma	férőhelyek száma	vendéglátók száma	férőhelyek száma
Közép-Magyarország	970	4 570	415	2 350	1 385	6 920
Nyugat-Dunántúl	5 869	30 063	1 651	9 166	7 520	39 229
Dél-Dunántúl	18 608	100 573	1 287	7 221	19 895	107 794
Közép-Dunántúl	7 540	39 183	1 263	6 935	8 803	46 118
Észak-Alföld	1 837	12 398	838	5 626	2 675	18 024
Észak-Magyarország	968	5 519	1 659	11 089	2 627	16 608
Dél-Alföld	666	3 705	318	1 978	984	5 683
Magyarország összesen	36 458	196 011	7 431	44 365	43 889	240 376

Magasabb kategóriájú szálláshelyek tekintetében a Dél-dunántúli Régió a legtöbb magyarországi régiónál gyengébb kínálatot tud felmutatni, a Dél-alföldi Régiót leszámítva. Kiemelkedően hátrányos helyzetben van a Közép-Magyarországi Régióhoz képest, ahol mintegy 55 négy- illetve ötszobás szálloda található, valamint a Nyugat-Dunántúli Régióhoz képest, ahol 25 körül van a magasabb kategóriájú szálláshelyek száma. A Dél-dunántúli Régióban ezzel szemben összesen 8 magasabb kategóriájú egység található, ezek is többnyire a Balaton mentén. Fontos azonban kihangsúlyozni, hogy a magánzállás-férőhelyek kínálatának szempontjából a régió kiemelkedik az országban, az összes férőhely mintegy 45%-át biztosítja, különösen a fizetővendéglátás területén, ugyanakkor számos minősített falusi szálláshely is található a régióban.



2004-ben a Dél-dunántúli Régióban koncentráltabb a kereskedelmi vendéglátóhelyek 12%-a, és ezzel a mutatószámmal a legalacsonyabb részesedést szerezte három másik régióval együtt. Megállapítható, hogy mindhárom régióban, ahol nőtt a vendégforgalom 2000-hez képest, magasabb volt a vendéglátóhelyek száma, ami a turistafogadás jobb feltételeire enged következtetni az adott régiókban.

4.4.7 Versenyhelyzet megítélése

Egy Régió versenyhelyzete nehezen megragadható, hiszen az jelentős kiterjedésű, sokszor igen eltérő programkínálatú, attraktivitású és vonzerejű területeket foglal magában. Így az összehasonlítás regionális szinten átfogóan értelmezhető, a fő turizmuságak jelenlegi helyzetének, valamint a vendégfogadás feltételeinek vizsgálatával.

A Dél-dunántúli Régió változatos attrakciókkal áll a vendégek rendelkezésére. A Balaton közelsége jelenti azt az elsődleges vonzerőt, ami a térségbe csábítja a turistákat. Emellett a világörökségként számon tartott Pécsi Ókeresztény Sírkamrák országos, sőt nemzetközi vonzerőt képviselnek.

Bár Pécs egyike a leglátogatottabb magyar városoknak, az épített örökség közül a siklói és szigetvári vár kiemelkedő vonzerőértékkel bír, a régióra jellemző falvas jelleg miatt más területek ilyen adottságokkal nem rendelkeznek. Így más régiók (pl. Nyugat-Dunántúl, Közép-Magyarország) jobb pozícióban vannak, nemcsak a gazdagabb történelmi múlt, hanem az infrastrukturális feltételek, a bemutatás jobb kiépültsége következtében.

Az ország más régióival összehasonlítva a Dél-Dunántúl versenyelőnyre tett szert a borturizmusban, hiszen a Villányi Borvidék hírnevével és szolgáltatásaival kizárólag Tokaj-hegyalja veszi fel a versenyt. A Szekszárdi, Dél-balatoni Borvidék pedig egyre inkább felzárkózik az említettek mögé, így a borturizmus, és a gasztronómia kitörési pont lehet a régió turizmusfejlesztésében.

Ugyancsak jó adottságokkal bír a régió az ökoturizmus terén. Bár a világörökség részét képező Fertő-tóval és Aggteleki cseppkőbarlanggal nem vehető fel a verseny, a Duna-Dráva Nemzeti Park természeti kincseihez hasonló értékeket felsorakoztató nemzeti parkok szintén késlekedtek az infrastrukturális fejlesztéssel, a látogatóbarát bemutatás megteremtésével, ezért ennek gyorsabb kiépítése előnyt jelenthet.

Lemaradást kell pótolnia a régióknak az egészségturizmus terén: az ország szinte valamennyi régiójában (elsősorban a Nyugat-Dunántúlon, az Alföldön és Budapesten) nemzetközi hírnévnek örvendő és jelentős vendégforgalmat bonyolító gyógy- és wellness fürdők állnak rendelkezésre, emellett új létesítmények is kiépültek.

Vízi turizmus tekintetében a régió folyamatai ez idáig nem lettek kiaknázva: jelenleg a Tisza, a Rába, a Bodrog, a Mosoni-Duna az ország legnépszerűbb vízi turisztikai útvonalai. Emellett több más folyó is várja a vízi túrázókat, amelyek infrastrukturális fejlesztése még nem valósult meg (folyamatban van például a Körösök fejlesztése). A lemaradás felszámolása ezért elengedhetetlen a pozíció erősítése érdekében. Az aktív szabadidő-eltöltésben hangsúly helyezendő a minőségi

lovasturisztikai szolgáltatásokra, a természetjárásra és kerékpározásra alkalmas útvonalak megteremtésére is. A lovassportok tekintetében a Dél-Dunántúl igen jó pozícióban van, az alföldi lovasélet után.

A régióban található Sárköz és Ormánság az ország kiemelkedő népművészeti központjai közé tartozik, így ennek fejlesztése indokolt lehet. A folklórprogramok, gasztronómiai és borászati adottságok, lovasturisztikai szolgáltatások összekapcsolásával az igen kedvező adottságokkal bíró falusi turizmus számára olyan programcsokor állítható össze, amely a kisebb, kiemelkedő műemléki környezettel nem rendelkező települések számára is biztosítja a bekapcsolódást a turizmusba (ezzel versenyelőny érhető el más híres népművészeti központokkal, például a Göcsejjel, Balaton-felvidékkel vagy Észak-Magyarországgal szemben).

Olyan országos rendezvények szervezése is szükséges, amelyek önálló vonzerőt jelentenek, azaz a térségbe csábítják a vendégeket (esélyt kínálnak erre Pécs kulturális programjai, a mohácsi busójárás, a kaposvári Csiky Gergely Színház programjai, a borászati és gasztronómiai események).

Kiemelendő továbbá a régió hírneves vad- és halállománya, ami szintén kedvezőbb más régiók adottságainál, igaz, viszonylag szűk vendégkör számára nyújt optimális szabadidő-eltöltést.

A hivatásturizmus tekintetében a régió meglehetősen hátrányos helyzetben van a konferenciaközpontok hiánya, színvonalas szállodák alacsony száma és a terület rossz megközelíthetősége miatt.

A térség legnagyobb problémáját a rossz megközelíthetőség jelenti: bár a régió kedvező földrajzi pozícióban van, mind az út- mind a vasúthálózat fejlesztése, korszerűsítése eddig elkerülte a területet, ezzel nagyfokú versenyhátrányba juttatva a régiót. A légi-, vízi- és vasúti közlekedés is fejlesztendő. Feladatot jelent továbbá a turisztikai infrastruktúra javítása, például színvonalas szálláshelyek kialakítása, vendéglátó szolgáltatások fejlesztése.

Nemzetközi versenyhelyzet

Nemzetközi kereslet szempontjából a régió a negyedik helyen áll a magyarországi régiók sorában. Továbbra is a német vendégek képezik a külföldi turisták túlnyomó részét. Ugyanakkor a régióba irányuló külföldi kereslet nem tekinthető kiemelkedő jelentőségűnek, az elmúlt években pedig nagymértékben visszaesett. Ez többek között a terület rossz megközelíthetőségének az eredménye, valamint a termékfejlesztés elmaradásának, illetve annak, hogy a nagyobb turisztikai beruházások elkerülték a térséget.

A Dél-dunántúli Régió nem rendelkezik nemzetközileg kiemelkedő adottságokkal, jelenleg csupán néhány attrakciónak van nemzetközi szintű vonzereje: elsősorban a Balatonnak, valamint Harkánynak és Pécs városának, kisebb mértékben a Villányi Borvidéknek. Ennek ellenére egyes adottságok kiaknázásával serkenthető a térségbe irányuló nemzetközi kereslet, de ehhez a külső tényezők közrejátszása is szükséges. Lehetőségek e tekintetben:

- a Bécs-Pécs repülőjárat beindulásának hatására a külföldi látogatószám növekedése;
- diszkont légitársaságok megjelenése a régió repülőterein, illetve a Sármelléki Repülőtéren;
- Pécs Európa Kulturális Fővárosa 2010 révén a térség nemzetközi ismertségének növekedése;
- horvát oldalon az egészségturisztikai fejlesztések elmaradása.

A lehetőségek kiaknázásához elengedhetetlen a fő attrakciókhoz kapcsolódó termékfejlesztés, különösen olyan termékek esetében, amelyek versenyelőnyre tehetnek szert a nemzetközi piacon, így például a gyógyfürdőkhez kapcsolódó gyógyszolgáltatások körének és színvonalának bővítésével, a fürdőkhez kórházi szolgáltatások és színvonalas szálláslehetőségek hozzákapcsolásával. Mivel a régióba irányuló külföldi kereslet a Balatont leszámítva továbbra is elsősorban a gyógyfürdőknek köszönhető, érdemes lehet a hangsúlyt erre a termékcsoportra fektetni, valamint olyan egyedi lehetőségekre, amelyek tipikusan nemzetközi keresletet teremtenek, így pl. a golfturizmus. A Balaton, mint egyedi vonzerő turisztikai kínálatának fejlesztése mára már elengedhetlenné vált a külföldi turisták visszacsábításához: különösen a vízhez kapcsolódó sportolási lehetőségek körének szélesítése, valamint a szezont megnyújtani képes szórakozási lehetőségek bővítése és a minőségi termékkínálat kialakítása, továbbá a családbarát szolgáltatások körének bővítése (pl. animáció) szükséges a Balaton tekintetében.

5 SWOT analízis

A Dél-dunántúli Régió összefoglaló SWOT elemzése a korábbi megyei és kistérségi stratégiákban található SWOT-ok, továbbá a régió 5 kistérség-csoportjának workshopja során meghatározott eredmények alapján került véglegesítésre. A dokumentum mellékletében emellett megtalálható egy kistérségekre lebontott bővebb SWOT elemzés is.

A SWOT analízis négy részének, az erősségek, gyengeségek, lehetőségek és veszélyek csoportosításánál a legfontosabb ismerv az volt, hogy az adott tényező befolyásolására van-e lehetőségünk vagy sem (külső vagy belső tényezők). A jellemzők csoportosítása Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában alkalmazott, a turizmust meghatározó 5 pillér alapján történt.

5.1 Erősségek

A turizmus kínálata

- **Klíma**
Kedvező klimatikus adottságok, napsütéses órák magas száma, kevés csapadék
- **Táj, természet**
Érintetlen természet, kedvező domborzati viszonyok jó adottságokat biztosítanak az aktív turizmus számos fajtájához (természetjárás, kerékpározás, lovaglás, golf); nemzeti parkok és tájvédelmi körzetek jelenléte
- **Vízi turizmus**
A Balaton mint egyedi vonzerő, és emellett számos tó és két jelentősebb folyó, melyek a vízparti üdüléshez és a vízi sportokhoz, továbbá a horgászathoz is kiváló lehetőséget biztosítanak
- **Vadászat**
Erdősültség magas aránya, minőségi vadgazdálkodás, kiváló és ismert vadászterületek
- **Bor- és gasztronómia**
Szőlő- és bortermelés hagyományai, az erre épülő minőségi borkultúra és a kiépült borutak, nemzetközileg is elismert borászok
- **Termálvíz**
Termálvízkinccs és az erre épülő kínálat, országos illetve nemzetközi ismertségű fürdők (pl. Harkány, Dombóvár-Gunarasfürdő)
- **Kultúra**
Épített értékek, kulturális örökség, Pécs világörökségi színhelyei, történelmi várak és kastélyok, emlékhelyek, valamint a térséghez kötődő művészek (pl. Babits, Rippl-Rónai)
- **Hagyományok, népművészet**
Sok nemzetiség, élő népművészeti hagyományok, nyelvismeret, nemzetközi kapcsolatok; több egyedi, térségre jellemző termék és specialitás (pl. babamúzeum, selyemgyár, kékfestők, pezsgógyár, Zsolnay, stb.)
- **Falusi turizmus**
A falusi turizmusban számos szolgáltató tevékenykedik, vannak kiemelkedő adottságokkal rendelkező területek a falusi turizmus fejlesztéséhez
- **Rendezvények**
Számos rendezvény kerül megrendezésre a régióban, ezek közül több országos, és

néhány (bár kismértékben) nemzetközi hatókörű

- **Ismertség, imázs**
A régió egyes helyszínei országosan és nemzetközileg is ismertek, kialakult imázssal rendelkeznek (Balaton, Pécs, Villány, Szekszárd)
- **Marketing**
A marketing egyes elemei már jelen vannak, számos igényes kiadvány jelent meg a régióra vonatkozóan

A turistafogadás feltételei

- **Szálláshelykínálat**
A régió a magyarországi szállásférőhelyek legnagyobb arányát adja; néhány magasabb kategóriájú szálláshely is megtalálható
- **Közúti közlekedés, vasút**
A régió északi részén kiépült az autópálya, az M6 és az M9 autópályák fejlesztése megkezdődött, amelyek szintén érinteni fogják a térséget; egyes területekre Intercity járatok is indulnak
- **Légi közlekedés**
Pécs-Bécs között közvetlen járat indul, emellett több reptér van a régióban, melyek bevonását tervezik a polgári közlekedésbe; Sármelléki reptér közelsége
- **Határmentiség**
Horvát határ érinti a régiót, egyes termékek iránt már mutatkozik horvát kereslet

Emberi erőforrás

- **Civil szerveződések**
Megindultak a civil szerveződések a turizmus egyes területein (pl. termál klaszter, falusi turizmus szövetségek, borút egyesületek, stb.)

Működési rendszer

- **Tervezés**
Megindult az egységes struktúra szerinti, tudatos tervezés a kistérségekben

5.2 Gyengeségek

Versenyképességi alapfeltételek

- **Gyenge gazdasági mutatók**
A térség számos területe gazdaságilag elmaradott, jellemző az aprófalvas jelleg, számos zsáktelepülés
- **Tőkehiány**
A térséget általános tőkehiány jellemzi, mind az önkormányzatok, mind a vállalkozások tekintetében; (pl. az ÁNTSZ szigorú szabályozásainak a kisvállalkozó szolgáltatók forráshiány miatt a legtöbb esetben nem tudnak megfelelni, így szűkíteni kényszerülnek szolgáltatásaik körét.)

A turizmus kínálata

- **Területi koncentráltóság**
A turisztikai kínálat rendkívül koncentrált, különösen a szálláshelykínálat tekintetében, és ennek következtében a kereslet is néhány területre koncentrálódik
- **Szezonális**
A régió egyes területeit erős, más területeket némileg gyengébb szezonális jellemző hiányoznak a szezont megnyújtó programok
- **Egyedi attrakciók hiánya**
Nincs a térségben olyan kiemelkedő, egyedi attrakció, amely jelentős nemzetközi vonzerővel bírna (kisebb mértékben ugyan a Balaton és Harkány ilyennek tekinthető)
- **Turisztikai infrastruktúra, termékkínálat kiépítetlensége**
A meglévő adottságokra a legtöbb esetben nem épült megfelelő infrastruktúra, valamint látogatóbarát, minőségi termékkínálat, így azok sokszor kihasználatlanok maradnak (pl. bemutatóhelyek, táblázott tematikus utak, összefüggő kerékpárutak, lovasutak, kikötők, infrastrukturálisan kiépített táborhelyek, stb. hiánya); kevés a vendéglátóhely (különösen a minőségi), valamint a szabadidő-eltöltési lehetőség.
- **Attrakciók nincsenek összekapcsolva**
Az attrakciók láncra fűzése a legtöbb esetben nem valósult meg, hiányoznak a komplex turisztikai termék- és programcsomagok
- **Termálfürdők koncepció nélküli fejlesztése**
Számos kiskapacitású, helyenként fürdő épült a régióban, melyekben szűk a szolgáltatások köre, sokszor korszerűtlenek és veszteségesen üzemelnek, továbbá nem jellemző közöttük megkülönböztető elem. Ugyanakkor erős vonzerőértékkel bíró fürdő Harkányon és kisebb mértékben Dombóvár-Gunarason kívül nem jellemző, továbbá Harkány felújítása sem volt teljes körű, így minőségében további fejlesztésre szorul.
- **Nagyprojektek hiánya**
A nagyobb turisztikai beruházások elkerülték a térséget. Ehhez hozzájárul az önkormányzatok ösztönzőrendszerének hiánya is.

A turistafogadás feltételei

- **Rossz megközelíthetőség**
A régió megközelíthetősége egyes területeket leszámítva, általánosságban rossznak mondható, az utak minősége általában rossz, az összekötő utak helyenként hiányoznak; kevés a határátkelőhely
- **Tömegközlekedés hiányosságai**
Járatok ritkasága, települések közötti közlekedési nehézségek, az attrakciók megközelíthetősége nehézkes; nincsenek turisztikai jellegű közlekedési eszközök (pl. rendszeresen közlekedő, az attrakciókat összekapcsoló turistabuszok, vízibuszok, lovastaxik, stb.)
- **Szálláshelykínálat alacsony színvonala**
A területi koncentrátságon túl problémát jelent a magasabb kategóriájú szálláshelyek alacsony száma, a konferenciaszállodák hiánya (Siófokot leszámítva), a magán-szálláshelyek általánosságban alacsony száma
- **Minőségi hiányosságok**
Általában hiányoznak a minőségbiztosítási rendszerek, a turistákat így több esetben félrevezetik, ami rontja a térség imázsát; a szolgáltatások minősége sokszor alulmarad a turisták elvárásainak

Emberi erőforrás

- **Humán erőforrás hiányosságai**
A képzett munkaerő a legtöbbször elvándorol a térségből, a nyelvismeret helyenként hiányos, az EU normák illetve pályázati lehetőség ismertsége szintúgy nem kielégítő
- **Civil szervezetek hiányosságai**
A civil szervezetek jó része nem elég hatékony, többek között a vállalkozások bevonásának hiánya miatt;

Működési rendszer

- **Együttműködés hiánya**
A települések és a vállalkozások közötti együttműködési hajlandóság gyenge, összefogás helyett a rivalizálás jellemző; a politika erősen rányomja a bélyegét a térségi kapcsolatokra és a tervezésre; emiatt gyenge az érdekérvényesítő képesség. Emiatt a pályázati források lehívása is nehézkes.
- **Szervezeti hiányosságok**
Nincs a térségben szervező erő, a turizmus szervezetei általában nem érdekeltek a fejlesztésekben, napi fenntartási problémákkal küzdenek; alacsony a szervezetek közötti együttműködési készség
- **Marketing korlátozottsága**
A térség marketingtevékenysége a kiadványokra korlátozódik, egyéb marketingeszközök nem jellemzőek; gyenge az országimázs, túl nagy hangsúlyt kap a külföld
- **Határon átnyúló együttműködés korlátai**
A horvátokkal való összehangolt szabályozás hiánya többek között a Dráva hajózására vonatkozóan; gyenge határon átnyúló együttműködés.

5.3 Lehetőségek

Versenyképességi alapfeltételek

- **Pénzügyi források**
A turizmusfejlesztésre irányuló EU-s pályázati források hozzáférhetősége, illetve azok bővülése; külső működő tőke beáramlása élénkül a régió felé
- **Gazdaság**
Életszínvonal növekedése Magyarországon a szabadon elkölthető jövedelmeket, így a turizmusra fordítható forrásokat növeli; régió gazdasági mutatószámainak javulása

A turizmus kínálata

- **Ismertség, imázs**
Pécs lesz 2010-ben Európa Kulturális Fővárosa, ami nagyban fellendítheti a térség iránti keresletet; Balaton népszerűségének növekedése; a magyar borkultúra nemzetközi ismertsége javul, illetve további borászati elismerések, díjak növelik nemzetközi szinten is a borvidékek ismertségét; országimázs javulása
- **Trendek**
Továbbra is jellemzőek maradnak az általános turizmus trendek a falusi turizmust, az autentikus élményeket, a természeti vonzerőket, az egészségturizmust, stb. illetően); tovább élénkül a turizmus kereslet a Közép-Európai országok iránt
- **Országmarketing**
Magyarországot bemutató promóciós aktivitások bővülése, idegen nyelven is (pl. internetes portálok, tematikus kiadványok, stb.)
- **UNESCO**
További értékek bevonása a világörökségi helyszínek közé

A turistafogadás feltételei

- **Légi közlekedés**
A nemzetközi kereslet élénkülése a Pécs-Pogányi Repülőtéren induló nemzetközi járatoknak köszönhetően; diszkont légitársaságok is esetlegesen megjelennek a régió jelentősebb repülőterein, illetve Sármelléken
- **Megközelíthetőség, közlekedés**
A közúthálózati fejlesztése megvalósul, ami javítja a régió megközelíthetőségét; egyéb közlekedési infrastruktúra fejlesztése megvalósul a jövőben
- **Átutazók**
Tranzitforgalom érdeklődése megnő a térség turizmuskínálata felé
- **Schengen**
Schengeni határ érinteni fogja a térséget, ami esetlegesen az országban tartja a turistákat.
- **Határmentiség**
A horvát kínálattal szemben fennmaradnak, illetve bővülnek a régió komparatív előnyei; a határ túloldalán a turisztikai fejlesztések kisebb hatékonysággal valósulnak meg.

Emberi erőforrás

- **Humán erőforrás**
Turizmusképzés bővítése a régióban (középfokon is); lakosság képzettségének, nyelvismeretének javulása

Működési rendszer

- **Ösztönző rendszerek**
Belföldi turizmus további támogatása állami szinten
- **Turizmus szervezet**
Turizmus szervezetének átszervezése, hatékonyabbá tétele országos szinten

5.4 Veszélyek

Versenyképességi alapfeltételek

- **Pénzügyi források**
EU források megcsappanása; önkormányzatok forráshiányos helyzete fennmarad, állami támogatások elmaradása; a külső működő tőke elkerüli a régiót
- **Gazdaság, társadalom**
Demográfiai tendenciák további romlása, Magyarország gazdasági helyzetének romlása, életszínvonal csökkenése
- **Kiéleződő versenyhelyzet**
Más régiók népszerűsége nagyobb mértékben javul

A turizmus kínálata

- **Ismertség, imázs**
Paksi Atomerőmű negatív imázsja egyes térségek iránti keresletet csökkenti; Balaton népszerűsége tovább csökken; az ország imázsja romlik, negatív reklámok terjedése
- **Trendek:** a turizmus kereslet a művi attrakciók, illetve az egzotikus élmények felé tolódik el.
- **Környezeti katasztrófák**
A Duna kapcsán felmerülő árvíz és belvívveszély.
- **Járványok terjedése**
A madárinfluenza terjedése a folyók, tavak közelében fészkelő költöző madarak révén pánikhangulatot kelt a turisták körében.
- **Környezetszennyezés**
A környezetszennyezés fokozódása a régióban
- **Kultúrák, hagyományok elhalása**
Nemzetiségi identitástudatának gyengülése, hagyományok eltűnése

A turistafogadás feltételei

- **Légi közlekedés**
Nem jelennek meg olcsóbb repülőjáratok a régióban illetve közelében
- **Megközelíthetőség, közlekedés**
A közúthálózati fejlesztése elhúzódik, így a régió izoláltsága hosszabban fennmarad
- **Schengen**
Schengeni határ szigorítottsága esetlegesen csökkenti a horvát turisták számát.
- **Határmentiség**
Az M6-os és M7-es utak megépülése a Balatontól a horvát tengerpartra csábítja a turistákat

Emberi erőforrás

- **Humán erőforrás**
Vállalkozások és a humán erőforrás képzettsége és piaci ismerete nem javul
- **Attitűd**
Vállalkozások és lakosság turizmushoz való viszonya romlik, illetve nem javul; fenntartható fejlődést nem tartják szem előtt a turizmus szereplői; a települési együttműködések nem indulnak meg

Működési rendszer

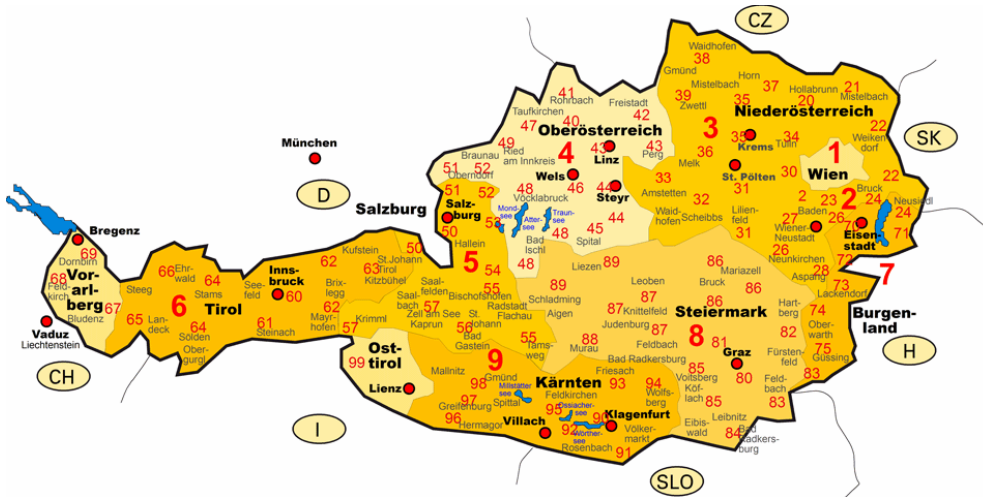
- **Turizmus szervezet**
Tourinform hálózat tovább csökken a forráshiányból kifolyólag
- **Szabályozás**
Szigorodó szabályozások egyes vállalkozásokat ellehetetlenítenek, illetve gátat szabnak a fejlesztéseknek (pl. ÁNTSZ, Balaton Törvény)

6 Esettanulmány – Burgenlandi turizmusfejlesztés

Az újonnan csatlakozott Uniós tagországok számára a tervezéshez irányvonalat adhatnak a már bevált nemzetközi gyakorlatok. Célszerű ezért az „ad hoc” típusú tervezés helyett megvizsgálni olyan régebbi tagállamok példáit, amelyek hasonló adottságok mellett sikeresen és hatékonyan tudták felhasználni az Európai Unió alapjaiból lehívható támogatási pénzeket az adott gazdasági ág fejlesztéséhez. A Dél-Dunántúli Régió turizmusfejlesztéséhez, mint legjobb irányadó nemzetközi gyakorlat az ausztriai Burgenland került kiválasztásra az alábbi megfontolások alapján:

- Noha Burgenland nem rendelkezett olyan kiemelkedő jelentőségű adottságokkal, amelyek jelentős turisztikai potenciált jelenthettek volna a térség számára, így nemzeti és nemzetközi szinten versenyképpé tehetnék, mégis megfelelő turizmuskoncepció segítségével a legnagyobb mértékű növekedést tudta produkálni az osztrák tartományok között a bécsi tartomány után: 1995 és 2005 között évi átlagos 1,52%-os növekedést realizált a vendégéjszakák tekintetében (Bécs tartomány esetében ez az ütem évi átlag 2,23%, Stájerország esetében 0,28%, míg az összes többi régió veszteséget könyvelt el);⁵
- Burgenland turisztikai adottságai nagyon hasonlóak a Dél-Dunántúli Régióéhoz, így turizmusfejlesztési stratégiájának, valamint az adottságaira épülő termékinálatának tanulmányozása iránymutató jellegű lehet a Dél-Dunántúli Régió fejlesztésének tervezésénél;
- Burgenland fejlesztéseire a kezdeti lökést az EU strukturális alapjaiból lehívott támogatások adták.

A következőkben tehát bemutatjuk Burgenland turizmusának legfőbb jellemzőit, valamint a fejlesztés elsődleges irányait és eszközeit.



⁵ Forrás: Osztrák Nemzeti Statisztikai Hivatal hivatalos statisztikái (www.tourmis.wu.edu)

6.1 Általános jellemzők

Burgenland Ausztria legelmaradottabb tartománya, az országon belül a leggyengébb gazdasági mutatószámokkal rendelkezik. Elsősorban a tartomány déli területeire jellemző az elmaradottság, míg az északi területek valamivel jobban teljesítenek. Burgenland területe mintegy 4000 km², északkelet irányban húzódik az osztrák-magyar határ mentén. Érinti mind a szlovák, mint a magyar, mind a szlovén országhatárt. Lakossága közel 280 ezer fő.

A tartomány elhelyezkedése a határmentiség, valamint Bécs és Pozsony közelsége miatt kedvezőnek mondható. Közép-Burgenland és mindenekelőtt az ország déli része évtizedeken át perifériára szorult határtérség volt. Emiatt számos, az iparosítástól függő fejlődés itt nem olyan formában ment végbe, ahogy más régiókban. Ugyanakkor a turizmus szempontjából kedvezőnek mondható, hogy a területek elhasználódása és a környezetszennyezés itt nem jelent meg, az érintetlen természeti értékek így ma már vonzerőként szolgálhatnak. Pozitív tendenciát mutat, hogy az elmúlt három évtizedben a régió gazdasága az osztrák átlagnál magasabb növekedést ért el, különösen a turizmus és „szabadidős gazdaság” területén. Ezt a trendet felismerve igyekezett Burgenland Európai Unió csatlakozása után az említett területeket különösen támogatni.

6.2 Hozáférhető EU források

Ausztria 1995-ös EU csatlakozása után jogosulttá vált a Strukturális Alapok támogatásainak lehívására. Burgenland elmaradottsága folytán 1-es célterületnek számított, így nagyobb mértékben részesülhetett az EU strukturális támogatásaiból, mint Ausztria fejlettebb területei. Emellett határmentisége miatt az Interreg (I, II, III) programjainak támogatásaiból is jelentős forrásokhoz juthatott és az Interreg III. programnak köszönhetően jut a jövőben is. Ahhoz, hogy Burgenland ezeket a támogatásokhoz lehívassa, egy „Egységes Programtervezési Dokumentumot” (EDPP) kellett összeállítania, mely lényegében a fejlesztési terveket és a kért segítségnyújtás mértékét tartalmazta. Ebben a dokumentumban találhatóak a közösség elvárásai is a pénzek felhasználására és az eredményekre vonatkozóan.

Burgenland mindkét programozási időszakban (1995-1999, 2000-2006) a turizmust állította a fejlesztés középpontjába. 1995 és 2006 között Burgenland az előzetes tervek szerint közel 164 millió euró értékű támogatáshoz jutott volna a turizmus fejlesztése céljából, mintegy 79 millió euró Európai Unió támogatás és további 85 millió euró nemzeti társfinanszírozás keretében. A fejlesztések teljes tervezett költsége 466 millió euró volt, ami jelzi a magántőke kiemelkedő szerepét. 2004 végéig azonban már több mint 517 millió euró tőke áramlott a régióba, amiből közel 170 millió EU támogatás volt. A tőke túlnyomó része turisztikai létesítmények (termálfürdők, szállodák és vendéglátóipari egységek) fejlesztésére irányult: a támogatások 60%-át erre a célra fordítják, míg 20% jut a turisztikai infrastruktúra fejlesztésére, 6% marketingre, és 11% kulturális fejlesztésekre.

6.3 Fejlesztési irányok

A legtöbb osztrák tartománnyal ellentétben Burgenlandban a turizmus fejlődése csak a hatvanas évek elején kezdődött meg. Akkor még a bécsi és grazi magterületekről érkező kirándulóturizmusra épített a térség. 1980-tól egy speciális fejlesztési és marketing-koncepciót dolgoztak ki, melyben főként az egészség- és gyógyturizmus, valamint a turisztikai infrastruktúra kínálatának javítását tűzték ki célul. A turizmus fő problémája a térségben a szezonáltság volt, ugyanis a vendégéjszakák

több mint 80%-a a nyári szezonra esett. A strukturális hiányosságok (kiskapacitású turisztikai egységek, kevésbé vonzó megjelenésű szabadidős turisztikai termékek, stb.) és az infrastruktúra gyengeségei korlátot állítottak a terület versenyképessége elé. A '90-es évek elején a térségből hiányoztak a magasabb kategóriájú (3, 4, 5 csillagos) szálláshelyek és a megfelelő szakértelem. A szálláshelykínálat rendkívül koncentrált volt, nagyobb szálláshely-kapacitást csak néhány (5-6) település biztosított. Burgenland pozitív adottságai – természeti vonzerők, termálvízkincs, Fertő-tó - ezáltal kihasználatlanok maradtak. A turizmus kereslet területi koncentráltasága is problémát jelentett: a vendégéjszakák több mint kétharmadát a Fertő-tó környékén regisztrálták. Mindezek a '90-es évek elején a turizmus kereslet pangásához, illetve éveken át tartó visszaeséshez vezettek. Az Európai Unió támogatások hatékony felhasználásához a legfontosabb feladatok a térségbe irányuló turizmus mennyiségi és minőségi fejlesztése, valamint a szezonáltság mérséklése, továbbá a turizmus területi koncentráltaságának kiegyenlítése voltak.

6.3.1 Célkitűzések

A fentiek alapján a turizmusfejlesztés hosszútávú célkitűzései az alábbiakban foglalhatók össze:

- Burgenland versenyképességének erősítése a turizmus piacán;
- Burgenland ismertségének javítása és turisztikai piacának szélesítése;
- A terület kulturális sajátosságainak és hagyományainak megőrzése.
- a gazdaságilag elmaradott területek (Közép- és Dél-Burgenland) turizmusba való bevonásával, illetve a meglévő turizmus erősítésével a gazdasági fejlődéshez való hozzájárulás, ezáltal a területi különbségek mérséklése.

Ennek fenti célok elérésének eszközeit az következőkben határozta meg a fejlesztési stratégia:

- Turisztikai létesítmények és a fogadóinfrastruktúra fejlesztése új létesítmények létrehozásával, illetve meglévők átépítésével, különös tekintettel a kis- és középvállalkozások támogatására;
- innovatív kínálat kialakítása;
- a minőségi turizmus ösztönzése;
- a termál- és egészségturizmus további fejlesztése;
- a sport-, szabadidős és élményinfrastruktúra kiépítése;
- a marketingtevékenység és a turizmus szereplői közötti együttműködés erősítése;
- a turizmus összekapcsolása a kulturális kínálattal.

A turizmusfejlesztések súlypontja a wellness, szépségápolás, golf, valamint a család- és gyermekbarát termékek és szolgáltatások illetve programkínálat szélesítésén, továbbá az ezekhez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésén volt.

6.3.2 Meglévő adottságok

Burgenland az alábbi adottságaira építve találta meg a kitörési pontokat a turizmus területén:

- **Kedvező közlekedés-földrajzi helyzet** (Bécs régió mentén, 3 nemzetközi repülőtérhez közel, 4 ország találkozásánál), kiépített gyorsforgalmi úthálózat.

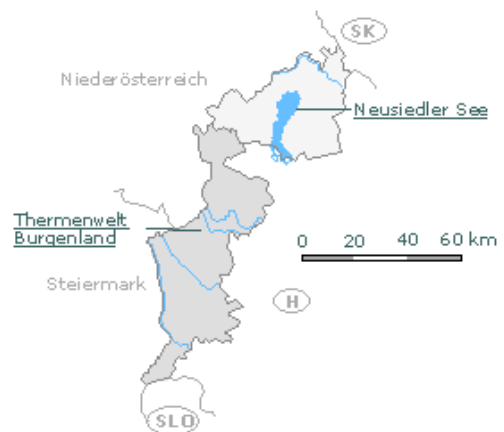
- A **nyári turizmus** számára a térséget igen kedvező éghajlati és domborzati viszonyok jellemzik: magas a napsütéses órák magas száma, magas az átlaghőmérséklet és kevés a csapadék. A térség erős kontinentális hatás alatt áll, így száraz, forró nyarak és hideg, hóban szegény telek váltják egymást.
- A **vízparti üdüléshez** egyedülálló vonzeróként szolgál a Fertő-tó, valamint számos folyó szeli át a tartományt (Leitha, Wulka, Rabnitz – Rébce, Pinka, Lafnitz, Raab – Rába).
- Kiváló adottságokkal rendelkezik az **ökoturizmus** területén: az UNESCO által a világörökség részévé nyilvánított Fertő-térségtől a szlovén-magyar-osztrák hármashatárig védett területek alkotta sáv húzódik: a Geschriebenstein – Írottkő és a Raab – Őrség – Goričko natúrparkok, valamint a tájvédelmi körzetek jelentős turisztikai vonzerőt jelentenek.
- A dombos vidék, az érintetlen természeti táj kiváló lehetőséget biztosítanak az **aktív turizmus** kedvelőinek, mind a természetjárás, mind a lovaglás, mind a kerékpározás területén. A Fertő-tó és a folyók a vízi sportok szerelmeseinek biztosítanak aktív kikapcsolódásra lehetőséget nyáron és télen egyaránt (pl. kocsolyázás, „jégszörfölés”).
- **Építészeti és kulturális értékek**, valamint **kastélyok és kertek** sora található a tartományban.
- A térség **több nagy zeneszerző és zenész szülőhelye és alkotóhelye** is volt, így többek között Joseph Haydn (Esterházy kastély Eisenstadtban) és Liszt Ferenc (Raiding) is ide kötődik.
- A területet soknemzetiség (osztrákok, horvátok, magyarok és romák), így sokszínű **kulturális örökség** jellemzi.
- Mivel ez a régió a Bécsi-medence törésvonalán fekszik, **számos termálforrás** található itt, amelyeket turisztikai célokra hasznosítanak.
- A térégben hagyománya van a **szőlő-és bortermelő** kultúrának, nemzetközileg is ismert borvidék.

6.3.3 Turisztikai magterületek

Az adottságok kihasználására először is meghatározták azokat a turisztikai magterületeket (ballonokat), amelyekre fókuszálva a tartomány karakterisztikus imázst teremthetett magának. Burgenland két fő adottságában látott jelentős kitérési lehetőséget: a Fertő-tó mint egyedi turisztikai vonzerő, valamint a termálvízkincs jelenlétében. Ennek értelmében a két magterület a Fertő-tó térsége, valamint az ún. Termálvilág lett:

1. A Fertő-tó

A Fertő-tó határon átnyúló régió, Európa kiemelkedő tájegysége. Már ősidők óta a nyári üdülési lehetőségeiről ismert. A Fertő-tó határon átnyúló kultúrtája része az UNESCO világ-kulturális örökségének, és a tó és parti területek részei a Fertő-Hanság Nemzeti Parknak. A



Fertő-tó számos művész számára különösen inspiráló hely. Erről tanúskodik számos kulturális látnivaló a térségben (kötő St. Margarethen). A tó kiváló adottságokkal rendelkezik az aktív turizmus kiszolgálására, így többek között kiépített tanösvények, kerékpáros és lovas útvonalak szolgálják a turistákat. A Fertő-tó körül terül el továbbá Ausztria legnagyobb, összefüggő borterülete. 2002-ben a Fertő-tó régióban 1,4 millió vendégéjszakát regisztráltak.

2. Termálvilág

A burgenlandi Termálvilág (Rosalia, Közép-Burgenland-Sonnenland, valamint Dél-Burgenland és három körzete: Oberwart, Güssing és Jennersdorf) a régió határain túl is ismert. Három modern nyilvános fürdő alkotja a szívet: a lutzmannsdorf-fraknói Naptermálfürdő, a tarcsafürdői Burgenland Fürdő, valamint a stegersbachi Birdie-Fürdő. A termálvilág figyelemre méltó kínálata azonban kiterjed a sport, a kultúra és a kulinárium témaköreire is (gyaloglás és kerékpározás, Güssingi Kultúrnyár, Kobersdorfi Kastélyjátékok, Ínyencfogadósok). A termálturizmusban 2002-ben 1,6 millió vendégéjszakát regisztráltak.

6.4 Támogatott projektek

A támogatandó projektek kiválasztásánál az alábbiakat tartották szem előtt:

- A szálláshelykínálat, vendéglátóipari szolgáltatások és szabadidős kínálat javításához való hozzájárulás, különösen az egész évben nyitva tartó szolgáltatók támogatásával;
- A KKV-k meghatározott minőségi standardokat teljesítő turisztikai projektjeinek támogatása;
- Olyan nagyprojektek támogatása, amelyek húzóerőként szolgálnak a régió számára, és hozzájárulnak a területi koncentrálttság kiegyenlítéséhez;
- Sport-és szabadidős infrastruktúra kiépítését célzó projektek, a szezon megnyújtása érdekében;
- Innovatív turisztikai termékek létrehozása és piacra vitele új szegmensek megnyeréséhez;
- A kulturális turizmus kínálatának kiépítése és erősítése.

A kiemelten támogatott gyógyfürdő szegmensbe 2004 végéig 183 millió eurót fektettek be. A fürdőfejlesztéseknél az egyik fő szempont az egyedi szolgáltatásportfólió megteremtése volt, a meghatározott célcsoportok igényeihez igazítva. Így könyvelhetett el kiemelkedő sikereket a Lutzmannsburg-Frankenau Sonnentherme, amely a kisgyermekes családok igényeinek megfelelően bébi- és kisgyermekfürdőkkel, bébikonyhával, szoptatósarokkal, bébiszaunával és csúszdaparkkal várja a látogatókat. Bad Tatzmannsdorf ugyanakkor gyógyszerellátásaival a terápiás kezeléseket igényelő vendégekre épít. Stegersbach termálfürdője (Golf- & Thermenresort Stegersbach) a negyven év feletti nők szépségápolási központja, és közvetlenül kapcsolódik Európa legnagyobb golflétesítményéhez. A tudatos tervezés, a megfelelő piaci szegmentálás, a célcsoportok sikeres megválasztása és az ehhez igazított termékportfólió biztosította, hogy a megvalósuló projektek valóban a régió fellendüléséhez vezessenek. A fenti projektek nemcsak jelentős keresletet teremtettek, hanem kiegészítő szolgáltatásai révén a magas költséget is ösztönzik, így a fejlődés motorjaként funkcionálnak.

Burgenland további nyertes projektjeit és egyéb fejlesztéseit tanulmányozva megfigyelhető, hogy minden projektet rendkívüli komplexitás jellemez: a termékekhez kiépített infrastruktúra kapcsolódik (pl. kerékpárút a Fertő-tó körül, szervízpontokkal, pihenőhelyekkel, kölcsönzőkkel, kerékpáros taxival, stb.), rendezvények esetén biztosítottak a rendszeresített tömegközlekedési eszközök, a hosszabb tartózkodást és minél több szolgáltatás igénybevételének ösztönzését tematikus turizmus kártyák biztosítják (pl. Neusiedler See Card). A nagyobb rendezvényeket összekapcsolják különböző kiegészítő programokkal (pl. a Vitorlás Világjátékok rendezvénysorozat idején például homokszobrász verseny, sárkányrepülő bemutató, udvari hangversenyek, stb. szolgálják a különböző érdeklődési körű célcsoportok szórakoztatását).

A termékfejlesztés folyamatos újítások jellemzik: innovatív termék többek között a díjnyertes ⁶Sonnenland Draisenentour (vágánykocsis túra Közép-Burgenlandban): 23 km-es szakaszon lábbal hajtható „luxus vágánykocsikkal” (bőrülések, hűtött pezsgő, valamint CD-lejátszó is található egyes kocsikon) járhatják be a 11 összekapcsolt burgenlandi települést a turisták.

A néhány fenti néhány példa jól szemlélteti a burgenlandi turizmus tervezés koncepciózus jellegét. Ezek a nyertes projektek mintapéldákként szolgálhatnak a hazai projektfejlesztés tervezésekor.

6.5 Eredmények

Az első tervezési ciklusban különösen a turisztikai kínálat fejlesztésén és piacra vitelén volt a hangsúly. Ennek keretében elsősorban a tavak alkalmassá tétele történt a fürdőzéshez és üdülőturizmushoz, valamint a Fertő-tó – Seewinkel Nemzeti Park fejlesztése valósult meg.

A második pályázati ciklusban a fókusz a termál- és egészségturisztikai létesítmények fejlesztésére és differenciált arculatuk megteremtésére irányult, valamint a KKV-k minőségi szolgáltatásainak fejlesztésére az optimális kapacitás megteremtésével. Emellett a kínálati infrastruktúra (kerékpáros és lovas útvonalak, stb.) fejlesztése és a marketingtevékenység erősítése kerültek előtérbe.

A fejlesztések eredményeképpen több mint 80 3-4-5 csillagos szálloda épült 1995-től 2005 végéig. A régióban eltöltött vendégéjszakák száma közel 450.000-rel emelkedett (egy felmérés szerint az EU támogatásokból megvalósult fejlesztések nélkül ez a szám közel 400.000-rel kevesebb lenne). A szezon sikeres megnyújtani, így már májustól szeptember végéig jelentősebb vendégforgalom realizálható. A területi koncentrálttság is mérséklődött, mára már a vendégéjszakák kevesebb, mint 50%-a érinti a Fertő-tó környezetét. Az elmúlt években számos szálloda – főként emelt kategóriájú - épült és lett felújítva, többek között a gyógy- és az ún. wellness turizmusra specializálódva. A magas kategóriájú szálláshelyek kiugróan magas vendégforgalmat realizálnak. A minőség jegyében létesítettek vagy építettek újjá termál- és gyógyfürdőket. Ezek közül is a család- és gyermekbarát szolgáltatások megteremtésére fókuszáló innovatív projektek kiemelkedő vendégforgalmat produkálnak: az összes burgenlandi attrakció közül a legnagyobb keresletet így többek között a Sonnentherme Lutzmann-Frankenau termálfürdő és a Märchenpark St. Margarethen csúszdapark tudhatja magáénak. Az előbbi 485 ezer, míg az utóbbi 145 ezer látogatót fogadott 2004-ben.⁷

6.5.1 A turizmus mutatószámai

A támogatási források hatékony felhasználása, a minőségi termékfejlesztésre való törekvés, valamint megalapozott marketingkonceptiója révén Burgenland kiemelkedő mértékű vendégforgalom-növekedést tapasztalhatott az elmúlt években: 2005-ben 6,3%-kal emelkedett az itt

⁶ A projekt 2005 júniusában Burgenland innovációs díját nyerte el

⁷ Forrás: www.tourmis.wu.edu/

eltöltött vendégéjszakák száma az előző évhez képest, ami Ausztria-szerte a legnagyobb mértékű növekedést mutatja. Ez mindenekelőtt a belföldi vendégéjszaka-szám növekedésének köszönhető: 2004-ről 2005-re 8,5%-kal nőtt ezek száma. Burgenland történetében először, 2005-ben törte át a 2,5 millió vendégéjszakás átlomhatárt.⁸ 2006-ban a pozitív tendencia folytatódni látszik: januárban a vendégéjszakák száma 17,6%-kal haladta meg a 2005-ös értéket.

A tartomány turizmusát a '90-es évek elejétől pangás, illetve visszaesés 1998-ban fordult meg, amikor megmutatkozott a strukturális alapokból támogatott turisztikai fejlesztések hatása. Azóta egyedül 2004-ben tapasztalt a tartomány vendégéjszakaszám visszaesést. Összességében kiugró fejlődést produkált a tartomány az elmúlt évtizedben: 1995 és 2005 között összesen 21,4%-kal nőtt Burgenlandban a vendégéjszaka-szám, évi átlag 1,52%-os növekedési ütem mellett.

A burgenlandi turizmus keresletre jellemző, hogy a magas kategóriájú, 4-5 csillagos szállodákban az elmúlt évtizedben 2,6-szorosára nőtt a vendégéjszakaszám, míg a középkeletű szállodákat csupán enyhe növekedés, illetve az elmúlt években visszaesés jellemezte. Az alacsonyabb kategóriájú, valamint az egyéb szálláshelyeken stagnált a vendégéjszakaszám, illetve keresletcsökkenést tapasztaltak. Ez igazolja a turizmus trendjeit: a kereslet minőségi szálláshelyek felé való eltolódását.

6.6 Burgenland turisztikai termékei napjainkban

Kedvező természeti adottságainak és kulturális értékeinek köszönhetően Burgenlandban a turisztikai kínálat széles spektruma található meg. A termékínálat fejlesztéséhez nagymértékben hozzájárultak az Európai Unió támogatási programok. Turisztikai termékeit Burgenland öt nagy termékcsoporthoz pozícionálta:

- Kultúra
- Természet
- Sport
- Egészség és wellness
- Bor és gasztronómia

6.6.1 Kultúra

A térségben sokféle és színes művészeti és kulturális közeg alakult ki. A Fertő-tó és a szlovén határ közti területet a tájjellegi és kulturális kontrasztok jellemzik: német ajkú burgenlandiak, horvátok, magyarok és romák élnek itt. A kultúráknak ez a keveredése adja meg az alapját a szokások, mindennapi kulturális sajátosságok gazdag potenciáljának.

Burgenlandban számos vár és kastély található: szám szerint 52, amelyek közül a legismertebbek a Forchtenstein, Lockenhaus és Güssing várai. Ezen kívül, Burgenlandban olyan híres kastélyok találhatóak, mint az Esterhazy kastély Eisenstadtban, amely évtizedek óta a régióba vonzza az egynapos kirándulások résztvevőit, és Burgenland legjelentősebb műemlék-épületei közé tartozik., vagy a Halbtorn kastély. Burgenland területe része volt továbbá a római Pannónia provinciának, így ebből a korból számos emlékművet és ásatást találunk itt – pl. a Borostyánkő út Közép-Burgenlandban.

⁸ Forrás: Statistik Austria

A térség kulturális örökségére számos rendezvény épül: Liszt és Haydn emléket napjainkban számos zenei fesztivál őrzi és tiszteli. Jelentős kulturális események még a lockenhausi Kamarazenei Fesztivál, a wieseni Jazzfesztivál, az Operafesztivál St. Margarethenben, valamint a mörbischi Víziünnepség. A kulturális értékek kihasználására egy átfogó információs rendszert kiépítettek, mely a régió marketing és reklámtevékenységét támogatja, és jelentősen növelték a kulturális programok számát is.

6.6.2 Természet

Burgenland teljes területének 33%-a természetvédelmi vagy tájvédelmi terület. Ide tartozik Fertő-tó – Seewinkel Nemzeti Park, az Írott-kő natúrpark, valamint a Raab-Örség-Goričko natúrpark, a Landsee-i hegyek Natúrpark, és a Natúrpark a bortájékon. A Fertő-tó és környéke 1977 óta „Bioszféra rezervátum“, „Ramsar-terület“ (az első osztrák térség, amely a vizes területek nemzetközi védelme alá került), „Az Európai Tanács Európai Biogenetikai Rezervátuma“ és 2001 óta az UNESCO világörökségének része. Összességében Natura 2000 terület.

■ A Fertő-tó – Seewinkel Nemzeti Park

A Fertő-tó - Seewinkel Nemzeti Park 1993-ban jött létre, és – Magyarországra átnyúlóan – Közép-Európa egyetlen olyan pusztasági nemzeti parkja, ahol a lápvilág is tanulmányozható viszonylag természetes formájában. A nemzeti parki terület kb. 100 km² fekszik az osztrák oldalon. A nemzeti park illmnitzi irodájában évente 45 000 látogatót regisztrálnak. A tanulmányi kirándulások és előadások kínálatát folyamatosan bővítik. Ezen kívül a tájékoztató központ lehetőséget nyújt a látogatók tájékoztatására és rendezvények szervezésére is; magába foglal egy könyvtárat, egy kis mozit, szemináriumi és kiállító helyiségeket, egy rendezvénytermet legfeljebb 200 fő számára, egy utasellátó konyhát, egy kiskereskedelmi üzletet, valamint egy elárúsító helyet, ahol a Seewinkel mezőgazdasági termékeit árusítják. Egy 12 méter magas toronyból messze el lehet látni a Fertő-tó környékére. A ház fűtési és villamos energiaigényét részben napelemek biztosítják. A nemzeti park egyes részeihez vezető úthálózat igen átfogó, és nem csak a kerékpárosok számára van fenntartva. A nemzeti park tóhoz közeli részein, pl. az észak-déli gáton, a túrázók és a lovasok egyedül lehetnek. Az alföld megfigyeléséhez fontosak a magaslesek is, amelyek a nemzeti park útjai mentén találhatók.

■ Írott-kő Natúrpark

Az Ausztria és Magyarország közti határon átnyúló natúrpark a 884 m magas Írott-kő körüli területet foglalja magába. Az államhatár mindkét oldalán több mint 100 km jelzésekkel ellátott turistaút várja a túrázókat. Különböző tanösvények, mint pl. egy gombász, vadász és borászati tanösvény Rohoncon, egy erdei élmény-útvonal és Lockenhausban egy gabona-tanösvény szemlélteti könnyen érthető módon a természeti tudnivalókat. A natúrpark különleges látványossága egy helyreállított vízimalom Markt Neuhodisban. Az untekohlstätteni szénboksa és mészégető is a régió kultúr-tudományos látnivalói közé tartozik.

■ Rába – Örség – Goričko Natúrpark

A Rába natúrpark Burgenland legdélebbi szögletében található, északról a Lafnitz, délről a szlovén határ mentén fekvő Stadelberg határolja. A park a Raab- Örség- Goričko – három ország határán átnyúló – natúrpark része az Ausztria, Magyarország és Szlovénia által közrefogott háromszögben. A Rába-tájék számos tematikus útja szórakoztató módon mutatja be a natúrpark vendégeinek a különlegességeket és a tudnivalókat. A Régi Határ tematikus út

Neuhaus am Klausenbachban e térség 1000-éves határával foglalkozik. A Tabor kastély a renoválása után honismereti múzeumként és információs irodaként fog működni.

■ **Weinidylle (bortájéki) Natúrpark**

A Weinidylle natúrpark a dél-burgenlandi Güssing kerület keleti felében található. Az urbersdorfi tározómedence körül halad egy természeti tanösvény, amely a nagy botanikusról és humanistáról, Carolus Clusiusról kapta a nevét. A heiligenbrunni pincenegyedben kialakítottak egy bemutató pincét, amely bemutatja a régió borászatának történetét.

■ **Landsee-i Hegyek Natúrpark**

A több tartományra kiterjedő (Burgenland és Alsó-Ausztria) natúrpark az Alpok és a pannon síkság átmeneténél található, és ez Burgenland legfiatalabb natúrparkja. A natúrpark közepén található kialudt vulkánnál a Paulibergnél néhány év alatt minden érzékszervvel átélhetővé és érzékelhetővé kívánják tenni a „Vulkán” jelenséget.

■ **Rozália régió**

A Rozália régió települései a Rozália hegység magas vonulatainak lábánál helyezkednek el, a régió erről is kapta a nevét. A nagy kiterjedésű gyümölcs- és szőlőültetvényeknek köszönhetően a térség másik neve az „édes régió“, amely a kerékpár- és túrautak mentén botanikai különlegességeket és érdekes kilátási pontokat kínál.

6.6.3 Egészség és wellness

A hagyományokban gazdag Bad Sauerbrunn gyógyhely mellett a dél-burgenlandi termálvilág ismertsége messze a régió határain túlra kiterjed. Központja három nyilvános termálfürdő: a Sonnentherme Lutzmannsburg-Frankenau, a Burgenland Therme Bad Tatzmannsdorf és a Birdie-Therme Stegersbach. Lutzmannsburgban és Bad Tatzmannsdorfban a termál és wellnessterület kiépítésével illetve bővítésével új színvonalas fürdők illetve gyógyhelyek jöttek létre. A termálturizmushoz azonban a sport, a kultúra és a gasztronómia hozzáfűzése is célkitűzése Burgenlandnak (címszavak: túrázás és kerékpározás, Güssingi Kulturális Nyár, Koberisdorfi Kastélyjátékok, „Schmankerl“-gazdák).

6.6.4 Bor- és gasztronómia

Burgenland összes szőlőtermesztési területe 16 300 hektár. A borászat az elmúlt években rendkívüli virágzását éli, és számos kiváló borász van, aki a határokon túl is ismertté vált. A pincékben a borkóstoláson túl többnyire helyi ételspecialitásokat, házi készítésű termékeket is kínálnak, valamint idegenvezetést is vállalnak a pincékben és a szőlőültetvényeken. A borturizmus kapcsolódó termékek és attrakciók többek között:

- számos borút, mint pl. Deutschkreutzól nyugatra a kékfrankos útvonal;
- borkóstolók a Fertő-tó, Fertő-tó dombság, Közép-Burgenland, Dél-Burgenland térségekben;
- Rust az osztrák és burgenlandi borakadémia székhelye, és Ausztria legkisebb városa;
- Illmitz, a minőségi bortermelés központja, és Ausztria legnagyobb szőlőtermelő területe;
- nyitott pinceajtók napja ősszel és tavasszal, borászati rendezvényekkel és felolvasásokkal, pl. martini-dicsőítés Golsban;

- Pannon Ősz, borkóstoló hetekkel és martini-dicsőítéssel;
- Eisenberg borvidék.

6.6.5 Sport

Burgenland kiváló adottságokkal rendelkezik az aktív turizmus számára:

- A **vízparti üdüléshez** számos természetes vizekhez kapcsolódó szabad strand, valamint fizetős strand és csúszdapark várja a vendégeket. A vitorlázni, szörfözni illetve evezni vágyóknak a Fertő-tó körül mindenhol biztosított kölcsönzési lehetőség, valamint oktatást is tartanak. Motoros járművek használatára környezetvédelmi okokból azonban nincs lehetőség. A kenu szerelmeseinek a Rába kínálja a legkedvezőbb feltételeket. A számos tó és folyam a horgászathoz is lehetőséget biztosít.
- A **lovas turisták** örömeire 2001-ben meg épült Burgenland első nagyobb összefüggő lovasút-hálózata a Fertő-tó körül: a mintegy 150 km hosszan, pihenőhelyekkel építették ki, majd tovább bővítették az útvonalat, összekapcsolva számos kulturális attrakciót. 2004-ben pedig megnyílt Burgenland legnagyobb, kb. 450 km hosszúságú lovagló úthálózata Dél-Burgenlandban.
- Burgenlandban sűrű **kerékpárút-hálózat** található: mintegy 1000 km hosszan húzódnak jelölt kerékpárutak a tartományban, melyekhez különböző témákat is rendeltek (pl. vörösbőr-kerékpárút, termál-kerékpárút, Rozália-kerékpárút, kulturális-kerékpárút, cseresznyevirág-kerékpárút). A határ mentén haladó kerékpárutakat a határon túl is kiépítik.
- A **golfturizmus** kínálatát négy golfpálya biztosítja, melyek között 18 és 27 lyukú is megtalálható. Egyes pályákon számítógépes szimulátorokkal kombinált golfoktatás is hozzáférhető.
- Tartomány-szerte jelölt **túravonalak** szolgálják a kirándulni vágyókat.
- Emellett megtalálható számos **tenisz- és sportpálya** is a területen.
- Tavasztól kezdve rengeteg **sportrendezvény** várják az idelátogatókat: nyár elején már évek óta a Fertő-tavon rendezik meg a szörf-világbajnokságot, majd ezt követően a Cseresznyevirág-panoráma Futóverseny, a strandröplabda Európa bajnokság stb. kerül megrendezésre.

6.7 Turizmusmarketing és desztináció-menedzsment

Az adottságok hatékony fejlesztése érdekében a Burgenland Tourismus vezetője, Gerhard Gucher kinevezését követően mindenekelőtt átstrukturálta a turizmus szervezetét egy modernebb marketingvállalattá, és a desztináció-menedzsment jegyében további két marketingszervezetet hoztak létre: a „Fertő-tavi Turizmus Kft-t” (Neusiedler See Tourismus GmbH), valamint a „Termálvilág Burgenland-ot” (Thermenwelt Burgenland).

Itt kiegészítésként szükséges megjegyezni, hogy az osztrák és a magyar rendszer között alapvető működésbeli különbség van: míg Ausztriában az adóbevételeket az önkormányzatok kapják, és helyben döntenek a támogatásokról, az osztrák állam csak általánosabb célokat támogat pénzügyileg. Országmarketingre 32 millió eurót (8 milliárd forintot) ad az állam, amit az osztrák marketingszervezet (Österreich Werbung) saját bevételéből kipótol. Marketingügynökségként ugyanis cégek számára rendezvényszervezést is vállal, amiből 15 millió euró (3,75 milliárd forint) többletbevételre tesz szert a szervezet, s ez fedezi a cég teljes bérkötségét.

Az osztrák turizmusmarketing a szolgáltatók saját elhatározásán alapul. Maguk hoznak létre helyi információs irodát, s erre az önkormányzattól kaphatnak forrást abban az esetben, ha az úgy dönt, hogy a nagyobb adóbevétel reményében támogatja a helyi turizmust. Több település közös regionális marketingszervezetet hozhat létre, de állami forrás erre sem áll rendelkezésre. A regionális egységek alkotják a kilenc tartományt, amelynek közös képviselőjét látja el az ÖW, állami pénzből.

Ezt követően a turizmus fejlesztése érdekében az alábbi intézkedéseket tette, illetve eredményeket érte el a Burgenland Tourismus szervezet:

- egy egész térségre kiterjedő foglalási rendszer létrehozása;
- Ausztria legszeleesebb-körű TIScover-hálózatának kialakítása (www.tiscover.at turisztikai portál);
- egy újfajta marketing irányvonal mentén Burgenland, mint márkanév ismertté tétele a turisztikai piacon. Az ehhez kapcsolódó szlogen: „Burgenland - így szeretnék élni” lett;
- a területet öt termékcsoport mentén való pozicionálása és piaci bevezetése (természet, kultúra, egészség, sport és bor);
- magán szálláshely-minősítési rendszer kidolgozása;
- széleskörű vendégigény-felmérés: a Burgenland Tourismus szervezet 2001-ben végzett egy közvélemény-kutatást 54 szállásadó bevonásával, melyben felmérte a térségbe látogató vendégek igényeit. A felmérés eredményei alapján összeállították Burgerland minőségi standardjait, beleértve az általános szabályozásokon túl a reggelire és a turisták tájékoztatására vonatkozó elvárásokat is. Ennek alapján 2002-ben egy átfogó oktatási program keretében továbbképezték a szakma szolgáltatóit;
- egy 16 csúcs-vállalkozást közrefogó stratégiai gazdasági szövetség létrehozása;
- összefüggő lovasútúra-útvonal kiépítése a Fertő-tó körül;
- Burgerland piaci pozicionálása mint egész évben látogatható desztináció;
- a különböző kedvezményekre feljogosító, és ezáltal a turistákat a térségben tartó Fertő-tó kártya (Neusiedler See Card) és Sunny Card bevezetése;
- a térség turisztikai kínálatát bemutató “Best of Burgenland” katalógus elkészítése, továbbá az osztrák RTL csatornán 340 burgenlandi reklámspot sugárzása a marketingkonceptió keretében. A színes képekkel teli katalógusnak és a reklámspotoknak egyfajta imázs-keltő szerepe van: úgy állították össze ezeket, hogy olyan hangulatot árasszanak, amelytől a turista kedvet kap a burgenlandi üdüléshez.

Burgenland tartomány további fejlesztési programjában célul tűzi ki a lakosság nyelvi ismereteinek, valamint a más országok és kultúrák iránti attitűdjének a fejlesztését. Emellett cél a sporthoz,

valamint a borhoz és gasztronómiához kapcsolódó rendezvények körének további bővítése. A Burgenland Tourismus célja, hogy Magyarországtól minőségben megkülönböztesse magát, így a turisták szemében megmaradjon egy láthatatlan határ Ausztria és Magyarország, mint turisztikai desztináció között. Ezáltal a minőségi szolgáltatásokra helyezik a továbbiakban a hangsúlyt. Kiemelt hangsúlyt kap a stratégiában a Fertő-tó, mint különleges természetvédelmi jelleggel rendelkező idegenforgalmi zóna, Eisenstadt, mint a kultúra központja, valamint a termálfürdők helyszínei. Burgenland egyes alrégióinak is speciális gazdasági stratégiákat kell kidolgozniuk, többek között a térség meglévő turisztikai tartalékainak egyedi hasznosítására. Ezeket a stratégiákat, illetve a kapcsolódó intézkedéseket negyedéves fórumokon megvitatják és összehangolják. A fórumokon továbbá egyeztetik a programok és rendezvények időzítését, valamint megvitatják az egyéb jelentősebb, turizmust érintő kérdéseket.

6.8 Összefoglalás

Burgenland kiemelkedő fejlődésének kulcs tényezői az alábbiakban összegezhetők:

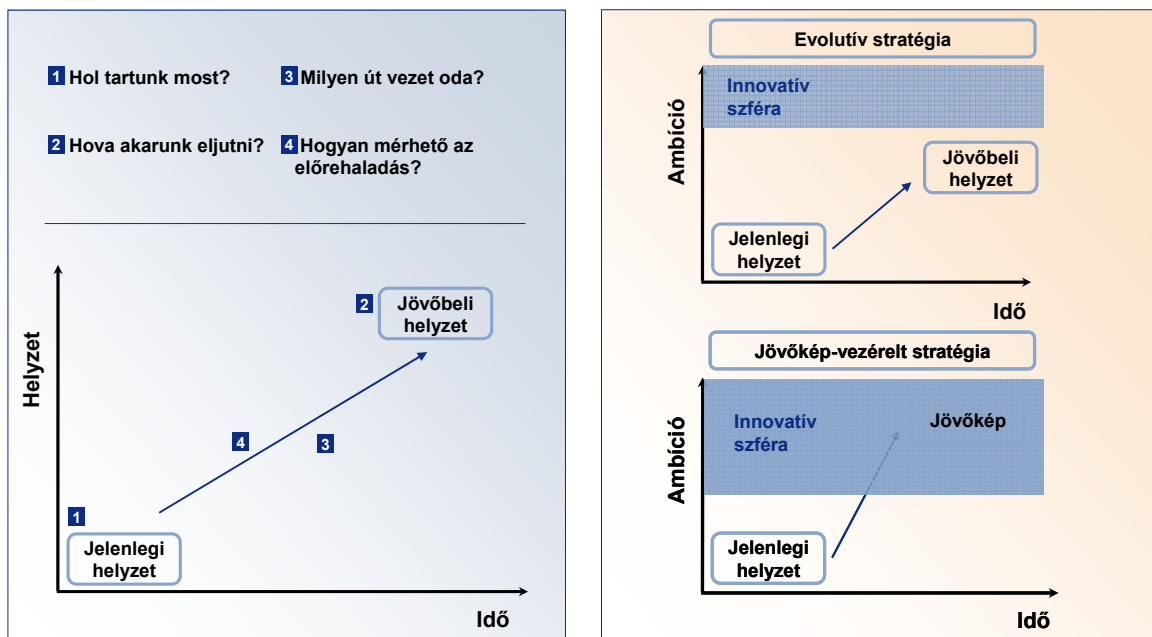
- Minőségi turizmus megteremtéséhez igazított fejlesztés: minőségi szálláshelyek és szolgáltatások kialakításának elősegítése;
- KKV-k kiemelt támogatása: annak felismerése, hogy ezen vállalkozások a gazdasági fejlődés elsődleges mozgatórugói;
- Termékprioritások és turisztikai magterületek meghatározása, a fejlesztések e területekre koncentrációja;
- Komplex fejlesztések: termékek és szolgáltatások, valamint a kapcsolódó infrastruktúra párhuzamos, összefüggő fejlesztése;
- Differenciált termékfejlesztés (pl. a termálfürdők esetében) a különböző célcsoportok igényeihez igazítva;
- Minőségbiztosítási rendszerek és védjegyek alkalmazása;
- Szezont megnyújtó létesítmények és rendezvények létrehozása;
- Tudatos marketing és promóciós tevékenység, imázskampány a régió ismertségének megteremtésére.

STRATÉGIAI TERV

7 A Dél-Dunántúli Régió turisztikai jövőképe

7.1 Bevezetés

Egy terület hosszú távú fejlesztésénél először is szükséges meghatározni és elemezni a régió jelenlegi helyzetét, feltárni azokat az adottságokat, amelyekre alapozva a térség turizmusban betöltött szerepe megerősíthető. Ebből a célból készítettük el a jelen megbízás első munkafázisában a régió részletes, kistérségi szintig lebontott, a térségspecifikus adottságokat feltáró helyzetelemzését. Ezután második lépésként szükséges meghatározunk, hogy hova kívánunk eljutni, vagyis meg kell határozunk egy jövőbeli helyzetet, mint célállapot. Ezt követően történik a stratégia kialakítása, konkrét intézkedések hozzákapcsolásával. Ahhoz, hogy a fejlődés nyomon követhető és ellenőrizhető legyen, szükséges azt valamiképpen mérhetővé tenni. Ennek célszerű eszköze különböző mérőszámok, indikátorok meghatározása, amelyek folyamatos vezetésével mérni, ellenőrizni lehet a fejlődés mértékét, és szükség esetén további intézkedéseket tenni. A felvázolt folyamatot az alábbi ábra szemlélteti:



7.1.1 Stratégiai megközelítések

A terület hosszú távú fejlesztése kétfajta stratégiai megközelítés alapján történhet: az „evolutív stratégia”, valamint a „jövőkép-vezérelt stratégia” alapján (lásd: fenti ábra):

- Az **evolutív stratégia** nem tűz ki maga elé egy konkrét célállapotot, hanem 'ad hoc' módon fejleszt, és többnyire piackövető magatartást tanúsít. A fejlesztések ezáltal kevésbé összehangoltan történnek, a piac szereplőit alacsony együttműködési hajlandóság jellemzi.

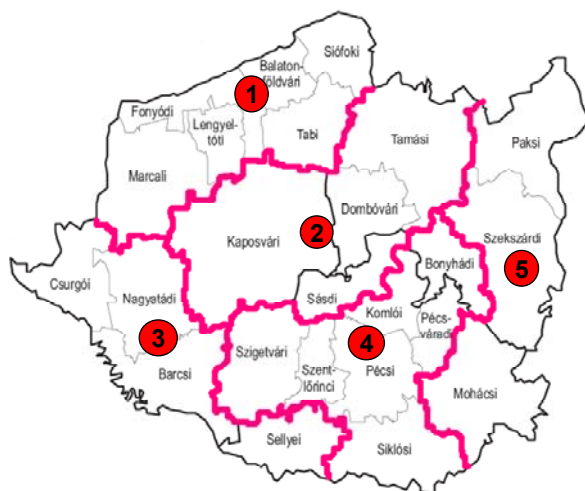
- Ezzel szemben a **jövőkép-vezérelt stratégia** egy jövőbeli célállapotot határoz meg, és a fejlesztéseket egy meghatározott irányvonal mentén tervezi, a kijelölt célállapot elérése érdekében. Ehhez különböző prioritásokat rendel, hogy a fejlesztés a lehető leghatékonyabban, tudatosan történjen. A piac szereplői fejlesztéseiket egymással összehangolják, szoros együttműködés jellemző közöttük.

Mi a régió stratégiájának alkotásánál a jövőkép-vezérelt stratégiát tartjuk elfogadhatónak ahhoz, hogy a projekt célja megvalósítható legyen, azaz a **Dél-Dunántúli Régió a jelenlegi és az előre jelezhető turizmus trendek alapján versenyképessé váljon mind a hazai, mind a nemzetközi piac tekintetében.**

7.1.2 Jövőkép-alkotás

A fentiek alapján mindenekelőtt szükséges egy olyan jövőkép meghatározása, amely a turizmus minden szereplője számára egyértelmű és elfogadható. A jövőképalakításnak fontos szerepe van a régió jövőbeni pozícionálásában, valamint a tudatos, hosszú távú tervezés irányvonalainak meghatározásában.

A régió jövőképe meghatározásához a helyzetelemzés elkészítését követően a hasonló turisztikai karakterek alapján a régiót 5 turisztikai kistérségcsoportra bontva műhelymunkákat szerveztünk. Az 5 műhelymunkán a 24 kistérség turisztikai tervezőhálózatának több mint 80 munkatársa, tervezők és szakértők vettek részt.



Turisztikai Kistérség-Csoportok:

1. Dél-Balaton
2. Belső-Dél-Dunántúl
3. Dráva-mente
4. Pécs-környéke
5. Duna-mente

A műhelymunkák során közösen került kialakításra a régió, valamint az adott kistérségcsoport jövőképe, melyen célállapotot a műhelymunkák résztvevői minden esetben egyöntetűen elfogadhatónak ítélték. Fontos azonban itt megjegyezni, hogy a későbbiekben meghatározott turisztikai magterületek lehatárolását nem determinálta a workshopok területi beosztása, az csupán a tervezés hatékonyabbá tételének eszköze volt.

7.2 A Dél-Dunántúli Régió lehetséges jövőképe

A Dél-Dunántúli Régió jövőképe egy olyan régiót mutat, ahol a kellemes időtöltéshez, a nyugodt kikapcsolódáshoz, a városi zsúfoltságból, a felgyorsult világból való elszakadáshoz, a rekreációhoz, az egészségmegőrzéshez és a gyógyuláshoz minden feltétel adott:

- a Balaton déli partja a több hetes, illetve pár napos vagy hétvégi **vízparti üdülshez**, kikapcsolódáshoz nyújt kiváló lehetőséget minden korosztálynak. A családokat itt különösen kedvező feltételek várják a sekély, lassan mélyülő víznek köszönhetően. A Balaton teljes déli partszakasza jól kiépített, számos strand és programlehetőség kínálkozik, a teljes kikapcsolódáshoz és a szórakozáshoz minden feltétel biztosított;
- a **kultúra kedvelőinek** elsősorban a nagyvárosok nyújtanak programlehetőségeket, ezek közül is kiemelten Pécs, mely Európa Kulturális Fővárosa 2010 kapcsán nemzetközi hírnevét is jelentősen megnövelte; emellett a régióban kulturális utak mentén megtekinthetők a különböző, többségében bemutatóhelyként funkcionáló kastélyok és kúriák, (melyeket információs táblák és tematikus kiadványok), valamint kerékpárutak kapcsolnak össze; a régióhoz kötődő művészek emlékét kulturális rendezvények őrzik,
- a régió **gyógyfürdői** országos szinten és nemzetközileg is kiemelkednek különleges gyógyvizükre épülő színvonalas gyógyszolgáltatásaikkal, több gyógyfürdőhöz kórházi ellátás is kapcsolódik, valamint magas és középkategóriájú szálláshely,
- a gyógyfürdők mellett számos magas színvonalú **termálfürdő** nyújt kiegészítő szolgáltatásokat a kikapcsolódni vágyóknak,
- a bor kedvelői egész évben látogathatják a régió összefüggő **borvidékeit**, ahol világhírű és kevésbé ismert borászok borait egyaránt kóstolhatják, és minőségi kiszolgálásban részesülnek. A modernebb és a hagyományos pincék egyaránt megtalálhatók, ahol a bor mellett helyi ételspecialitásokat is felszolgálnak, termékbemutatókat, borkóstolókat és idegenvezetést tartanak, és megtalálható több rendezvények tartására is alkalmas, nagyobb férőhelykapacitású pince is. A szolgáltatások minőségéről védjegyrendszer tájékoztatja a turistákat. A borutak mentén számos kiegészítő programlehetőség hozzáférhető, melyekről információs táblák és kiadványok nyújtanak tájékoztatást. A borutak mentén a magasabb turistaforgalmú időszakokban lovastaxi szolgáltatás és rendszeres turistabusz közlekedik.
- a **Duna-Dráva Nemzeti Park** területén kiépített, látogatóbarát, mindenki számára értelmezhető táblarendszerrel ellátott **tanösvények** mentén megcsodálhatók az érintetlen természeti értékek, az ártéri növény-és állatvilág, gyalogosan és kerékpáron, vagy akár lóháton; a nemzeti park bemutatóhelyein interaktív módon további, mélyebb ismeretek szerezhetők a szabadtéren bemutatottakról,
- a Dunán és a Dráván rendszeres időközönként közlekedő **vízibusz illetve sétahajó járatok** is kellemes kikapcsolódást nyújtanak, melyek kikötőhelyein autentikus programok fogadják a turistákat, így megtekinthetik és megvásárolhatják többek között a helyi kézműves mesterek alkotásait, valamint azok élő bemutatót tartanak,
- a régió nagyobb tavain (pl. Orfű, Deseda, Szálka) a **vízi sportokhoz** biztosított a kölcsönzési lehetőség, valamint ezek körül kiépített kerékpárút és esetenként lovas út húzódik; az üdülsőhelyeken kiépített infrastruktúra (vizesblokkok, pihenőhelyek, szervizpontok, étkezési lehetőség) szolgálják a turisták igényeit,

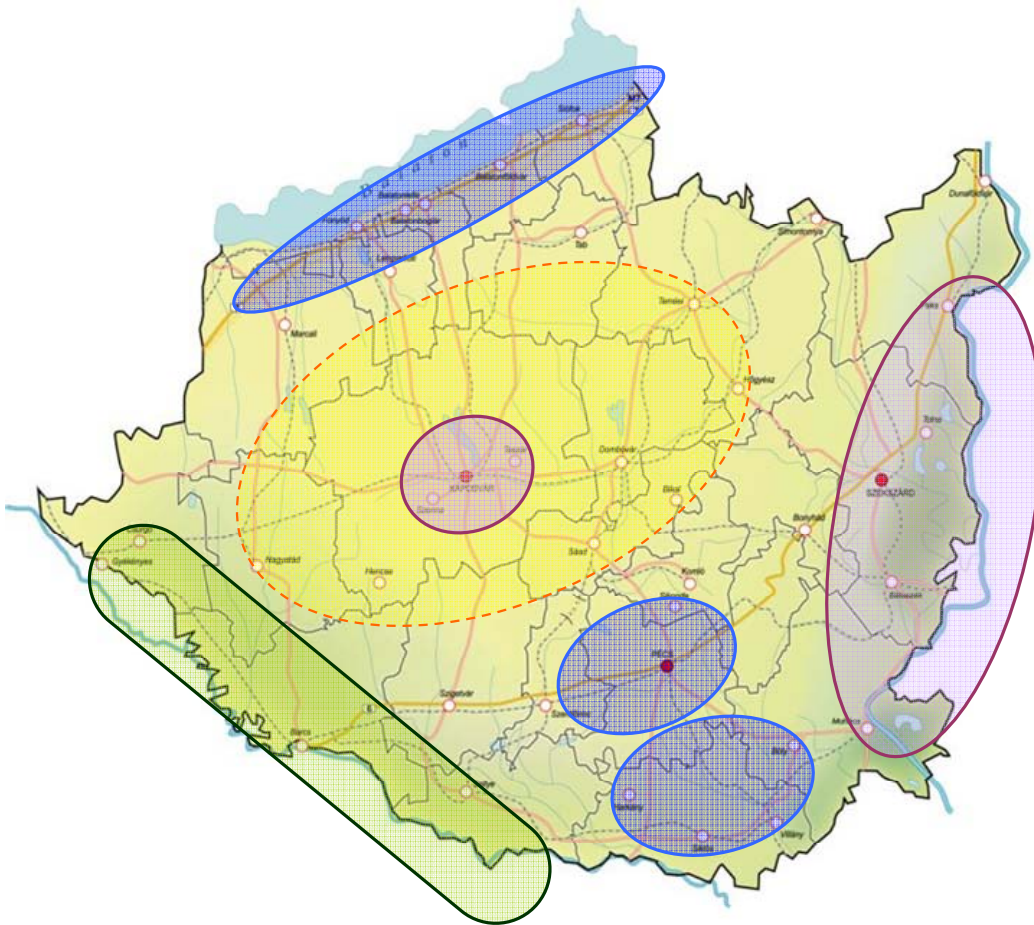
- a Dráván evezve – a fenntartható turizmus elveit követve – vízi úton is megtekinthetők a természeti látnivalók, és a kikötőhelyeken olyan infrastruktúra fogadja a turistákat, amely a modern kor elvárásainak is eleget tesz, a természetbe való komolyabb beavatkozás nélkül (kiépített kötőhelyek, tisztán tartott toalettak, zuhanyozók, tűzrakóhely, stb.), valamint információs tábla tájékoztat a térség programlehetőségeiről,
- a Duna és Dráva, valamint a régióban található **természetes és mesterséges tavak** kiváló lehetőséget biztosítanak a horgászat szerelmeseinek, akik kiépített horgászhelyeken gyakorolhatják kedvenc sportjukat. Horgászengedélyek különböző konstrukciókban vásárolhatók (napi-, heti-, havi-, szezonjegy, stb.),
- a **falusi turizmus** desztinációi autentikus élményt nyújtanak a turistáknak, és a szálláshelyek mellett tájjellegű ételeket felvonultató falusi éttermek, valamint népi mesterségeket bemutató kézművesek és gazdák is szélesítik a termékínálatot, összefüggő programcsomagok keretében,
- a **kerékpározás** szerelmeseinek kiépített, kitáblázott, szervizpontokkal és pihenőhelyekkel ellátott tematikus utak nyújtanak változatos túralehetőségeket (többek között a Dráva és a Duna mentén); az utak különböző attrakciókat kapcsolnak össze, így a kerékpárosok kulturális és gasztronómiai programokkal (pl. borkóstolás) egészíthetik ki aktív időtöltésüket,
- a golfozók több **golfpálya** közül választhatnak a régióban, melyek egymástól könnyen elérhető távolságra vannak, így külföldről is szívesen jönnek ide akár egy-két hétre is a golfjátékosok, mert változatosan gyakorolhatják kedvenc sportjukat,
- a **vadászat** lehetőségei kiválóak a régióban, a vadászok kényelmét színvonalas, jól felszerelt vadászházak biztosítják,
- a régióban kiépített, pihenőhelyekkel övezett **lovasúthálózat** található,
- a hegyekben jelölt **turistautak** segítik a kirándulók tájékozódását, és helyenként nyitott pihenőhelyek is megtalálhatók,
- a léleekben megújulni kívánók a különböző **kegyhelyeken**, vallási helyszíneken tölthetnek fel,
- a nagyobb városokban, illetve azok közelében magas kategóriájú szállodákban **konferenciák** kerülnek megrendezésre,
- számos színvonalas, látogatóbarát **rendezvény** várja a turistákat egész évben, egymással összehangolt időpontokban, így azok nem fedik egymást. Ezek közül kiemelkednek a borhoz kötődő, illetve gasztronómiai rendezvénysorozatok,
- a belföldi és külföldi turisták tájékoztatását régió szerinti **Tourinform irodák** széles hálózata biztosítja, valamint információs pontok és összefüggő táblarendszer, továbbá kiadványok, mindezek magyar és idegen nyelveken egyaránt;
- a **régió megközelíthetősége** az M6-os és M9-es autópályák, valamint az M7-es további szakaszának épülése révén folyamatosan javul; a legjelentősebb városokba közvetlen IC járat közlekedik, a településeket összekötő úthálózat kiépített, minősége többnyire jónak mondható; a régió több polgári forgalomba bevont repterén nemzetközi járatokat is fogadnak, ezek között diszkont légitársaságok járatai is szerepelnek; a Dunán és a Dráván is közlekednek rendszeres hajójáratok, a környezeti terhelés feltételeihez igazodva; a Balaton

déli partján több kompátkelőhely is üzemel, valamint a szezonban a déli part mentén 30-60 percenként induló éjszakai vonat- ill. buszjáratok biztosítják a fiatalok szórakozóhelyekről való hazajutását;

- a **tranzitforgalom** egy része bekapcsolódik a térség turizmusába;
- a régióban **szálláshelyek széles választéka** megtalálható, beleértve a magasabb kategóriájú szálláshelyeket is, melyek tartják magukat a turisták és a szakma minőségi alapelvárásaihoz, standardjaihoz, a kereskedelmi és a magánszálláshelyek tekintetében egyaránt,
- a gazdasági áramból korábban kiszorult **háttértelepülések** és zsáktelepülés egy részében megindul és **új munkahelyeket** a turizmus, pozitívan hatva a terület gazdasági mutatószámaira és társadalmi tendenciáira;
- a turizmus szolgáltatóinak **szakképzettsége** jónak ítélnélhető, nyelvismeretük megfelel a külföldi turisták elvárásainak;
- a lakosság a turisták felé **pozitív attitűdöt** tanúsít, vendégszeretet jellemzi a régiót, ami a turisták tudatába beivódik, és szájhagyomány útján javítja a terület imázsát;
- a lakosság kiemelkedő jelentőséget tulajdonít a **hagyományörzésnek**, így a népi mesterségek, a népi kultúra életben maradnak;
- a térség szolgáltatói vállalkozásuk működtetése fejlesztése során olyan szempontokat is szem előtt tartanak, mint például a **fenntartható turizmus, az akadálymentesítés és az esélyegyenlőség**;
- a **turizmus tervezését és marketingjét** egy hatékonyan működő, pénzügyileg fenntartható szervezeti háttér biztosítja.

7.3 A régió turisztikai magterületeinek jelenlegi helyzete és jövőképe

A kistérségcsoportok jelenlegi turizmusjellemzőinek és kiaknázatlan adottságainak áttekintése után az alábbi turisztikai magterületek kerültek meghatározásra, amelyek a legfőbb potenciált jelenthetik a régió turizmusának jövőjében:



Magterületek alatt olyan turisztikai gócpontokat értünk, amelyek részben jelenleg is, összességében azonban a jövőben húzóerőként szolgálhatnak a régió turizmusának fellendítésében. Noha a fejlesztések nem kizárólag a kijelölt területekre kell korlátozódjanak, azonban mindenképpen ezek kelljenek az elsődleges fókusz. Ezen területek jelenleg nem tekinthetők modern értelemben vett turisztikai desztinációnak, azonban további fókuszált fejlesztésük révén középtávon azzá válhatnak.

A magterületeken belül is szükséges fontossági sorrendet alkotni aszerint, hogy egy-egy terület jelenleg milyen mértékű vonzerőként szolgál, illetve reálisan mekkora jövőbeni potenciállal bírhat.

Eszerint határoztunk meg elsődleges, másodlagos, illetve harmadlagos magterületeket, valamint lehetséges jövőben kialakuló magterületet. A régió kistérségcsoportjainak jelenlegi helyzetét és a turisztikai magterületekre fókuszáló jövőképét röviden az alábbiakban foglalnánk össze:

Elsődleges magterületek:

- **Dél-Balaton és háttértelepülései:** jelenleg a Balaton nemcsak a régió vezető desztinációja, hanem Budapest után a második legnagyobb vendégforgalmat bonyolítja Magyarországon, így az ország turizmusában betöltött szerepe kiemelkedő. Mindamelllett 2002 és 2004 között a Balaton jelentősen veszített a vendégforgalmából. Pozitívum ugyanakkor, hogy a 2005. év ismét kiugró növekedést realizált, és ahhoz, hogy ez a pozitív trend folytatódjon, a Balaton fejlesztései nem megkerülhetők, sőt, a 2007-2013-as időszakban a források egy jelentős részének a Balaton és háttértelepülése fejlesztésére kell irányulnia. E tekintetben előnyt jelent, hogy a területen a magántőke nagyobb arányú bevonására meglehetősen jó esély mutatkozik. A terület fejlesztése megkezdődött többek között a **Balaton projekt** keretében, amely egy integrált döntés-előkészítő rendszer megalkotását és bevezetését célozza a fenntartható turizmus elérése érdekében, a LIFE-III Environment programon keresztül. A projekt tervezett költségvetése közel 1,5 millió Euró, melyből az Európai Unió a LIFE-III programon keresztül 744.950 Eurót biztosít.

A Balaton tekintetében a célállapot egy olyan, nemzetközi szinten is népszerű vízparti üdülőhely, amely programkínálatában felveszi a versenyt a tengerparti üdülőhelyekkel is, emellett földrajzi szempontból kevésbé koncentrált. A Balaton ismét nemzetközi szinten is népszerű üdülőparadicsommá válik, ugyanakkor nagyobb mértékben részesül a belföldi turizmusból is. Fontos célkitűzés, hogy a Balaton közvetlen vonzásterületétől (5-10 km-es sáv) délebbre eső területek is nagyobb mértékben részesüljenek a Balaton turizmusából, ami a programkínálat bővítésével és ismertté tételével érhető el. A 2013-as jövőképben tehát a Balaton desztináció egy színvonalas, infrastrukturálisan kiválóan kiépített vízparti üdülőterület, ahol a turisták a vízparti üdülésüket több egynapos kirándulással egészíthetik ki a tótól délebbre eső területek irányában, így a desztináció területe és vonzáskörzete déli irányba kibővül. Mindezek alapján a Balaton déli partjának jövőképében egy olyan üdülőhely szerepel, ahol:

- a termékínálat nemcsak Siófokra koncentrálódik, hanem megoszlik a Balaton déli partja mentén is,
- a turisták választhatnak a nyugodt, csendes partszakaszok, valamint a mozgalmasabb strandok között, ahol a környezetbarát vízi és vízparti sportok széles választéka hozzáférhető, kiépített sportpályák fogadják az aktívabb nyaralókat (pl. strandröplabda-pályák, strandfoci-pályák, minigolf, stb.). A strandokon biztosított sporteszközök kölcsönzése (kajak, kenu, vízbicikli, vitorlás, csónak, stb.) is. Mindezek mellett szabadtéri színpadokon fellépők színesítik a programkínálatot, emellett animátorok gondoskodnak a nyaralók szórakoztatásáról, és a családok igényeit további gyermekbarát szolgáltatások szolgálják;
- kiegészítő aktív programlehetőségek széles köre biztosított, így pl. lovaglás, kerékpározás, golfozás, stb., a Balatonról délebbre fekvő térségben motoros vízi sportok is üzhetők (jet-ski, vízisí, wake-board), pl. mesterséges víztározókban, ahol a környezetvédelmi feltételek ezt lehetővé teszik;

- a kultúra kedvelői is találnak kiegészítő programokat (bemutatóhelyek, múzeumok);
 - esős napokon is találnak a nyaralók programlehetőségeket (pl. egy témaparkban, akvárium-múzeumban vagy gyógyfürdőben tölthetik el a napjukat);
 - vendéglátóhelyek széles választéka közül válogathat mindenki a maga igényei szerint, és tájjellegű éttermek is nagyszámban megtalálhatók a palettán, valamint esti szórakozási lehetőségek is minőségi színvonalon biztosítottak minden korosztály számára (mozik, pub-ok, bárók, diszkók, vidadók, szabadtéri kulturális előadások);
 - a turisták minőségi kiszolgálásban részesülnek, és nem jelent problémát a szolgáltatók nyelvismerete sem, így a nyaralók elégedetten távoznak;
 - a szezon nem csak a nyári hónapokra korlátozódik, hanem tavasztól egészen őszi végéig nyúlik, és akár télen is érdemes pár napot a térségben eltölteni.
- **Pécs és vonzáskörzete:** Pécs környéke jelenleg is a régió felé irányuló vendégforgalom egyik meghatározó gócpontja: Pécs, valamint a Villány-Siklós-Harkány térség a Balaton után a második meghatározó turisztikai célpont a régióban. A két terület noha egy magterületnek is felfogható, karakterisztikus megjelenésük a jövőben várhatóan még jobban fog erősödni (Pécs tekintetében a kultúra és MICE, Villány-Siklós-Harkány pedig inkább a gyógyturizmus, valamint a bor-és gasztronómia területén). Emiatt a két magterületet külön kezeljük, de fontos hangsúlyozni, hogy a két terület szorosan összefügg, és a fejlesztéseknek is figyelembe kell vennie kölcsönhatásukat.

Pécs kiemelkedő kulturális központ, mediterrán hangulatával kuriózumot képez a hazai nagyvárosok között. Komoly erőssége még a várost övező változatos természeti környezet, az Orfői-tó komplex turisztikai termékkínálata, és számos, a népi kultúrát őrző település és épített örökség, valamint a Villányi borvidék és Harkány közelsége. Pécssett az **Európa Kulturális Fővárosa 2010** program keretében az elkövetkező tervezési időszakban komoly fejlesztések valósulnak meg, több nagyprojekt keretében (többek között a Zenei és Konferenciaközpont, a Zsolnay Kulturális Negyed, A „Nagy Kiállítóter” projektek, melyek turisztikai vonzerőként is szolgálnak majd). Az EKF 2010 program keretében a város előreláthatólag 36 milliárd forint fejlesztési támogatást kap a tervezett beruházásokra állami forrásokból, valamint ezen felül további 3,6 milliárd forint működési támogatást. Pécs, mint régióközpont fejlesztését célozza továbbá a „**Pécs, az Életminőség Pólusa**” program. A pólus program az ország régióközpontjainak versenyképessé tételét szolgálja, ezzel mérsékelve a gazdaság főváros-koncentráltságát, valamint húzóerőt teremtve az egyes régiók fejlődésének. 2007 és 2013 között, az NFT második szakaszában – uniós forrásokat felhasználva – a tervek szerint mintegy 100 milliárd forint támogatás kerül felosztásra a régiók között. Pécs versenyképességi pólus-stratégiája három ágazat – az egészségipar, a környezetipar és a kulturális ipar – fejlesztésére épül. A pólus-stratégia életbe lépése az idegenforgalom nagyarányú fejlődését is előidézi, mindenekelőtt az egészség-, az örökség-, a kulturális és gasztronómiai turizmus tekintetében.

A terület jövőképében Pécs jelentősége, mint kulturális központ jelentős mértékben növekszik a 2010-es EKF programsorozat, valamint a Pólus program kapcsán, és a nemzetközi turizmusban betöltött szerepe is nő a Pécs-Pogány Repülőtéren meginduló nemzetközi légi forgalomnak, valamint a város ismertségének, imázsának erősödése következtében. Pécs regionális központtá válásával a város turisztikai potenciálja is nagymértékben megnő, többek között a hivatásturizmus területén. A város az

infrastrukturális fejlesztések révén kétségtelenül bekapcsolódik az ország MICE turizmusába, elsősorban a kulturális típusú MICE tekintetében. Pécs tekintetében az említett programok mellett a fő fejlesztési irány a már meglévő imázs erősítése, valamint a környék kiegészítő programlehetőségeinek a városi turizmushoz kapcsolásával komplex turisztikai programcsomagok kialakítása.

- **Villány-Siklós-Harkány:** A térség erőssége, hogy jelenleg is ismert és népszerű desztináció a turizmus több ágazatában is, és a szezonális jóval kisebb mértékben érinti, mint pl. a Balaton térségét. A Villányi borvidék nemzetközileg is ismert turisztikai desztináció, Harkány Európában is egyedülálló gyógyfürdő-hely. A régió jövőképében ezek az attrakciók még nagyobb jelentőséget kapnak, és a fő fejlesztési irányokat a körük épülő infrastruktúra fejlesztése, valamint kiegészítő programkínálatként a térség többi, jelenleg kevésbé jelentős attrakciójának bekapcsolása jelenti.

Másodlagos magterületek:

- **Kaposvár és környéke:** Kaposvár tekintetében a kultúrára és rendezvényekre épülő városi turizmus és a konferenciaturizmus a meghatározó a jövőképben. Kaposvár sport és kulturális nagyrendezvényei és fesztiváljai évről-évre több látogatót vonzanak, magányúteményei és kiállítóhelyei egyre ismertebbek. Az elkészült városi élményfürdő mellett a gyógyturisztikai fejlesztések eredményeként az egészségturizmus erősödése jelenthet növekedési potenciált a városnak. Kaposvár környékén a falusi turizmus kuriózumnak számító termékei is megtalálhatók, valamint az aktív turizmushoz (vízi turizmus, kerékpározás, lovaglás) is jó adottságok jellemzik és kiépült termékek is jelen vannak. A jövőbeli célkitűzések közt szerepel az innovatív turisztikai termékek továbbfejlesztése, tematikus parkok kialakítása, valamint bekapcsolása Kaposvár turizmusáramába.
- **Duna-mente:** a Duna-mente jelenleg csekély mértékben részesedik a régió turizmusából. A jövőképben a térséget elsősorban a borturizmusra, és emellett a vízhez kapcsolódó turizmusra épülő desztinációként lehet elképzelni. A már meglévő borutak, valamint a Duna ehhez kiváló alapot biztosítanak. A térségben található kulturális és népművészeti értékek a borra felfűzhetők, így aki végighalad a borút mentén, számos kiegészítő programlehetőséget talál magának. A térségben egyedi vonzerőként szolgál a Paksi Atomerőmű. Paks tekintetében cél lehet a város bevonása a minőségi konferenciaturizmusba, így a célállapotban a városban illetve közelében egy nagyobb kapacitású, magas színvonalú konferenciaszálloda is szerepel.

Harmadlagos magterület:

- **Dráva-mente:** a Dráva-mente kistérségcsoport jelenleg a legkisebb részesedést tudhatja magáénak a régió turizmusából. A térség jövőképe a Drávára és a hozzá kapcsolódó természeti értékekre épülő turizmus dominanciájával képzelhető el, amelybe bekapcsolhatók a terület népművészeti és kulturális értékei (Dráva-menti evezős és hajótúrákhoz, kerékpáros és lovastúrákhoz kapcsolva, a megállóhelyek mentén). Emellett fontos szerepet kapnak a térség jövőképében a gyógyszolgáltatásokat nyújtó gyógyfürdők, melyek a határon túl is vonzerőértékkel bírnak, valamint a vadászat. A térség felé irányuló keresletet egy innovatív projekt (témapark) nagymértékben növelheti.

Lehetséges jövőbeli magterület:

- **Belső-Dél-Dunántúl:** a Belső Dél-Dunántúl jelenleg viszonylag kismértékben részesedik a régió turizmusából. A meglévő attrakciók elszórtan, pontszerűen jelennek meg, nem képeznek egységes, komplex vonzerőt. A jövőben a térség a különböző termékek összekapcsolása, valamint a tervezett fejlesztések megvalósulásával az aktív turizmus (lovas turizmus, golfturizmus, vadászat, vízi turizmus, kerékpáros turizmus és természetjárás), továbbá a falusi turizmus desztinációjaként képzelhető el. Emellett megalapozott lehet egy innovatív projekt is ebben a térségben (pl. akvárium, témapark, esetleg fedett aquapark), ami a Balaton felé is vonzerőértékkel bír, különösen esős idő esetén. Amennyiben a felvázolt fejlesztések megvalósulnak, a terület a turisztikai magterületek sorába léphet, noha jelenlegi turisztikai potenciálja még nem kiemelkedő.

7.4 Termék – magterület mátrix

Összegzésként az azonosított magterületeken javasolt turisztikai termékszínű fejlesztési irányokat az alábbi táblázat mutatja be. A termék-magterület mátrix sötétkék mezői jelölik a kiemelt fontossággal kezelendő fejlesztési területeket, míg a világoskékkel azon területek kerültek megjelenítésre, ahol további fejlesztések javasoltak.

Magterületek	Dél-Balaton	Pécs és környéke	Villány-Siklós-Harkány	Duna-mente	Kaposvár és környéke	Dráva-mente	Belső Dél-Dunántúl
Termékek							
Egészségturizmus							
Vízi turizmus és aktív turizmus							
Lovas turizmus							
Kerékpáros turizmus							
Vadászat, horgászat							
Golf turizmus							
Ökoturizmus							
Falusi turizmus							
Bor és gasztronómia							
Kulturális turizmus							
Konferencia turizmus							
Rendezvények							
Innovatív termékek / Tematikus parkok							

8 Stratégiai fejlesztési terv

8.1 Bevezetés

A jövőkép meghatározása után következett a stratégia kialakítása, vagyis annak kidolgozása, hogy hogyan, milyen módon juthatunk el a jelenlegi állapotból a kijelölt célállapotba.

Mivel a régió rossz megközelíthetősége jelenti a terület egyik legfőbb gyengeségét, elsődleges célként a turisták tartózkodási idejének a növelését lehet kitűzni. A közlekedési feltételek javítására a turizmus szereplői nincsenek közvetlen hatással, és azok elhúzódásának vagy elmaradásának kockázata fennáll, ezért olyan termék-és programkínálat kialakítása szükséges, amely révén az ide látogatók egy vagy akár több hetet is tartalmasan el tudnak tölteni a régióban. A színes programkínálat már motiválja a turistákat, hogy a körülményesebb megközelíthetőség ellenére is ellátogassanak a régióba, ha az út megtétele után hosszabb tartózkodást tervezhetnek. A kikapcsolódás és rekreáció céljából utazók általában hosszabb tartózkodással számolnak, így a régió tervezett pozicionálásával is összhangban áll a hosszabb tartózkodási idő. A másik fontos célkitűzés a termékek és szolgáltatások minőségi fejlesztése, valamint a turistafogadás feltételeinek javítása. Mindezek mellett szükséges a régió ismertségének és imázsának javítása, melynek egyik legfontosabb eszköze a marketing. A továbbiakban kitérünk a kitűzött célok eléréséhez, a jövőkép célállapota felé haladáshoz szükséges stratégiai irányok meghatározására.

A stratégia legfontosabb célkitűzései a fentiek szerint tehát az alábbiak:

- A turisták tartózkodási idejének növeléséhez a megfelelő programkínálat biztosítása
- A minőségi turizmus és a magasabb költség megteremtéséhez a termékek és szolgáltatások minőségi fejlesztése, valamint a kapcsolódó fogadóinfrastruktúra biztosítása mennyiségi és minőségi tekintetben egyaránt
- A kereslet serkentésére, a vendégszám növelése érdekében a régió ismertségének és imázsának javítása megfelelő promóciós tevékenységen keresztül, a hazai és a nemzetközi piacon egyaránt

A stratégia átfogó célja 2020-ig:

- A Dél-Dunántúli Régió, mint turisztikai desztináció ismert és kedvelt turisztikai célterületté tétele a hazai és a nemzetközi turisztikai piacon egyaránt;
- A régió versenyképessé tétele elsősorban a belföldi, emellett a nemzetközi piacon, valamint a kitörési pontok kihasználásával egyes területeken versenyelőnyös helyzet megteremtése (kulturális turizmus, termálturizmus, vízi és aktív turizmus);
- Mind a külföldi, mind a belföldi turisták által realizált vendégéjszakaszám növelése.
- Minőségi turizmus megteremtése, magasabb költség realizálásával a turisztikai bevételek növelése;
- A régió jó megközelíthetőségének biztosítása közúton, vasúton és légi úton, valamint ahol indokolt, vízi úton egyaránt. A belső közlekedési hálózat fejlesztésével akadálymentes belső közlekedés megteremtése;

A stratégia specifikus céljai a következők:

- A szálláshely infrastruktúra hiányosságainak pótlása:
 - magas kategóriájú szálláshelyek biztosítása a régió magterületein, valamint a kiemelkedő, minőségi pontszerű fejlesztésekhez kapcsolódóan;

- Középkategóriájú és egyéb szálláshelyek biztosítása azokon a területeken, ahol a szálláshelykapacitás alulmarad a kereslet alapján indokolt mértéken.
- Olyan termékkínálat megteremtése illetve fejlesztése, amely kiemelkedő keresleti potenciállal bír:
 - Az egészségturizmus területén olyan kitörési lehetőségek kiaknázása, amelyek tekintetében a régió versenyelőnyre tehet szert (a termálvíz egyedi összetételére, valamint a gyógybarlangok speciális klímájára épülő gyógyturizmus), valamint a wellness területén a régió lemaradásának pótlása (a meglévő fürdők szolgáltatásainak differenciálásával, valamint megjelenésének karakteresebbé tételével);
 - A meglévő világörökségi helyszínek, valamint egyéb kiemelkedő kulturális vonzerők (várak, kastélyok, történelmi emlékhelyek) megjelenésének fejlesztése, valamint interaktív bemutatásának biztosítása;
 - A bor és gasztronómia területén a szolgáltatók karakterisztikus megjelentetése, szolgáltatáskínálatuk bővítése, a megteremtett minőségi standardok betartása mellett, valamint a régió borvidékeinek összehangolt fejlesztése, a borutak közös promóciója.
 - A Balatonnál a családbarát szolgáltatáskör, valamint a színes programkínálat megteremtése a háttértelepülések bevonásával (víztározók hasznosítását motoros vízi sportok céljára, valamint szezontól független termékek fejlesztése - bemutatóhelyek és témaparkok kialakítása, kisvasutak fejlesztése, termálfürdők fejlesztése);
 - A Duna, a Dráva, az Orfűi, a Desedai, a Szálkai, valamint az egyéb nagy turisztikai potenciállal bíró vizeken a vízi turizmus infrastruktúrájának kiépítése, valamint sportrendezvények szervezése;
 - Olyan nagyprojektek létrehozása, amelyek mind a hazai, mind a nemzetközi piacon kiemelkedő keresletet teremtenek a magas költségű turisták részéről (golf, témapark, élményfürdő, stb);
 - A konferenciaturizmus feltételeinek megteremtése a három megyeszékhely vonzáskörzetében;
 - A meglévő termékek összekapcsolásával a programkínálat színesebbé tétele. A kiemelkedő attrakciók vonzáskörzetében a szelíd turizmus termékeinek fejlesztése kiegészítő programlehetőségek megteremtése céljából.
- A régió ismertségének növelése egy átfogó imázs kampány lefolytatásával:
 - Régió arculatának megteremtése
 - Régió imázsának kialakítása és bevezetése a turisztikai piacon

A stratégia céljainak teljesítésére három prioritás került meghatározásra:

- Termék és szolgáltatás portfólió fejlesztése
- Turisztikai infrastruktúra fejlesztése
- Regionális marketing fejlesztése

A továbbiakban a stratégiai terv az alábbi négy megközelítés szerint kerül kifejtésre:

- Termékkínálat fejlesztése
- Marketing és promóció
- Intézményi háttér
- Finanszírozás

8.2 Termékkínálat fejlesztése

8.2.1 Termék- és szolgáltatásportfólió fejlesztése

A termékportfólió fejlesztésének lehetséges módjai a következők:

- Komplex turisztikai programcsomagok létrehozása
- Meglévő attrakciók fejlesztése
- Új termékek létrehozása

Komplex turisztikai programcsomagok létrehozása

A régióban jelenleg a legnagyobb problémát a komplex turisztikai termékcsomagok hiánya jelenti. A néhány jelentősebb vonzerő mellett sok kisebb attrakció jelenik meg szétszórva a régióban, ezek azonban nincsenek kellőképpen kihasználva, és ismertségük hiánya miatt jelentőségük pillanatnyilag nem számottevő. A turizmusfejlesztés egyik elsődleges célja ezen meglévő attrakciók láncra fűzése kell legyen, illetve kiegészítő programlehetőségként már meglévő, jelenleg nagy látogatottsággal bíró termékekhez való hozzákapcsolása.

A **termékek láncra fűzésénél** fontos, hogy az egy egységes koncepciót kövessen, tehát ne merüljön ki például egy tematikus kiadvány létrehozásában. Legjobb, ha a termékek összekapcsolása fizikailag is megtörténik, pl. egy jelölt kerékpárút vagy esetleg helyenként lovas útvonal kiépítésével (ahol az adottságok ezt indokolják, pl. természeti értékek összekapcsolásánál). A termékek láncra fűzésénél emellett fontos egy egységes és összefüggő információs táblarendszer kialakítása, ami jelöli a terméklánc tagjait, és információt nyújt az egyes termékekről és elérhetőségükről. Ezenfelül elengedhetetlen kapcsolódó jelzőtáblarendszer kiépítése is, ami a turisták tájékozódását segíti. Mindezekkel kell továbbá, hogy marketing tevékenység is együtt járjon, ezen belül tematikus kiadványok létrehozása illetve on-line megjelenés, valamint indirekt és direkt promóciós tevékenység. A termékek összekapcsolásának tehát ilyen komplex módon kell történnie ahhoz, hogy a fejlesztés megfelelő eredménnyel járjon. A létrejött terméklánccokra ezek után lehet programcsomagokat kialakítani, vagy akár rendezvénysorozatokat építeni (pl. Dél-Dunántúli Várnapok, Dél-Dunántúli Bornapok, stb., mindig más-más helyszínen). Az értékesítés egyik formája lehet tematikus „Card”-ok, „Pass”-ok létrehozása, ami a bekapcsolt helyszíneken különböző kedvezményekre jogosít. Előnye, hogy a turistákat arra ösztönzi, hogy minél több attrakciót felkeressenek, valamint a régióban tartja őket. Ilyen lehet pl. a Dél-Dunántúli Termál Pass, ami a régió fürdőiben kedvezményre jogosít, valamint különböző szolgáltatásokra beváltható kuponokat tartalmaz. Másik példa lehet a Bor Pass, ami a régió vagy az adott borút pincében borkóstolásra felhasználható kuponokat tartalmaz, de egy pincében csak korlátozott számú kupon beváltása lehetséges. Ezek természetesen csak példák, és másfajta konstrukcióban is kialakíthatók.

A komplex turisztikai programcsomagot megteremthetjük úgy is, hogy a **már meglévő jelentősebb attrakciókra fűzünk fel további termékeket**, kiegészítő programelemekként. Erre példa lehet a Harkányi Fürdő: azoknak a turistáknak, akik egy hosszabb kúrát kívánnak igénybe venni a gyógyfürdőben, célszerű kiegészítő programlehetőségeket kínálni a térségben, hogy a fürdőzésen felüli idejüket tartalmasan tölthessék el, ami adott esetben hosszabb tartózkodási időre is ösztönzi őket. Ilyen lehet például borkóstolás a Villányi Borvidéken, látogatás a Siklói Várban, városnézés Pécsen, látogatás a Kiss Géza Ormánsági Múzeumba Sellyén, festett kazettás református

templomok megtekintése Kováchidán és Adorjason, Drávaiványiban és Kórón, stb. Ehhez megint célszerű információs kiadványt készíteni, ami a fő attrakció helyszínén mindenképpen terjesztésre kell, hogy kerüljön, valamint különböző információs pontok biztosíthatják a turisták tájékoztatását. Az értékesítés lehetséges eszköze lehet egy „Villány-Siklós-Harkány Pass”, például egy fix áras, 3-5 napos „pass”, ami a megjelölt helyszíneken ingyen belépésre jogosít érvényességének ideje alatt.

Meglévő attrakciók fejlesztése

A meglévő attrakciók fejlesztése történhet a **vonzerők fizikai megjelenésének fejlesztésével**, így például felújításával/renoválásával, átépítésével, illetve bővítésével. Adott esetben elengedhetetlenül szükséges a műemlékvédelmi előírások szem előtt tartása és pontos betartása, hogy kulturális értékeink ne sérüljenek (pl. várak, kastélyok felújításánál). A **bővítésnél, a meglévő kapacitás növelésénél** fontos a keresleti oldal elemzése (pl. egy fürdő esetében), hogy a beruházás megtérülése biztosított legyen. Az **attrakciók infrastruktúrájának fejlesztésénél** lényeges továbbá olyan horizontális szempontok szem előtt tartása, mint például az akadálymentesítés. Az infrastruktúrafejlesztés fontos, hogy a turisták igényeihez illeszkedjen, érdemes ezért esetleg előzetes felmérést készíteni ezekről (mi az, amivel meg vannak elégedve, mit hiányolnak, stb.). Az infrastruktúra-fejlesztésnek kiemelkedő szerepe lehet pl. a Duna-Dráva Nemzeti Park területén, különösen a Dráva menti vízi útvonalak kikötőhelyein, ugyanis a vízi turizmushoz kapcsolódó megemelkedett eljárási díjak mellett a turisták joggal támaszthatnak magasabb minőségi elvárásokat. Az infrastruktúra-fejlesztésnek továbbá fontos szerepe lehet a kerékpárutak, lovas útvonalak, túraútvonalak mentén, ahol jelenleg többnyire hiányoznak a szervizpontok, illetve pihenőhelyek.

A meglévő attrakciók fejlesztésének további módja az **attrakciókhoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése**, amely történhet a szolgáltatások körének bővítésével (pl. gyógyfürdők esetében további a versenytársaktól differenciált gyógyszolgáltatások bevezetése, Harkány esetében a családbarát szolgáltatáskör bővítése, vagy borpincék esetében meleg étkeztetés biztosítása, stb.), valamint a szolgáltatások minőségi fejlesztésével (pl. tájjellegű vendéglátóhelyek, borospincék esetében). A Balaton esetében kiemelkedő jelentőségű a szezontól, illetve az időjárástól független szolgáltatások körének bővítése, valamint a vízparti üdülés különböző kiegészítő turisztikai szolgáltatásainak megteremtése, mint például medencék kiépítése a strandokon a kisgyermekes családok, valamint azok részére, akik nem preferálják a természetes vizekben való fürdözést. Falusi turizmus tekintetében egyes szolgáltatások bevezetésének gátat szabnak a szigorú ÁNTSZ előírások, ugyanis az ezekhez való megfeleléshez rendkívül költséges beruházásokra lenne szükség, amit a falusi szolgáltatók nem tudnak megfinanszírozni. Ugyanakkor ezen szolgáltatáskörök biztosítása (pl. kenyérsütés, lekvár főzés, tehénfejés, stb.) különösen fontos lenne a megfelelő termékportfólió kialakításához. Célszerű ezért az ilyen típusú beruházások támogatása. A szolgáltatások minőségi fejlesztésének egyik célszerű módja a minősítési/minőségbiztosítási rendszer bevezetése illetve átvétele (például Village+ nemzetközi ökoturisztikai minőségbiztosítási rendszer) illetve továbbfejlesztése és elterjesztése, és ehhez kapcsolódóan védjegyek kialakítása illetve alkalmazása (pl. falusi turizmus termékei, ill. borutak esetében). A minőségi standardok megteremtéséhez érdemes előzetes felmérést készíteni a turisták igényeiről, valamint a későbbiekben is mérni a turistaelégedettséget a további fejlesztésekhez, valamint a standardok betartásának ellenőrzéséhez. Szükséges a védjeggyel ellátott termékeknél folyamatosan monitoringolni az előírások betartását, és ennek elmaradása esetén megfelelő intézkedéseket tenni, szankciókat hozni.

Új termékek létrehozása

A régióban a meglévő termékek összekapcsolása, valamint fejlesztése mellett szükséges új termékek létrehozása is. Ezen belül elsősorban olyan termékek megteremtésére kell fókuszálni, amelyek a jövőben kiemelkedő turisztikai potenciállal bírhatnak. Ilyenek lehetnek mindenekelőtt az olyan **innovatív projektek**, mint például egy témapark kialakítása, vagy olyan további nagyprojektek, mint pl. egy nagyobb akvárium kialakítása, vagy egy csúszdapark illetve élményfürdő. Az utóbbiak esetében elengedhetetlen, hogy a létrejövő termék erősen megkülönböztesse magát versenytársaitól, és ne piackövető magatartás szerint történjen a fejlesztés, figyelembe véve, hogy az elmúlt években országszerte számos élményfürdő épült, így egy ilyen projekt már nem feltétlenül minősül „újszerűnek” a turisztikai piacon. Megfelelő differenciálással ugyanakkor jelentős kereslet teremthető (pl. ilyen lehet egy „Ezeregy-éjszaka tematikus élményfürdő”). Innovatív nagyprojekt lehet még pl. egy nagykapacitású konferenciaközpont, vagy egy üdülőfalva kialakítása. Az előbbit célszerű jó megközelíthetőséggel rendelkező, infrastruktúráisan jól kiépített, továbbá valamilyen ipari vagy tudományos bázissal rendelkező helyszínre tervezni. Az üdülőfalvak esetén ugyanakkor szükséges a komplex fejlesztés, hogy szolgáltatások és programlehetőségek széles köre hozzáférhető legyen.

Az innovatív projektek mellett célszerű **nagyprojekt beruházás** lehet golfpályák építése a turizmusban jelenleg nem feltétlenül kulcsszerepet játszó, ugyanakkor kiváló adottságokkal rendelkező területeken (Belső-Somogy). A golfturizmus jellemzőit figyelembe véve érdemes lehet több golfpálya egyidejű létesítése egy nagyobb körzeten belül úgy, hogy azok egy csoportot alkossanak, és egy-egy golfpálya egymástól legfeljebb 1 órányi távolságra essen. A golfozók ugyanis jellemzően a változatos kínálatot keresik, így várhatóan szívesebben utaznak hosszabb időre a régióba, ha ott több golfpálya is megtalálható. Fontos szempont továbbá, hogy a golfozók az átlagosnál magasabb költségi hajlandósággal rendelkeznek, és általában a kiegészítő kulturális és gasztronómiai programlehetőségek felé is nyitottak. Ugyanakkor a minőségi elvárásaik magasak, ezért elengedhetetlenül fontos, hogy a golfpályákhoz magas kategóriájú szállás- és vendéglátóhelyek is kapcsolódjanak. Amennyiben a régió a jövőben egy golf desztinációvá válik, a nemzetközi kereslet növekedésére számíthat. Az előrejelzések szerint a golfturizmus szerepe jelentősen felértékelődik Közép-Európában az elkövetkező időszakban.

Egyéb nagyprojekt beruházás lehet még a régióban pl. egy jellegében egyedinek számító, nagykapacitású, multifunkcionális sportközpontok (pl. jégcsarnok, amely más célokra is átalakítható), ugyanakkor ahhoz, hogy az valóban jelentős turisztikai potenciállal bírjon, folyamatos bajnokságok, sportrendezvények szervezése szükséges. Egy ilyen jellegű projektet célszerű a régió valamelyik nagyvárosába, megyeszékhelyére tervezni, amely infrastruktúráisan megfelelően kiépített, és jó megközelíthetőséggel rendelkezik, vagy rendelkezik majd az elkövetkezendő néhány év távlatában.

Az ilyen nagyberuházásokhoz fontos, hogy a piaci viszonyokat reálisan tükröző megvalósíthatósági tanulmány készüljön, és a projektek megtérülése hosszú távon biztosítható legyen. Emellett célszerű az ilyen termékeket lehetőség szerint „téliésíthető” formában kialakítani, hogy a szezonális negatív hatásai elkerülhetők legyenek. További fontos szempont a fejlesztési terület megfontolt kiválasztása, így figyelembe kell venni annak megközelíthetőségét, az esetleges jövőbeli bővítés lehetőségét, a küldő területek közelségét, stb. Javasolt az ilyen jellegű beruházást a Balatontól könnyen megközelíthető távolságban elhelyezni, valamint a Budapest felőli megközelíthetőséget szem előtt tartani, esetlegesen reptér közelére fókuszálni. Ideális lehet még egy hasonló projekt a határ közelében, a tranzitvonalak mentén, ami a tranzitforgalom megállítást is szolgálhatja.

A fentieknél kisebb beruházást jelenthet a **vonalas infrastruktúra jellegű turisztikai termékek** létrehozása, így például kerékpárutak, lovas útvonalak, túraútvonalak illetve pl. kisvasutak. Ezek kialakításánál fontos szempont kell legyen, hogy attrakciókat kapcsoljanak össze, legyenek azok természeti vagy kulturális értékek, vagy akár termálfürdők. Elengedhetetlen továbbá az ilyen útvonalak mentén, illetve végpontjainál pihenőhelyek, szervizpontok kialakítása, valamint jelölések és tájékoztató táblák elhelyezése. Emellett tematikus kiadványok és térképek kell biztosítsák a tájékoztatást és promóciót. Ezeket a fejlesztéseket is komplexen kell kezelni tehát a megfelelő eredmény elérése érdekében. Szükséges ugyanakkor a településeket összekötő, azok infrastrukturális ellátottságát szolgáló kerékpárutakat külön kezelni, mivel azok nem kifejezetten turisztikai célúak. A turisztikai jellegű útvonalaknak összefüggőnek kell lenniük, és attrakciókhoz kell kapcsolódniuk.

Új termékek lehetnek továbbá a **kultúrához, illetve tudományhoz kapcsolódó projektek**, mint múzeumok, bemutatóhelyek, illetve turisztikai potenciállal bíró színházak és szabadtéri színpadok kialakítása. A múzeumok és bemutatóhelyek esetében fontos a modern kor elvárásaihoz igazodó interaktivitás, egyediség biztosítása, és célszerű a forrásokat néhány nagyobb, színvonalasabb, nagy vonzáskörzetet teremtő beruházásokra összpontosítani, mint több kisebb, kevésbé kiemelkedő fejlesztésre.

A termékportfóliót színesítheti még a különböző **rendezvények és rendezvénysorozatok**, vásárok illetve börzék körének bővítése. Ilyen rendezvények kapcsolódhatnak új fejlesztésekhez is, például egy újonnan létesülő sportközpontban sportrendezvények kerülhetnek megszervezésre. A rendezvények kapcsolódhatnak jelentősebb attrakciókhoz, mint például a Balaton, Pécs városa, az Orfűi tó vagy a Mecsek, de kevésbé ismert attrakciók népszerűsítésére is alkalmasak lehetnek (pl. Dél-Dunántúli Falu Napok, Dél-Dunántúli Népművészeti Fesztivál). Kiemelkedő szerepe lehet a régióban a gasztronómiai, valamint a borhoz kötődő rendezvénysorozatoknak, amelyek jelenleg is nagy népszerűségnek örvendenek. Fontos ugyanakkor, hogy az ilyen rendezvények látogatóbarát jelleggel bírjanak, így például egy gasztronómiai rendezvényen a turisták számára termékbemutatók és kóstolók is biztosítva legyenek. Emellett a turisztikai rendezvényeknek legalább regionális hatókörűnek kell lenniük, semmi esetre sem „település-marketing” szerepet kell játszanak.

8.2.2 Turisztikai infrastruktúra fejlesztése

A turisztikai infrastruktúra feladata a vendégfogadás megfelelő feltételeinek a biztosítása. Ide tartozik a jó megközelíthetőségen túl a változatos szálláshelykínálat, a különféle vendéglátóhelyek jelenléte, csakúgy mint a turisták tájékoztatását szolgáló Tourinform hálózat és információs pontok, a megfelelő közúti táblarendszer, valamint a szakképzett szolgáltató réteg és a vendégszerető lakosság. Az alábbiakban ezek fejlesztési irányai kerülnek bemutatásra.

Szálláshelyek

Jelenleg a régióban magas a szállásférőhelyek aránya, problémát jelent azonban szálláshelyek területi koncentráltasága: 7 kistérségben koncentrálódik a kereskedelmi szállásférőhelyek mintegy 90%-a. Egyes kistérségekben a szálláslehetőség szinte egyáltalán nem biztosított. További problémát jelent a magas kategóriájú szálláshelyek rendkívül alacsony száma. Ugyanakkor az országos statisztikák szerint ezen szálláshelyek vendégforgalma az átlagosnál nagyobb mértékben növekedett, a keresleti trendek tehát a kereslet magasabb minőség felé tolódását jelzik. Emellett jellemző, hogy a magas költségű hajlandósággal rendelkező turisták a magasabb kategóriájú szálláshelyeket keresik, így azok hiánya az igényesebb vendégkört is távol tartja. A jövőben tehát

fontos fejlesztési irány kell legyen a minőségi szálláshelyek kialakítása, akár új építéssel, akár meglévő szálláshelyek felújításával illetve átépítésével. Pécs, Kaposvár és Szekszárd városában elengedhetetlenek az ilyen típusú fejlesztések, célszerűen konferenciakapacitással bővítve, de fontos a Balaton déli partjának Siófoktól távolabb eső területein, valamint Harkány városában a legalább négycsillagos szállodák megjelenése. A magas kategóriájú szálláshelyek fejlesztése a régió egyéb területein is indokolt, területileg szétszórtan, emellett fontos a szálláshelyfejlesztés a szálláshelykínálat szempontjából elmaradott területeken, itt azonban nem feltétlenül szükséges magas kategóriájú szálláshelyek létrehozása. Fontos a létrejövő nagyprojekt típusú termékekhez is szálláshely-kapacitás hozzákapcsolása (pl. témaparkok, golfpályák), a fejlesztés jellegétől függő kategóriában. Célszerű egyes fejlesztések közelében több, különböző színvonalat képviselő szálláshely kialakítása is, a különböző célcsoportok igényeihez igazítva (pl. egy gyógyfürdő vagy egy témapark különböző fizetőképesség vendégekört vonz, így célszerű közép- és magas kategóriájú szálláshelyek egyidejű jelenléte).

Mindezek mellett azonban a szálláshelyek önállóan csak ritkán képesek keresletet generálni, tehát ezek támogatása csak már jól működő vonzerők mellett, a privát szféra bevonásával lehetséges, vagy új innovatív, komplex projektek elemeként. Ez esetben is részletes megvalósíthatósági tanulmánnyal alátámasztott fejlesztések javasoltak.

A szállodák minőségi standardjait jelenleg a csillagok szerinti minősítés biztosítja. Fontos ezen túl az egyéb kereskedelmi szálláshelyekre is minőségi standardok kialakítása, illetve a meglévő országos standardok kiterjesztése, ezen felül célszerű a minősítési rendszerbe a magánszálláshelyek bevonása is. A különböző standardokhoz védjegyrendszer kialakítása illetve alkalmazása javasolt. A szolgáltatókat a standardok betartására készítheti a regionális szálláshelyeket bemutató kiadványokban való megjelenés, amennyiben csak a minőségi elvárásoknak megfelelő szálláshelyek kerülnek be ezekbe. Ehhez szükséges a megfelelő ellenőrzési rendszer kialakítása, valamint a turistaelégedettség mérése. A standardok kialakítása előtt célszerű a vendégek körében felmérést készíteni azok minőségi elvárásairól.

Vendéglátóhelyek

A vendéglátóhelyek száma a régióban jelenleg viszonylag kevésnek mondható. Problémát jelent emellett a tájjellegű ételeket felszolgáló éttermek, valamint a falusi vendéglátóhelyek alacsony száma, valamint alacsony színvonala. Javasolt ezért a jelenlegi vendéglátóhelyek karakterisztikusabbá tétele, valamint tájjellegű, a helyi hagyományokhoz igazodó vendéglátóhelyek kialakítása. Emellett az igényesebb vendégekört vonzó termékek közelében célszerű magas kategóriájú, gourmet éttermek létrehozása. Az esti szórakozóhelyek, bárók, pubok, vigadók körének bővítése is szükséges egyes desztinációk esetében, elsősorban a Balaton mentén. Fontos, hogy minden korosztály megtalálja az igényeinek megfelelő szórakozási lehetőségeket, tehát a kialakított portfólió széles legyen. A vendéglátóhelyekre is célszerű az országosan kiépített minőségbiztosítási rendszer kiterjesztése, valamint a tájjellegű és falusi éttermek védjeggyel való ellátása. A kiadványokba való bekerüléshez szintén célszerű alapvető minőségi elvárásokat támasztani a vendéglátóhelyek felé.

Tájékoztatás

A turisták tájékoztatása ugyancsak kulcstényező a vendégfogadás feltételeinek biztosításánál. Ezt országsszerte jól működő Tourinform hálózat biztosítja. A régióban előfordul ugyanakkor, hogy még kistérségi szinten sincs jelen Tourinform iroda (pl. Sellyei Kistérség, igaz, már történtek ez ügyben

intézkedések). A hiányok pótlása e tekintetben elengedhetetlen. Ugyanakkor fontos a Tourinform irodák megfelelő jelölése, jelzőtáblák elhelyezése, ami jelenleg szintúgy sok helyen hiányos. Azokon a településeken, amelyeken nem található Tourinform iroda, szükséges információs pontok elhelyezése, és pl. a helyi könyvtárakban kiadványok terjesztése. Az információs pontoknál fel kell tüntetni, hogy a turisták hol juthatnak további információhoz, és mindezt idegen nyelven is szükséges megtenni.

A tájékoztatás egyik fontos eszköze lehet turisztikai forróvonal, illetve központi helyfoglalási **rendszer kialakítása, ahol a diszpécserek több nyelven, „call center” (telefonos vendégszolgálat) formájában szolgálják a turistákat.**

A tájékoztatás másik eszköze a közúti táblarendszer, ami jelen esetben szintén nem mindig kielégítő, igaz, ez sem a turisztikai szervezetek felelőssége. Fontos ugyanakkor az egyes attrakciók közutak mentén való jelölése, és e tekintetben elengedhetetlen a meglévő hiányosságok pótlása.

Humán erőforrás

A megfelelő szakképzettségű, nyelvismerettel rendelkező munkaerő a szolgáltatások minőségbiztosításának egyik alappillére. A turizmus fejlesztésénél fontos a felsőfokú végzettséggel rendelkező turisztikai szakértők megléte, ugyanakkor a szolgáltató szférában a középfokú ismeretek megléte is meghatározó lehet. Problémát jelent ugyanakkor, hogy az iskolarendbeli képzésekre a turisztikai szervezetek nincsenek közvetlen hatással. Megfelelő lobbiszerű tevékenységgel a turisztikai szakképzések köre ugyanakkor bővíthető. Fontos e tekintetben nem iskolarendszerű, eseti képzések, továbbképzések tartása is a szakma szolgáltatóinak. A minőségbiztosítási standardok bevezetésénél az ilyen képzések elengedhetetlenek. A nyelvismeret javításához ugyancsak lobbiszerű tevékenységre van szükség. Mindezek mellett fontos a lakosság, és különösen a turizmusban érintettek attitűdjének a formálása, hogy egyrészt hajlandóságot mutassanak képesítésük fejlesztésére, másrészt a turisták felé vendégszerető magatartást biztosítsanak. Ehhez a lakosságban a turizmus fontosságának, jelentőségének tudatosítására van szükség, ami különböző kampányok, PR tevékenység útján történhet (pl. újságcikkek helyi újságokban, lakossági fórumok, televízió).

Megközelíthetőség, közlekedés

A megközelíthetőség szintén az egyik leginkább meghatározó tényező a vendégfogadás feltételei közül. Itt is problémát jelent ugyanakkor a szakma befolyásának korlátozottsága, ezért az egyetlen eszköze a fejlődésnek a lobbiszerű tevékenység lehet e tekintetben is. A régióban szükséges a jövőben a gyorsforgalmi utak kiépítése, a településeket összekötő úthálózat szélesítése és minőségi fejlesztése, az Intercity járatok hálózatának bővítése. Szükséges lenne, hogy a legfontosabb desztinációkhoz közvetlen IC járatok is közlekedjenek. A távolsági buszok szerepe napjainkban már csökken, ezért a hangsúlyt célszerűbb a vasúthálózat fejlesztésére helyezni. A régióban több olyan reptér is jelen van amelyek bevonhatók a polgári típusú légi közlekedésbe. Ezek a repülőterek hasznosítása nagyban hozzájárulna a régió légi úton való megközelíthetőségének javításához. A polgári forgalomba bevont repülőtereken indokolt lenne lobbizni a diszkont légitársaságok megjelenése érdekében. A Balatonnál emellett indokolt lenne egy további kompátkelőhely létesítése a déli és az északi part között.

A régióon belül a turisták közlekedését jelenleg a helyi tömegközlekedési szerek biztosítják. Fontos lenne azonban a kifejezetten a turisták közlekedését biztosító szolgáltatók megjelenése. Ilyenek lehetnek az egyes attrakciók között rendszeresen közlekedő ”pop in-pop out” típusú turistabuszok,

amelyek az egyes attrakciók összekapcsolását is szolgálják. Az ilyen buszokra a turisták napijegyeket váltanak, és minden megállóhelyen (egy-egy attrakciónál) leszállhatnak, majd egy későbbi busszal mennek tovább. A buszok rendszeres időközönként (20-30 perc) közlekednek, és az egyes megállóhelyek között idegenvezetést nyújt a buszvezető egy hangosbemondó segítségével, a következő megállóhely látványosságairól. Emellett a kisvasutak is betölthetnek turisztikai jellegű közlekedési eszköz szerepet, egyes helyszínek jellegébe pedig (mint például a borutak) kiválóan illeszkedne például lovastaxi szolgáltatás biztosítása az egyes települések között. A vasúthálózat is bevonható a turizmusba: a Balatonnál például a fiatalok szórakozási lehetőségeinek jelenlegi koncentráltága miatt szükséges lenne éjszakai járatok indítása a nyaralóhelyek között.

8.3 Marketing és promóció

A régió marketing-irányvonalainak meghatározásánál először is a piaci szegmentálást, a célcsoportok kijelölését kell elvégeznünk, majd ezt követően a stratégiai irányok és a legfontosabb marketingeszközök meghatározását. Ezután ki kell választanunk azokat a disztribúciós, elosztási csatornákat, melyeken keresztül a marketing eszközök a leghatékonyabban érik el a kijelölt célcsoportokat.

8.3.1 Szegmentálás, célcsoportok meghatározása

A szegmentálás folyamatában kiválasztjuk, hogy mely célcsoportokra fogunk a jövőben koncentrálni. A szegmentálási kutatások kimutatták, hogy a legsikeresebb szegmensképző tényezőnek az **életstílus** tekinthető. Természetesen a többi szegmentálási jellemző is fontos szerepet játszhat, de főképpen a szolgáltatások (így az utazások) területén az életstílus szerepe kulcsfontosságú.

Mindezek alapján az alábbi célcsoportokat képeztük:

- **Szórakozás-orientált fiatalok:** elsősorban a szórakozás motiválja őket; szívesen vesznek rész vízparti üdüléseken, keresnek fel nem kifejezetten kulturális jellegű (pl. falusi) üdülőfalvakat, látogatnak rendezvényeket, bor- és sörfesztiválokat. Költsési hajlandóságuk alacsony-közepes.
- **Családok:** elsősorban a gyermekbarát programokat keresik, preferálják a gyermekek számára is szórakoztató rendezvényeket, témapartokat, a sekély vízpartokon szívesen üdülnek, valamint üdülőfalvakat is szívesen felkeresnek. Költsési hajlandóságuk közepes-magas.
- **Élménygyűjtők, kalandorok:** az aktív kikapcsolódást kedvelik, szabadidejüket szeretik tartalmasan eltölteni. Nyitottak az aktív sportok, valamint a kultúra, a bor- és gasztronómia iránt. Költsési hajlandóságuk közepes-magas.
- **Környezet/egészségtudatosok:** a szelíd turizmus, valamint az egészségturizmus résztvevői. Lehetnek aktívak (kerékpáros turisták, vízi turisták, természetjárók, stb.), és kevésbé aktívak (fürdővendégek). A legtöbbször a kiegészítő kulturális programok irányába is nyitottak. Költsési hajlandóságuk az alacsonytól a magasig széles spektrumon mozog.
- **Sokrétű igényesek:** az igényes kikapcsolódást, a magas kategóriájú szálláshelyeket, az igényes vendéglátóhelyeket keresik. Szívesen keresnek fel új desztinációkat, nyitottak az új élmények felé. A turizmus több fajtája is vonzó lehet számukra, amennyiben megfelelő infrastruktúra kapcsolódik hozzá (lovaglás, vadászat, golf, kultúra, bor- és gasztronómia, gyógy- és wellness, stb.). Költsési hajlandóságuk magas.

- **Konzervatív igényesek:** a jól bevált desztinációkhoz és termékekhez ragaszkodnak (pl. vadászat, golf, gyógyturizmus, stb.), kevésbé nyitottak az új élmények iránt. Fontos számukra a minőség. A magas kategóriájú szálláshelyeket, az igényes vendéglátóhelyeket keresik. Szívesen vesznek részt kulturális programokon. Különösen nagy jelentőséget tulajdonítanak a szolgáltatások, a kiszolgálás minőségének. Költségi hajlandóságuk magas.
- **Költségtudatos turisták:** bár nyitottak a turizmus különböző formái iránt, anyagi korlátaik, illetve egyéni preferenciáik miatt a gazdaságosabb szolgáltatásokat keresik. Alacsonyabb, illetve középkategóriájú szállodákban, vagy jellemzően egyéb szálláshelyeken szállnak meg (panziók, magánszálláshelyek, kempingek stb.). Költségi hajlandóságuk alacsony-közepes.

Az alábbi táblázat bemutatja, hogy az egyes turisztikai magterületekhez, a rájuk leginkább jellemző, valamint legnagyobb turisztikai potenciált képező termékek alapján mely célcsoportokat rendeltük hozzá:

Turisztikai magterület	Legfőbb adottságok és lehetőségek	Célcsoport
Dél-Balaton és háttértelepülései	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vízi turizmus, ■ Aktív turizmus (vízi sportok, kerékpározás, lovaglás, horgászat), ■ Bor- és gasztronómia 	Családok Szórakozás-orientált fiatalok Sokrétú igényesek Költségtudatos turisták
Pécs és vonzáskörzete	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kulturális turizmus, ■ Konferenciaturizmus (MICE) ■ Vízi és ökoturizmus 	Konzervatív igényesek Sokrétú igényesek Szórakozás-orientált fiatalok
Villány-Siklós-Harkány	<ul style="list-style-type: none"> ■ Borturizmus, ■ Gyógyturizmus és wellness, ■ Kulturális turizmus 	Konzervatív igényesek Sokrétú igényesek Környezet/egészségtudatosok
Kaposvár és környéke	<ul style="list-style-type: none"> ■ Városi turizmus kiegészítő programelemekkel ■ Aktív turizmus (lovás, vízi) ■ MICE turizmus ■ Falusi turizmus 	Családok Sokrétú igényesek Élménygyűjtők
Belső-Dél-Dunántúl	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aktív turizmus (lovás turizmus, vadászat, golf turizmus, természetjárás) ■ Gyógyturizmus és wellness ■ Falusi turizmus 	Élménygyűjtők Sokrétú igényesek Környezet/egészségtudatosok (Konzervatív igényesek)
Duna-mente	<ul style="list-style-type: none"> ■ Borturizmus ■ Aktív turizmus (vízi turizmus, horgászat, kerékpározás, ökoturizmus) ■ Kulturális turizmus ■ Falusi turizmus 	Sokrétú igényesek Élménygyűjtők Családok Környezet/egészségtudatosok Költségtudatos turisták
Dráva-mente	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ökoturizmus ■ Gyógyturizmus és wellness 	Élménygyűjtők Családok Környezet/egészségtudatosok Költségtudatos turisták

A **nemzetközi piac** tekintetében a kulcstermékek a következők lehetnek:

- Vízi turizmus (Dél-Balaton)
- Gyógy-és wellness (Villány-Siklós-Harkány)
- Bor- és gasztronómia (Villány-Siklós-Harkány, Duna-mente)
- Kulturális értékek (Pécs és környéke)

A legfontosabb megcélzandó **küldő országok**:

- **Németország**
- **Ausztria**
- **Hollandia**
- **Dánia**
- **Nagy-Britannia**
- **Horvátország**
- Csehország
- Olaszország
- Lengyelország
- Franciaország
- Svájc

8.3.2 Marketing stratégia legfőbb javasolt irányvonalai

A marketing stratégia három pillére az arculat megteremtése, a piacra bevezető imázskampány, valamint ezt követően a szinten tartó marketing. Mivel a turisztikai régiók nem esnek egybe a statisztikai régiókkal, a marketing tevékenység is különvált a Dél-Dunántúli Turisztikai Régió, valamint a Balatoni Turisztikai Régió között. A marketingtevékenység tervezésénél, valamint az erre fordítható források elosztásánál kiemelkedő szerepe van az érintett statisztikai és turisztikai régiók közötti együttműködésnek. Fontos, hogy az egyes turisztikai régiók kialakítsanak egy regionális szintű imázsképet, ugyanakkor a desztináció-marketing minél hangsúlyosabb szerephez jusson a jövőben, és az egyes régiós termékeknek is önálló marketingjük legyen. Célszerű a régiókon belül karakterisztikus almárkák kialakítása az egyes jelentősebb desztinációk illetve magterületek tekintetében, ugyanakkor a egyes régiók karakterisztikus termékeit a régiók logójával célszerű ellátni, hogy hozzájáruljanak a regionális imázskép építéséhez. A továbbiakban „régiók” megnevezés alatt a Dél-Dunántúli Turisztikai Régiót, valamint a Balatoni Turisztikai Régiót értjük.

Arculat megteremtése

A marketing stratégia első lépése a régiók arculatának megteremtése, majd ennek bevezetése a turisztikai piacon. Az arculat megteremtésének elemei az alábbiak:

- **Régió pozicionálása:** mi a „kikapcsolódás, szellemi és fizikai feltöltődés, valamint rekreáció” hangsúlyozásával javasoljuk a térség pozicionálást.

- **Termékportfólió kialakítása:** a régiók fő turizmusfajtáinak, termékcsoportjainak meghatározása és csoportokba rendezése. Javasoljuk az alábbi csoportokat:
 - Vízparti üdülés a Balatonnál
 - Aktív kikapcsolódás
 - Természet
 - Bor-és gasztronómia
 - Kultúra
 - Sport
 - Egészség, gyógy- és wellness
- Régiókra vonatkozó elsődleges **szlogen meghatározása**, valamint az egyes termékcsoportokhoz külön szlogen rendelése.
- **Régiók logójának megtervezése:** a logó a régiók könnyű azonosítását szolgálja. Lehetőleg minél egyszerűbb és karakterisztikusabb legyen.
- **Régiók színvilágának meghatározása:** fontos, hogy a különböző regionális kiadványok azonos színvilágot kövessenek, ami szintén a könnyű azonosíthatóságot, valamint a többi régiótól való megkülönböztetést szolgálja.

Imázskeltő kampány

Ezt követően szükséges a régiók új imázsának bevezetése a turisztikai piacon, javasoltan a „**kikapcsolódás, szellemi és fizikai feltöltődés, valamint rekreáció**” irányvonal mentén. A célcsoportokban eszerint azt a képet kell kialakítani a térségről, hogy aki ide utazik, az elszakadhat a mindennapok kötelezettségeitől és problémáitól, és kikapcsolódhat, feltöltődhet, akár kevésbé aktív programok keretében (például vízparti üdülés, falusi turizmus szolgáltatásai, gyógy- ill. termálfürdők felkeresése, sétahajózás a Dunán vagy a Dráván, stb.), akár aktívabb programok során (pl. vadászat, kerékpározás, evezés, stb.). A szellemi feltöltődést szolgálják a térség kulturális értékei, és az ezekre épülő termékek és szolgáltatások.

A turisztikai régiók pozíciójának piaci bevezetéséhez egy átfogó és intenzív imázskampány szükséges, melynek eszközei a következők lehetnek:

- **Televíziós reklámszpotok:** ugyan ez az egyik legköltségesebb marketingeszköz, a bevezető kampány során mégis elengedhetetlen a célcsoportok legszélesebb körének eléréséhez; a reklámszpotok lehetnek rövidek, és inkább hangulatkeltő jellegűnek kell lenniük: nem az információnyújtás a cél, hanem hogy a célcsoport kedvet kapjon a régióba utazáshoz. A képi elemeket úgy kell összeállítani, hogy minden célcsoport megtalálja az érdeklődésének megfelelő terméktípust. Fontos továbbá a zenei aláfestés megfelelő megválasztása.
- **Hirdetések egyéb médiumokban (újságokban, magazinokban, rádióban):** a hirdetések esetében fontos az adott célcsoportok leghatékonyabb eléréséhez megválasztani a megfelelő újságokat, magazinokat, rádióadókat, és az adott

célcsoportokhoz illeszkedő termékcsoporthoz fókuszálni a hirdetésekénél. A vizuális megjelenés miatt érdemes a nyomtatott médiát előnyben részesíteni. Fontos továbbá, hogy a hirdetések elsősorban ne a szakmai lapokra terjedjenek ki, hanem a lakosság, ezen belül a megcélzott célcsoportok körében népszerű, magas példányszámban értékesített magazinokra.

- **Kiadványok, prospektusok:** e tekintetben pozitívum, hogy a Balatonnak kiemelt szerepe van az MT Zrt. marketing stratégiájában, és a Balaton Régió már évek óta jelentős marketingtevékenységet folytat. A Dél-Dunántúli Turisztikai Régió tekintetében már terjesztés alatt van a Magyar Turizmus Zrt. és az Alexandra Kiadó közreműködésével készített, rendkívül igényes és színvonalas „Best of 2006 Dél-Dunántúl” kiadvány, amely meghatározóan ezt az irányt követi. A jövőben a hasonló kiadványokat érdemes lehet egy olyan szekcióval kiegészíteni, ami nem az információnyújtást, hanem az imázskeltést szolgálja, így csak képeket és legfeljebb egy-két soros idézeteket, szlogeneket tartalmaz. Ezt követheti a kiadvány második része, ami részletesebb, információs jellegű, de ebben is érvényesüljön az imázskeltő szerep. Az imázskeltő kiadványok mellett minden termékcsoporthoz szükséges további információs kiadványok, tematikus térképek készítése (e tekintetben már történtek pozitív lépések, több színvonalas kiadvány és térkép már elkészült az MT Zrt. marketingtevékenységének köszönhetően). A külföldi piacra juttatott kiadványok esetében nagyobb hangsúlyt szükséges fektetni az imázskeltő jellegű, az országba „csábító” kiadványokra, az információs kiadványokat már az utazás megkezdése után, az országba belépve elég a turisták rendelkezésére bocsátani. Érdemes tehát 2-3 fajta imázskeltő kiadványt készíteni a célcsoportok és a disztribúciós csatornák szerint differenciálva.
- **Reklámtáblák:** az autópályák és autópályák mentén elhelyezett reklámtábláknak fontos szerepe lehet az imázskeltésben. Érdemes ezeknél a képi elemekre fókuszálni, és a képekhez a bemutatott termékcsoporthoz szlogenjét rendelni. A régió logóját is célszerű ezeken a táblákon feltüntetni, hogy könnyen beazonosítható legyen.
- **PR-jellegű megjelenések:** a piaci bevezetésnél különösen fontosak, de a szinten tartáshoz is kiváló eszközként szolgálnak, és rendkívül hatékonyak a PR-jellegű megjelenések a különböző médiumokban. Ennek egyik formája lehet a turisztikai jellegű interjúadás. Másik formája lehet a turisztikai jellegű, a régiót bemutató újságcikkek megjelenése a célcsoportok körében népszerű, magas példányszámban értékesített magazinokban (pl. Nők Lapja). Mivel erre nincsen közvetett ráhatása a szakmának, érdemes különböző ösztönzők bevetése, így például study tour-ok és fogadással egybekötött sajtótájékoztatók, turizmus bálók szervezése.
- **Turisztikai kiállítások, vásárok:** az imázskeltés egyik kiegészítő eszköze a turisztikai kiállításokon és vásárokon karakterisztikus design-nal kialakított standokon történő megjelenés, és itt marketingeszközök és kiadványok terjesztése.
- **Online marketingelemek (pl. honlap, Online hirdetések, szálláskatalógusok):** a régiók online megjelenésnek már a kampány megkezdése előtt igazodnia kell a megtervezett arculathoz. Érdemes a Dél-Dunántúli Régió általános honlapja mellett (www.deldunantul.com) kifejezetten turisztikai célú honlap működtetése, mint ahogyan ez a Balaton esetében meg is történt. Jelenleg ezt a szerepet a Dél-Dunántúli Turisztikai

Régió esetében www.vendegvaro.hu tölti be, ami nem régió specifikus, és nincs idegen nyelvű változata, továbbá nem minden esetben nyújt naprakész információt, a feltüntetett szolgáltatók egy része már nem gyakorolja az adott turisztikai tevékenységet. Fontos lenne tehát régióra vonatkozó turisztikai honlap kialakítása legalább magyar, angol, és német, de javasoltan horvát nyelven is. A honlapon javasolt turisztikai útvonalak, valamint programcsomagok feltüntetése is célszerű lenne.

Fontos, hogy az imázskampány a nemzetközi célcsoportokat is elérje, elsősorban a fő küldőországok tekintetében.

Szinten tartás

Az imázskampány lefolytatása után az imázs szinten tartása szükséges. Ekkor azonban már a prioritási sorrendje megváltozik az egyes marketingeszközök között. Hangsúlyosabbá válnak passzívabb marketingeszközök:

- kiadványok, prospektusok
- online marketingelemek
- reklámtáblák
- turisztikai kiállítások, vásárok
- testvérvárosi kapcsolatok.

Szükséges azonban megfelelő időközönként, a kampányok hatóidejének lefutása után újból az intenzívebb, aktívabb marketingeszközökre fektetni a hangsúlyt.

8.3.3 Disztribúciós csatornák

Az elosztási csatornák és kommunikáció vonatkozásában kiemelkedő szerepet kell szánjunk az informális csatornáknak, utazási irodáknak, az online eszközöknek, illetve a kiadványoknak (útikönyvek, katalógusok, prospektusok).

Médiumok

A televíziós kommunikációs és reklám eszközök jelentős szerepet játszanak a turisztikai kereslet fokozásában. Ezek az eszközök, a vizuális és audiós megjelenésük, valamint a célcsoportok elérésének rendkívüli hatékonysága miatt különösképpen alkalmasak a régió szabadidő eltöltési lehetőségeinek kommunikálására. A vizuális megjelenés okán a második leghatékonyabb médium a nyomtatott sajtó. A rádiónak kisebb a szerepe, ugyanakkor egy-egy különleges akció esetén, mint például a „passz”-ok bevezetése a piacon, hatékony csatorna lehet.

Utazási irodák

Az utazási irodák információval való ellátása és a study tour-ok megszervezését követően konkrét ajánlatok megtervezése, az irodák termékfejlesztési folyamatában való aktív részvétel olyan tevékenységeknek tekinthetők, amelyek növelhetik e csatorna küldőpiaci hatékonyságát, mind a belföldi, mind a külföldi piac tekintetében. Fontos a fő célországokban működő utazási irodákkal való kapcsolatok felvétele, illetve elmélyítése, ápolása. Érdemes továbbá specializálódott utazási irodákban (pl. falusi turizmusra, vagy kalandturizmusra specializálódott irodák) promótálni az iroda

portfóliához illeszkedő termékcsoportokat. Javasolt lenne ezenfelül egy olyan regionális programiroda létrehozása – akár a desztináció-menedzsment irodához kapcsolódóan –, amely a régió belül, illetve annak határain átnyúlva, más régiókkal közösen csomagutazásokat szervezne, és ezeket kiajánlaná partner utazási irodáknak.

Online eszközök

Figyelembe véve, hogy az a lakosság egyre nagyobb hányada, de különösen a fiatalabb korosztály az interneten keresztül gyűjt információt a felkeresni kívánt turisztikai desztinációról, szolgáltatásokról, fokozott figyelmet kell fordítani a nemzeti, a regionális, helyi és szolgáltatói honlapok megfelelő információkkal, jó minőségű képanyagokkal való feltöltésére, valamint a honlapok folyamatos frissítésére, és gondolva, pl.:

- A letölthető videofilmek kínálatára,
- Élő webkamerák telepítésére, vagy
- Interaktív régióismereti játékok szervezésére.

Vásárok, kiállítások

A turisztikai vásárok, kiállítások kiváló alkalmat teremtenek a direkt marketingre és a PR tevékenységre. Előnyük, hogy a célcsoportok keresik fel az érdeklődésükre számot tartó standokat, és a célcsoportok széles köre koncentráltan elérhető. A vásárok jó lehetőséget teremtenek a marketingeszközök terjesztésére, az imázskeltésre, az értékesítésre és a kapcsolatteremtésre egyaránt. Érdemes kihasználni a lehetőséget a kérdőíves megkérdezésekre, valamint kontakt adatok gyűjtésére is.

Informális csatornák

Az utazási döntések esetében igen fontosak az informális csatornák, a barátok, ismerősök tanácsai. Bár ezekre kevés ráhatási lehetősége van a marketing szervezeteknek, a hazai vendéglátók néhány ponton kis ráfordítással jelentős eredményeket érnek vagy érhetnek el. Az egyik ilyen lehetőség olyan ajánlatok kidolgozása, amelyek a dél-dunántúli desztinációk ajánlását ösztönzik (pl. kedvezmények, közvetítés vagy ajánlás esetén) vagy ajándékutalvány formájában (pl. dél-dunántúli programcsomagokra, vagy pl. dél-dunántúli „termál pass”), amelyet akár online, akár személyesen is meg lehetne vásárolni.

8.4 Intézményi háttér

Az utazási döntéseket alapvetően befolyásolják a turisztikai termékek és attrakciók, melyek közvetlen motivációként jelentkeznek az utazási döntésekben. Az eddigi hazai gyakorlat sok esetben az egyes vonzerők attrakciójá fejlesztésére koncentrált a vonzerő terméké alakításához szükséges komplex fejlesztés helyett, vagyis a szakirodalomban a turisztikai termékekkel kapcsolatosan megfogalmazott 4A⁹-ből, azaz az *attraction* – vonzerő, *approach* – megközelítés, *accomodation* – szállás és *attitude* – hozzáállás jellemzően a mindössze vonzerőre koncentrált. A versenyképesség erősítése érdekében a termékfejlesztést mind a négy tényezőre ki kell terjeszteni.

⁹ Alan Godsavage, a WTTC egykori kelet-európai képviselője alapján

A termékfejlesztés megvalósításához szükséges szellemi és tárgyi feltételek biztosításával érhető el a különböző szintek közötti összhang és együttműködés. A turisztikai kínálat fenntartható fejlesztésének és versenyképes működésének előmozdítása érdekében a jelenleg egymástól nagyrészt függetlenül működő szervezetek, illetve függetlenül végzett tevékenységek összehangolására kerülne sor.

A turisztikai intézményrendszert jelenleg az instabilitás mellett az alulról építkezés hiánya, a gyenge szakmai érdekérvényesítő képesség is jellemzi. A 2005 szeptemberében az Országgyűlés által elfogadott Nemzeti turizmusfejlesztési stratégia (NTS) a magyarországi turisztikai intézményrendszer működését vizsgálta, valamint ennek átformálását fogalmazta meg.

Az NTS szerint az intézményrendszer átalakításának több célja van:

- Komplex, integrált rendszerbe helyezni a turisztikai termékek kialakításával és piacra vitelével kapcsolatos erőfeszítéseket. (Vagyis kerüljenek egy kézbe a termékfejlesztéstől kezdve az információs rendszer működtetésén, tanácsadáson, pályázati rendszer működtetésén át a monitoringig a különféle feladatok.)
- A döntéseket az érintettekhez minél közelebb delegálni, arra a szintre, ahol az adott problémákat, feladatokat a legjobban ismerik (szubszidiaritás elve). A turisztikai szolgáltatókat fokozottabban be kell vonni a turizmuspolitika alakításába, a szakmaiságot és a dinamizmust erősíteni kell. E cél eléréséhez nélkülözhetetlen a turizmusban érdekelt együttműködése, hosszabb távú célokat figyelembe vevő szemléletmódja.
- A döntések, feladatok végrehajtásához a szükséges forrásokat az adott szervezet számára biztosítani.
- Felkarolni, elősegíteni, támogatni a helyi kezdeményezéseket, biztosítani a helyi vállalkozásoknak a döntéshozatalban való részvételét.

Mindezek eléréséhez szükséges nemcsak nemzeti, hanem regionális és kistérségi szinten is egy olyan **turisztikai menedzsment szervezet működtetése**, mely koordinálja a turisztikai vonzerők, szolgáltatások fejlesztését, összehangolja a régió, illetve a térség kínálatát.

8.4.1 Regionális szintű desztináció-fejlesztés

Hasonlóan a tervezett nemzeti szintű működtetéshez, a Dél-Dunántúli Régióban is integrálni kell a feladatokat, melyek letéteményese a **regionális desztináció menedzsment szervezet** (rdmsz) lehet. Ahhoz, hogy a régió valódi desztinációvá, egységes turisztikai márkává váljon, az rdmsz-nek kell összehangolnia a tevékenységeket a célok eléréséhez. Mindemellett a turizmus gazdasági és környezeti fenntartható fejlődése érdekében az rdmsz-eknek kell a kapcsolatot fenntartani más szektorok képviselőivel, szakértőivel.

Ezen regionális desztináció menedzsment szervezet fő feladatai közé tartozik:

- **Kutatás-elemzés**

A desztináció specializálódását meghatározó, döntés előkészítő kutatások és elemzések elvégzése/elkészítése; a regionális vonzerőleltárt megalapozó adatgyűjtés.

- **Termékfejlesztés**

A desztináció önálló, más desztinációval össze nem hasonlítható kínálati profiljának kialakítása érdekében termékfejlesztési koncepció kialakítása, az NTS nemzeti szintű prioritásaihoz igazodva. Az egységes kínálat és komplex fejlesztés megvalósítása érdekében szükséges a régió belüli turisztikai stratégiai tervezések és fejlesztések koordinálása, beleértve a rendezvények – időbeli és térbeli – összehangolását is. A Dél-Dunántúli Régió desztináció menedzsment szervezetének egyik legfontosabb feladata a régióban elszórta elhelyezkedő kisebb vonzerőket egységes attrakcióvá, komplex terméké fejlesztése.

- **Regionális szintű turisztikai promóció**

Ki kell alakítania az egységes, csak a régióra jellemző arculatot, és a régiót, mint korábban nem létező – és így az emberek fejében is nem létezőként kezelt – területi egységeket egyre inkább a belföldi köztudat részévé tenni.

Feladata továbbá az értékesítés ösztönzése turisztikai tematikus kártyákkal, amely a CRM (Customer Relationship Management) rendszer alapját is jelentik.

Amennyiben lehetőség nyílik szálláshely és egyéb szolgáltatások értékesítésére, az nemcsak a működés anyagi feltételeit könnyíti, hanem a vevőkiszolgálás minőségét is javítja.

- **Információs rendszer használata és működtetése**

Feladata az információs szolgáltatás és értékesítés az országban működő desztináció menedzsment szervezetek egységes informatikai bázisán alapulva.

Az rdmsz feladata az adott régióra elkészült vonzerőleltárt a hatékony információ felhasználás és szolgáltatás érdekében az egységes turisztikai információs rendszerbe bevinni. Fontos feladat az információs rendszer napra készen tartása a szervezet feladatai szempontjából releváns információk feltöltésével.

- **Tourinform iroda működtetése**

- **A pályázati rendszerekben való közreműködés**

A regionális turisztikai pályázati rendszer működtetése, a korábbi RIB-es illetve RMI-s gyakorlathoz hasonlóan. A pályázatok kiírásától kezdve a megvalósítás monitoringjáig terjed az elvégzendő feladatok köre.

- **A turisztikai vállalkozások versenyképességéhez való hozzájárulás**

A régióban működő mikro-, kis-, valamint a kezdő turisztikai vállalkozások számára üzletviteli segítség nyújtása a „best practice” azonosításán, promócióján és annak megvalósításán, valamint az innováció elősegítésén keresztül annak érdekében, hogy a megfelelő információ birtokában azok sikeres üzleti teljesítményt tudjanak nyújtani. Ehhez kapcsolódóan pályázati tanácsadással, térítéses és kedvezményes információ-szolgáltatással kell segíteni a vállalkozásokat a stabil piaci működés elősegítése érdekében.

- **Oktatás, továbbképzés**

A regionális turisztikai kínálatnak megfelelő, a lokális munkaerő-piaci sajátosságokat figyelembe vevő ajánlások megfogalmazása az oktatási és továbbképzési programok kidolgozásához. A turizmussal közvetlenül és közvetetten érintkezők szemléletformálása.

- **Minőségi standardok felállítása, minőségbiztosítás**

A stabil, megbízható és elismert regionális turisztikai szolgáltatási minőség fenntartása érdekében hozzájárulás az országos minőségbiztosítási és védjegyrendszerek működéséhez, szükség esetén regionális védjegyrendszerek kialakítása és működtetése az országos rendszer részeként, ahhoz igazodva.

- **Hálózatépítés, együttműködés**

Az RMDSZ feladata, hogy regionális szinten a turisztikai szervezetekkel, vállalkozásokkal együttműködést alakítson ki, és az összes érdekeltet bevonja a régiót érintő turisztikai kérdésekbe. Az RMDSZ tevékenységét az átláthatóság jegyében, a nyílt együttműködés elvének követésével végzi.

- **Monitoring**

Az RMDSZ feladata a regionális turisztikai stratégiáknak, a pályázati rendszereknek és a megvalósuló projektnek a monitoringja.

8.4.2 Helyi szintű desztinációfejlesztés

Egy adott település vagy kistérség turizmusával kapcsolatos teendőit a **helyi desztináció menedzsment szervezet** – amely lehet települési, kistérségi vagy egyéb önkormányzati társulás – a helyi lakosság, az önkormányzatok és a turisztikai szolgáltatók szoros együttműködésével a helyi turisztikai szolgáltatások fejlesztését és promócióját végzi. A HDMSZ-ek felállításának és működtetésének csak azokban a kistérségekben és településeken van létjogosultsága, amelyek kellő turisztikai potenciállal rendelkeznek. A HDMSZ-ek működése kizárólag alulról jövő kezdeményezésekkel (szervezetépítés és finanszírozás) valósulhat meg, az együttműködésen keresztül azonban lehetséges és szükséges a termékek közös kialakítása és értékesítése.

A legfontosabb lépést mindenképpen maguknak a szolgáltatóknak kell megtenniük. Felelőségük és feladatuk, hogy a célcsoporthoz vezető megfelelő marketingeszközöket alkalmazzanak, az egyes elemek egymással összhangban legyenek, és a marketingszemlélet áthassa a teljes tevékenységüket.

A helyi desztináció menedzsment szervezetek javasolt feladatai:

- **Termékfejlesztés**
- **Helyi szintű turisztikai promóció**
- **A turisztikai vállalkozások versenyképességéhez való hozzájárulás**
- **Tourinform iroda működtetése**

8.4.3 Turisztikai célú civil szervezetek, turisztikai klaszterek

A turizmus szervezetének fontos elemei a civil szféra szerveződései, így például a különféle tematikus klaszterek és szövetségek, egyesületek (pl. termál klaszter, falusi turizmus szövetségek, stb.). Ezen szervezetek hatékony működése az érintett vállalkozói szféra minél szélesebb körének bevonásán alapszik. Ugyanakkor a megfelelő hatékonyságnak gátja lehet a szervezetek túlzott felhígulása, így a tagok megválasztásánál fontos a tevékenységi körök pontos tisztázása. A civil szervezeteknél a megyei szerveződések helyett regionális, illetve desztinációköz, magterületekhez kapcsolódó szervezetek létrehozása indokolt, illetve a meglévők ilyen formában való átstrukturálása. A civil szférára a központi turizmus szervezetek nincsenek közvetlen ráhatással, de különböző szakmai fórumok, konferenciák szervezésével, széleskörű PR tevékenységgel, azaz a vállalkozók megfelelő tájékoztatásával és a szereplők összehívásával az együttműködésük ösztönözhető, sikeresen előmozdítható.

8.5 Finanszírozás

A Dél-dunántúli Turizmus Fejlesztési Stratégia Program prioritásainak megvalósítása csak a köz- és a magánszféra együttműködésével lehetséges. A stratégiai program pénzügyi fedezete több forrásból érkezik, és a pénzek felhasználására egyik szereplőnek sem lehet kizárólagos ráhatása.

A turizmus fejlesztésének finanszírozására az alábbi források állnak rendelkezésre 2007-től:

■ Európai Unió források

- Strukturális Alapok (ERFA, ESZA, EAFRD¹⁰)

Regionális Fejlesztési Operatív Program: A Regionális Fejlesztés Operatív Program (ROP) célja a kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése, az országon belül különböző területi - főváros-vidék, regionális, kistérségi - szinteken megfigyelhető társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek felszámolása. A program olyan fejlesztésekre koncentrál, melyek elsősorban a régiók területi sajátosságaihoz illeszkedve, az eltérő földrajzi, gazdasági, kulturális adottságokból kiindulva szolgálják a helyi, regionális érdekeket és a helyi, kistérségi szereplők részvételével valósulnak meg. Mivel a ROP-ban található a turizmusfejlesztési prioritás egésze, ez a legnagyobb pénzügyi forrás, amelyre a stratégiai program megvalósítása épít. Az erre való ráhatás elsősorban a megvalósítás oldaláról, nem a forrás biztosításának oldaláról jelentkezik, tehát mindez annyit tesz lehetővé, hogy a régióra jutó ROP forráskereten belüli csoportosítások a prioritások mentén kerüljenek meghatározásra.

Egyéb operatív programok: A turizmus közvetetten fejleszhető egyéb operatív programokon keresztül is, így például az AVOP-ból (2007-től NAVP, EAFRD) a falusi turizmus, a HEFOP-ból a turizmusoktatás, stb. további forrásokhoz juthat.

¹⁰ Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Program, European Agricultural Fund for Rural Development (Európai Agrár-vidékfejlesztési Alap)

- Községi kezdeményezések és programok (Interreg, Leader+, Equal, Urban, Life, Leonardo, stb.)

Interreg: A turizmust közvetlenül támogatja az Interreg program, amely határon átnyúló kezdeményezéseket finanszíroz. Ezeket a kezdeményezéseket - szemben a regionális programokkal - az Európai Bizottság javasolja a Tagállamoknak, mint az egész európai térség fejlesztése és kohéziója szempontjából alapvetően fontos együttműködési területeket. A Szlovénia-Magyarország-Horvátország Szomszédsági Program olyan támogatási eszköz, amely a határon átnyúló kapcsolatok erősítését teszi lehetővé az országok között. A program fő célkitűzése a határvidékek jövőorientált gazdasági térséggé és lakóhellyé történő fejlesztésének elősegítése. A 2004-2006 közötti felhasználható keret 3.5 milliárd forint. Tervezhetően 2007 és 2013 között a program EGCC néven folytatódik.

Egyéb közösségi kezdeményezések: További források lehívása egyéb közösségi kezdeményezés programokból közvetetten pozitív hatással lehet a turizmus területére, többek között a vidéki közösségek életminőségének és gazdasági jólétének javításán, az információs társadalom erősítésén, a környezetvédelem támogatásán (Life), tanulmányok készítésén (Leonardo), stb. keresztül.

- **Magyarországi társfinanszírozás**

A hazai társfinanszírozás a nem a Turisztikai Céllelőirányzattal (TC) megegyező forrás, mivel az európai közösségi forrásokhoz biztosítandó társfinanszírozás – a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia jelen állása szerint – a jövőben sem a TC, hanem közvetlenül a központi költségvetést terheli.

- **Turisztikai céllelőirányzat**

A turisztikai céllelőirányzat a turizmus állami irányítása által közvetlenül felügyelt források mellett a Magyar Turizmus Zrt., ezen belül a Dél-dunántúli Regionális Marketing Iroda forrásait is tartalmazza. Amennyiben a jövőben megalakításra kerül a Nemzeti Desztináció Menedzsment Szervezet, ennek forrása továbbra is a TC-ben lenne, míg a regionális szervezetek már külön regionális forrásokkal rendelkeznének.

- **Regionális források**

2007-től tervezetten a regionális turisztikai intézményrendszer összes forrása összevonásra kerül, melyek egy része ezt megelőzően a RIB rendelkezésére álló forrást jelentette. A rendelkezésükre álló pénzügyi eszközök három helyről származhatnak, egyrészt központi forrásokból (mely lehet például a TC, vagy területfejlesztési forrás, vagy akár közvetlenül a költségvetésből), másrészt a kivetett idegenforgalmi adó után járó harmadik +1 forint, mely az Regionális Desztináció Menedzsment Szervezethez érkezik be forrásként, és végül egyéb saját bevételekből. A régiós munkaszervezet (a jelenlegi struktúra szerinti RMI) és az irányító testület (a jelenlegi struktúra szerinti RIB) forrásai a jövőben a tervek szerint nem válnak el.

■ **Helyi önkormányzatok hozzájárulása**

A turisztikai pályázatokhoz biztosított önkormányzati saját erő adja ezen forrás alapját, mely mértéke eltérő.

■ **Magánszféra hozzájárulása**

A Széchenyi Turizmusfejlesztési Program keretében megvalósult fejlesztések során vizsgálatra került a program multiplikátor hatása, melyből megállapítható, hogy 1 forint állami támogatás, kb. 2 forint magán tőkét mozgató meg.

9 Javasolt indikátorok

Output	Eredmény	Hatás
<ul style="list-style-type: none"> ■ Létrejövő tematikus utak száma ■ Létrejövő tematikus utak hossza (km) ■ Létrejövő turisztikai programcsomagok száma ■ Rendezvények száma a régióban ■ Összefüggő turisztikai kerékpárutak hossza (km) ■ Összefüggő turisztikai lovas útvonalak hossza (km) ■ Összefüggő túraútvonalak hossza (km) ■ Kisvasútvonalak hossza (km) ■ Felújított és fejlesztett attrakciók száma a régióban ■ Turisztikai nagyprojektek száma 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió részesedése az ország vendégéjszakáiból ■ Régió részesedése az ország kereskedelmi vendéglátóhelyeiből 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Turizmusban működő vállalkozások száma ■ Turizmusban létrejövő munkahelyek száma ■ Turizmus képzésben résztvevők száma ■ Turizmus képzéssel rendelkezők száma ■ Turizmus foglalkoztatottainak átlagkeresete
<ul style="list-style-type: none"> ■ Kereskedelmi szállásférőhelyek száma a régióban ■ Szállodai férőhelyek a régióban ■ Magas kategóriájú szálláshelyek száma a régióban ■ Magán szállások férőhelyeinek száma a régióban ■ Karakterisztikus vendéglátóhelyek száma a régióban ■ Kereskedelmi vendéglátóhelyek száma a régióban ■ Turisztikai jellegű közlekedési szolgáltatások (lovastaxi, turisztikai buszjárat, stb.) száma ■ Felújított illetve újonnan létesülő kikötők száma ■ Tourinform irodák száma a régióban ■ Információs pontok száma a régióban ■ Információs turisztikai táblák száma ■ Turisztikai forródrótok száma ■ Televíziós reklámspotok száma 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Belföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a régióban ill. kistérségeiben ■ Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a régióban ill. kistérségeiben ■ Összes eltöltött vendégéjszakaszám a régióban ill. kistérségeiben ■ Belföldi vendégek száma a régióban ill. kistérségeiben ■ Külföldi vendégek száma a régióban ill. kistérségeiben ■ Összes vendég a régióban ill. kistérségeiben ■ Belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a régióban ill. kistérségeiben ■ Külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a régióban ill. kistérségeiben ■ Átlagos tartózkodási idő a régióban ill. kistérségeiben ■ Külföldi vendégéjszakák aránya a régióban ill. kistérségeiben ■ Egy főre eső költség alakulása a régióban ■ Turizmusból származó bevételek a régióban illetve kistérségeiben 	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Turisztikai attrakciók látogatószámának és bevételeinek alakulása 	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régiót bemutató turisztikai újságcikkek száma 	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Turisztikai forródrót megkereséseinek száma ■ Email-es információkérések száma 	
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Turisztikai célú civil szervezetek, klaszterek száma a régióban 	

<ul style="list-style-type: none"> ■ Régiós turisztikai kiadványok száma ■ Megjelenő újsághirdetések száma ■ Rádiós hirdetések száma ■ Kihelyezett reklámtáblák száma ■ Régióba szervezett PR események (sajtótájékoztatók, study tourok, stb.) száma 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai klasztereinek taglétszáma ■ Turisztikai referenst foglalkoztató önkormányzatok száma 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Régióban létrejövő desztináció menedzsment szervezetek száma ■ Helyi desztinációs menedzsmentszervezetek száma 		

Prioritások és intézkedések

A fejlesztési stratégia megvalósítása során elengedhetetlen olyan prioritások meghatározása, amelyek a további fejlesztések egyfajta mozgatórugóiként szolgálhatnak. Ezen prioritások kiemelt támogatottságot kell kapjanak mind a turisztikai szakma, mind a különböző finanszírozási forrásokat biztosító szervek részéről. A prioritások operatív megvalósításához intézkedések hozzárendelése szükséges, lehetőség szerint ezekhez konkrét projektek kijelölésével.

Prioritások és ezekhez kapcsolódó intézkedések

I. TERMÉK ÉS SZOLGÁLTATÁSPORTFOLIÓ FEJLESZTÉSE

1. Komplex turisztikai termékcsomagok kialakítása
2. Meglévő attrakciók fejlesztése
3. Új termékek létrehozása

II. TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE

1. Szálláshelyek fejlesztése
2. Vendéglátóhelyek fejlesztése
3. Humán erőforrás fejlesztése
4. Megközelíthetőség, közlekedés fejlesztése

III. MARKETING

1. Régiószintű marketingtevékenység

IV. INTÉZMÉNYI HÁTTÉR FEJLESZTÉSE

1. Integrált marketingszervezet kiépítése
2. Turizmus szektorális szereplőinek összefogása

A Stratégiai Fejlesztési Programban jelenleg szereplő intézkedések és hozzájuk kapcsolódó prioritások mindegyike a leendő 2007-2013-as időszakra vonatkozó Regionális Operatív Program 2-es számú, „A turisztikai potenciál erősítése a régióban” prioritáshoz köthető, a pillanatnyi állapot ismeretében, ennek keretében valósítható meg.

Módszertan

Az egyes prioritásokhoz tartozó intézkedések az alábbi részletezettséggel kerültek kibontásra:

- Az intézkedés;
- Az intézkedés megvalósításának eszközei;
- Támogatható tevékenységek;
- Intézkedés célja;
- Intézkedés várható hatása;
- Intézkedés célcsoportjai;
- Földrajzi beavatkozási terület,
- Végső kedvezményezettek;
- Ütemezés,
- Felelős szervezetek.

10 A prioritások és kapcsolódó intézkedések bemutatása

Prioritás - I.1	TERMÉK ÉS SZOLGÁLTATÁSPORTFOLIÓ FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Komplex turisztikai termékcsomagok kialakítása
Intézkedés megvalósításának eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ■ Meglévő attrakciók láncra fűzése ■ Jelentősebb attrakciókhoz kiegészítő programelemek hozzákapcsolása
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tematikus utak kialakítása táblarendszeres jelöléssel ■ Információs pontok létrehozása ■ Turisztikai programcsomagok létrehozása ■ Rendezvénysorozatok létrehozása ■ Tematikus kiadványok készítése ■ Turisztikai tematikus kártyák létrehozása ■ Kapcsolódó promóciós tevékenység
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ A turisták igényeinek jobb kiszolgálása ■ Széleskörű programlehetőségek biztosítása ■ A turisták tájékoztatása a különböző, egymáshoz kapcsolódó attrakciókról, ezáltal azok ismertebbé tétele ■ Az egyes attrakciók közötti szinergiahatás megteremtése
Intézkedés várható hatása	<ul style="list-style-type: none"> ■ Turisták tartózkodási idejének növekedése ■ Turisták magasabb költsége, ezáltal a régió bevételeinek növekedése
Intézkedés célcsoportjai	<p>Elsődleges:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régióba érkező turisták <p>Másodlagos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió magterületei: <ul style="list-style-type: none"> • Duna-mente • Dráva-mente • Villány-Siklós-Harkány • Dél-Balaton • Pécs- környéke • Kaposvár és környéke ■ Egyéb (pl. várak, kastélykúriák mentén, gyógy- és termálfürdők összekapcsolásával)
Végző kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Helyi önkormányzatok ■ Turisztikai szövetségek, klaszterek ■ Egyéb non-profit szervezetek

Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2008 projektek kidolgozása, megvalósíthatósági tanulmányok készítése ■ 2008-2015 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Tourinform irodák ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Kistérségi társulások ■ Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága (DDNPI) ■ Szakmai szövetségek, klaszterek ■ Turisztikai vállalkozások
Projekt kiválasztás módja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nyitott pályázati mechanizmus keretében

Az I.1-es intézkedéshez kapcsolódó projektekre vonatkozó javaslatok

- Hangsúlyt kell fektetni a projektek komplexitására, melyeket azonban a pályázás során projekt szintig le kell bontani és mérhető indikátorokkal ellátni biztosítva a projekt elemek fejlődésének menetét.
- A komplex projekteknel kiemelten kell figyelni a hosszabb tartózkodási időt eredményező színes programlehetőségek és termékláncok biztosítására. Emellett a magasabb átlagos költséget produkáló termékcsomagok kialakítás elsődleges cél.
- A termékláncok, turisztikai útvonalak kialakításánál meghatározó szerepe van a településeken és kistérségeken átívelő együttműködésnek, melyek alapfeltételei a sikeresen működő komplex projekteknek.

Prioritás - I.2	TERMÉK ÉS SZOLGÁLTATÁSPORTFOLIÓ FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Meglévő attrakciók fejlesztése
Intézkedés megvalósításának eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ■ Attrakciók fizikai jellegű fejlesztése (Fizikai megjelenés javítása, kapacitás növelése, infrastruktúra fejlesztése) ■ Szolgáltatások fejlesztése
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Szolgáltatáskör bővítése ■ Szolgáltatások minőségi fejlesztése (minőségbiztosítási rendszer, védjegyek létrehozása, illetve a meglévő országos és nemzetközi rendszerek kiterjesztése, szakmai továbbképzés, stb.) ■ Kulturális épületek, műemlékek felújítása, átépítése, bővítése ■ Meglévő termékek specializálódását, differenciálását, egyedi megjelenésének és szolgáltatásportfóliójának kialakítását célzó tevékenységek ■ Aktív turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése (pihenőhelyek, szervizpontok, kikötőhelyek, stb. kialakítása) ■ Idegenforgalmi célt szolgáló színházak (pl. várszínházak), szabadtéri színpadok kialakítása ■ Kapcsolódó promóciós tevékenység

Prioritás - I.2	TERMÉK ÉS SZOLGÁLTATÁSPORTFOLIÓ FEJLESZTÉSE
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ A turisták igényeinek jobb kiszolgálása, minőségi szolgáltatás nyújtása ■ Magasabb költség ösztönzése ■ A meglévő értékek vonzerejének növelése ■ Értékek megőrzése, állagmegóvása
Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ Turistákban pozitívabb kép marad meg az adott attrakcióról/a térségről, ezáltal javul a régió imázsa ■ A sajtópropaganda eredményeképpen több turista látogat az adott attrakcióhoz/a régióba ■ A turisták elégedettsége nő, aminek hatására emelkedik a visszatérő turisták száma
Intézkedés célcsoportjai	<p>Elsődleges:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régióba érkező turisták <p>Másodlagos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Régió lakossága
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elsődleges fókusz: régió magterületei: <ul style="list-style-type: none"> • Duna-mente • Dráva-mente • Villány-Siklós-Harkány • Dél-Balaton • Pécs- környéke • Kaposvár és környéke ■ Másodlagos fókusz: egyéb, jelentősebb turisztikai potenciállal rendelkező attrakciók (pl. várak, kastélykúriák, fürdők, látogatóközpontok stb.)
Végső kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Helyi önkormányzatok ■ Non-profit szervezetek
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2010 projektek kidolgozása, megvalósíthatósági tanulmányok készítése ■ 2008-2013 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Szakmai szövetségek, klaszterek ■ Turisztikai vállalkozások
Projekt kiválasztás módja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nyitott pályázati mechanizmus keretében

Az I.2-es intézkedéshez kapcsolódó projektekre vonatkozó javaslatok

- A turisztikai projektek között nem került felsorolásra az egyes települések belső területeinek rehabilitációs tervei. Mindezen fejlesztések azonban jelentős hatással bírnak egy-egy turisztikai termék fejlődésére is. Javasolt tehát a turisztikai szempontból kiemelkedő jelentőséggel bíró városok, falvak településképének fejlesztése.
- Hasonló kategóriába tartoznak a műemlék épületek, szobrok, stb. rekonstrukciója, felújítása is melyeknek többségében csak közvetett módon növelik a turizmus forgalmát és bevételét. Ezek támogatása szükséges, azonban nem önálló turisztikai projektként.
- Turisztikai termékfejlesztésnél, szolgáltatásbővítésnél a valóban turisztikai célt szolgáló projektek támogatása az indokolt, melyek képesek a fejlesztést követően szélesebb vendégkört vonzani, önálló keresletet generálni nem csak helyi, hanem regionális ill. országos szinten is.
- Szolgáltatáskör bővítés, illetve a vonzerők fizikai megjelenésének fejlesztése azon már jól működő turisztikai termékek esetén támogatandó, ahol a kereslet oly mértékű, hogy a növekedés gátját jelenti egy elmaradó beruházás.

Prioritás - I.3	TERMÉK ÉS SZOLGÁLTATÁSPORTFOLIÓ FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Új termékek létrehozása
Intézkedés megvalósításának eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ■ Innovatív projektek létrehozása ■ Aktív turizmushoz kapcsolódó nagyprojektek létrehozása ■ Kultúrához, tudományhoz kapcsolódó projektek létrehozása ■ Rendezvények, rendezvénysorozatok létrehozása
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tematikus parkok (pl. akváriumok, aquaparkok, innovatív élményfürdők, stb.) építése ■ Golfpályák építése ■ Egyedi szolgáltatáskört nyújtó, speciális arculattal rendelkező, nagykapacitású termálközpont építése ■ Konferenciaközpont, konferencialétesítmények kialakítása ■ Multifunkcionális, jelentős idegenforgalmi funkciót betöltő sportközpontok kialakítása ■ Bemutatóhelyek, látogatóközpontok, múzeumok kialakítása ■ Összefüggő, turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó, szervizpontokkal és pihenőhelyekkel ellátott, valamint térképen feltüntetett és jelölt kerékpárutak építése ■ Pihenőhelyekkel ellátott, valamint térképen feltüntetett lovas útvonalak kialakítása ■ Túraútvonalak kialakítása ■ Kisvasutak létesítése ■ Legalább országos hatáskörű rendezvények szervezése <ul style="list-style-type: none"> ▪ sportversenyek ill. -események ▪ gasztronómiai rendezvények ▪ kulturális rendezvények ▪ vallási rendezvények ■ Kapcsolódó promóciós tevékenység

Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ A turisták igényeinek jobb kiszolgálása ■ A régió termékinálatának bővítése jelentős turisztikai keresletet teremtő, országos ill. nemzetközi jelentőségű termékek létrehozásával – különös tekintettel a magas költségű turistakört vonzó termékekre ■ Kiegészítő, ugyanakkor a programkínálatot színesítő termékek létrehozása a kiemelkedő turisztikai potenciállal rendelkező területeken
Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ A régióba érkező vendégek száma jelentős mértékben növekszik ■ Jelentős mértékben nőnek a turisztikai bevételek ■ Javul a régió programkínálata, és ezáltal kedveltebb turisztikai desztinációvá válik ■ A nagyprojektek kapcsán a régió ismertsége nemzeti és nemzetközi szinten is javul

Prioritás - I.3	TERMÉK ÉS SZOLGÁLTATÁSPORTFOLIÓ FEJLESZTÉSE
Intézkedés célcsoportjai	<p>Elsődleges:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régióba érkező turisták <p>Másodlagos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Külső beruházók ■ Régió lakossága
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elsődleges fókusz: régió magterületei: <ul style="list-style-type: none"> • Duna-mente • Dráva-mente • Villány-Siklós-Harkány • Dél-Balaton • Pécs- környéke • Kaposvár és környéke ■ Másodlagos fókusz: egyéb, jelentősebb turisztikai potenciállal rendelkező attrakciók (pl. várak, kastélykúriák, fürdők, látogatóközpontok stb.)
Végső kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Helyi önkormányzatok ■ Non-profit szervezetek
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2011 projektek kidolgozása, előkészítése, megvalósíthatósági tanulmányok készítése ■ 2009-2013 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Szakmai szövetségek, klaszterek, DDNPI ■ Turisztikai vállalkozások ■ Pénzüntézetek és nagyberuházók
Projektkiválasztás módja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nyitott pályázati mechanizmus keretében

Az I.3-as intézkedéshez kapcsolódó projektekre vonatkozó javaslatok

- A legtöbb projekt elképzelés és terv az új termékek és vonzerők létrehozásához kapcsolódik.
- Javasoljuk azon projektek támogatását, melyek képesek kiemelkedő önálló keresletet generálni, melyhez egyben magas átlagos költség is társul.
- Törekedni kell a támogatások kijelölésénél a szűk keresztmetszetek feloldására. A régió számos területén (pl. Dél-Balaton) szálláshely túlkínálat jelentkezik, míg más területeken ezzel szemben már meglévő attrakciók fejlődésének gátja a megfelelő számú szálláshely hiánya. (Orfű és környéke, Szálka és környéke, stb.).
- Új, innovatív projekteknél elsődleges fontosságú a befektetői szándék időben történő azonosítása, hiszen számos önkormányzat ilyen méretű fejlesztéseket önállóan nem képes finanszírozni.
- Javasoljuk a vállalkozások kiemelt támogatását, illetve az önkormányzatok és a privát szféra együttműködésének ösztönzését.
- Az intézkedések támogatható tevékenységei között megjelenítésre kerültek a rendezvények, rendezvénysorozatok létrehozásának szükségessége, mint új termékek. Mindezek hatása a turizmusra kiemelt jelentőségű, azonban a hozzájuk kapcsolódó projektelképzeléseket a humán közszolgáltatások fejlesztése stratégiai fejlesztési program szabadidős és kulturális szolgáltatások fejlesztése prioritása kezeli, így a projektelképzelések a turisztikai projektek között nem szerepelnek.

Prioritás - II.1	TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Szálláshelyek fejlesztése
Intézkedés megvalósításának eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ■ Minőségi, magas kategóriájú szálláshelyek létrehozása ■ Középkategóriájú szálláshelyek létrehozása ■ Szálláshelyek minőségének biztosítása
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Négy- és ötszallagos szállodák, illetve magas kategóriájú panziók építése ■ Középkategóriájú szállodák magasabb kategóriájúvá fejlesztése átépítéssel, szolgáltatáskör bővítésével ■ Jelenleg más funkciót betöltő épületek (pl. kastélyok) magas kategóriájú szálláshellyé fejlesztése ■ Új szálláshelyek építése (szállodák, panziók, egyéb) ■ Meglévő szálláshelyek középkategóriájúvá fejlesztése, bővítése ■ Más funkciót betöltő épületek legalább középkategóriájú kereskedelmi szálláshellyé fejlesztése ■ Magánszálláshelyek körének bővítése ■ Minőségi standardok létrehozása, védjegyrendszer kialakítása a kereskedelmi és magánszálláshelyekre egyaránt
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ A turisták igényeinek jobb kielégítése ■ A régió turisztikai infrastruktúrájának a keresleti igényekhez, trendekhez igazítása ■ Minőségi szálláshelyek megteremtésével magasabb költségű vendégkör vonzása a régióba ■ A meglévő kapacitáshiány pótlása

Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ A régióban eltöltött vendégéjszakák száma növekszik ■ A minőségi szolgáltatásokat kereső, magas költségi hajlandósággal rendelkező vendégek aránya nő ■ Nőnek a régió turisztikai bevételei ■ Nő a vendégek elégedettsége
Intézkedés célcsoportjai	<p>Elsődleges:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régióba érkező turisták <p>Másodlagos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Külső beruházók ■ Régió lakossága
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pécs, Szekszárd, Kaposvár, Paks ■ Dél-Balaton Siófoktól Ny-ra eső részei ■ Villány-Siklós ■ Régió egyéb részei ■ Alacsony férőhely-kapacitást biztosító kistérségek (Nagyatádi, Komlói, Szigetvári, Lengyeltóti, Paksi, Tamási, Bonyhádi, Dombóvári, Pécsváradi, Csurgói, Barcsi, Mohácsi, Szentlőrinci, Marcali, Sásdi, Sellyei, Tabi)
Végső kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Külső beruházók ■ Esetlegesen non-profit szervezetek a régióban
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2011 projektek kidolgozása, előkészítése, megvalósíthatósági tanulmányok készítése ■ 2008-2013 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ Turisztikai vállalkozások ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Pénzügyintézetek és nagyberuházók
Projekt kiválasztás módja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nyitott pályázati mechanizmus keretében javasolt a projektek kiválasztása

A II.1-es intézkedéshez kapcsolódó projektekre vonatkozó javaslatok

- Hasonlóan az új termékek kialakítására vonatkozó intézkedésekhez, meg kell említeni, hogy a támogatások kijelölésénél a szűk keresztmetszetek megszüntetésére kell hangsúlyt helyezni. A régió számos területén (pl. Dél-Balaton) szálláshely túlkínálat jelentkezik, míg más területeken ezzel szemben már meglévő attrakciók fejlődésének gátja a megfelelő számú szálláshely hiánya (Orfű és környéke, Szálka és környéke, stb.).
- A szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása a régióban igen koncentrált, mely a kereslet fókuszáltságát is tükrözi. Mindezek mellett azonban a szálláshelyek önállóan csak ritkán képesek keresletet generálni, tehát ezek támogatása csak már jól működő vonzerők mellett, a privát szféra bevonásával lehetséges, vagy új innovatív, komplex projektek elemeként. Ez esetben is részletes megvalósíthatósági tanulmánnyal alátámasztott fejlesztések javasoltak.

Prioritás - II.2	TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Vendéglátóhelyek fejlesztése
Intézkedés megvalósításának eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ■ Meglévő vendéglátóhelyek fejlesztése, átalakítása ■ Új vendéglátóhelyek létrehozása ■ Vendéglátóhelyek minőségének biztosítása
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Meglévő éttermek, fogadók karakterisztikusabbá tétele az éttermek átépítésével, átalakításával, a berendezés és az ételkínálat változtatásával ■ Borospincékben étkezési lehetőség biztosítása, illetve a gasztronómiai kínálat bővítése ■ Karakterisztikus éttermek, fogadók kialakítása (pl. tájjellegű és falusi éttermek, fogadók) ■ Gourmet éttermek kialakítása ■ Bárok, vigadók, pub-ok, zenés szórakozóhelyek kialakítása ■ Minőségi standardok létrehozása, védjegyrendszer kialakítása, illetve bekapcsolódás már kiépített rendszerekbe
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ A régió gasztronómiai kínálatának erősítése, és ezáltal mind a turisták, mind a helyi lakosság igényeinek jobb kielégítése ■ Kiegészítő, egyedi élményt nyújtó programlehetőségek megteremtése
Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ Javul a régió programkínálata, és ezáltal kedveltebb turisztikai desztinációvá válik ■ Nőnek a turisztikai bevételek ■ A régió arculata karakteresebbé válik
Intézkedés célcsoportjai	<p>Elsődleges:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régióba érkező turisták ■ Régió lakossága <p>Másodlagos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elsődleges: régió magterületei: <ul style="list-style-type: none"> • Duna-mente • Villány-Siklós-Harkány • Dél-Balaton • Pécs- környéke • Kaposvár és környéke ■ Egyéb, jelentősebb turisztikai potenciállal rendelkező attrakciók vonzáskörzete
Végső kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Régió turisztikai szövetségei, klaszterei

Prioritás - II.2	TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2009 projektek kidolgozása, előkészítése, megvalósíthatósági tanulmányok készítése ■ 2008-2013 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Szakmai szövetségek, klaszterek ■ Turisztikai vállalkozások
Projektkiválasztás módja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nyitott pályázati mechanizmus keretében javasolt a projektek kiválasztása.

Prioritás - II.3	TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Humán erőforrás fejlesztése
Intézkedés megvalósításának eszközei	Lakosság, illetve a régióban a turizmus területén foglalkoztatottak képzettségének, tájékozottságának erősítése
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Felsőfokú turizmusképzések körének bővítése ■ Középfokú turizmusképzések körének bővítése ■ Továbbképzések, szakképzések indítása ■ Nyelvi képzések körének bővítése ■ Lakossági fórumok, PR (újságcikkek, televízió, stb.)
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ A turisták igényeinek jobb kiszolgálása ■ Minőségi szolgáltatások biztosításának elősegítése ■ A lakosság turizmussal szembeni attitűdjének javítása
Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ A turisztikai szolgáltatások minősége javul, aminek hatására a turistákban pozitívabb kép marad a régióról – javul a régió imázsa ■ Nő a visszatérő turisták száma
Intézkedés célcsoportjai	<p>Elsődleges:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai <p>Másodlagos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió lakossága
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elsődleges: régió magterületei: <ul style="list-style-type: none"> • Duna-mente • Dráva-mente • Villány-Siklós-Harkány • Dél-Balaton • Pécs- környéke • Kaposvár és környéke

	<ul style="list-style-type: none"> ■ Egyéb, jelentősebb turisztikai potenciállal rendelkező attrakciók vonzáskörzete
Végső kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Helyi önkormányzatok ■ Turisztikai szövetségek, klaszterek ■ Non-profit szervezetek
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2012-2011 projektek kidolgozása, előkészítése, megvalósíthatósági tanulmányok készítése ■ 2009-2013 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Szakmai szövetségek, klaszterek ■ Turisztikai vállalkozások

Prioritás - II.4	TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Megközelíthetőség, közlekedés fejlesztése
Intézkedés megvalósításának eszközei	Közlekedéshez kapcsolódó turisztikai szolgáltatások fejlesztése
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Turisztikai szolgáltatások fejlesztése: <ul style="list-style-type: none"> • Turisztikai buszok indítása • Turisztikai kerékpárutak kialakítása • Lovastaxi szolgáltatás • Kisvasutak fejlesztése
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Turisták igényeinek jobb kiszolgálása ■ A hiányzó közlekedési lehetőségek pótlása ■ Termékek komplexitásának biztosítása
Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nő a vendégelégedettség a jobb kiszolgáló infrastruktúra következtében ■ A közlekedési infrastruktúra fejlesztése révén javul az egyes vonzerők megközelíthetősége, aminek következtében nő a látogatószám
Intézkedés célcsoportjai	<p>Elsődleges:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régióba érkező turisták <p>Másodlagos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Régió lakossága
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió magterületei: <ul style="list-style-type: none"> • Duna-mente

	<ul style="list-style-type: none"> • Dráva-mente • Villány-Siklós-Harkány • Dél-Balaton • Pécs- környéke • Kaposvár és környéke
Végső kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Helyi önkormányzatok ■ Turisztikai vállalkozások ■ Turisztikai szövetségek, klaszterek ■ Non-profit szervezetek
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2011 projektek kidolgozása, előkészítése, megvalósíthatósági tanulmányok készítése ■ 2008-2013 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Regionális és helyi területfejlesztő szervek ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Szakmai szövetségek, klaszterek ■ Turisztikai vállalkozások
Projektkiválasztás módja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nyitott pályázati mechanizmus keretében

A II.4-es intézkedéshez kapcsolódó projektekre vonatkozó javaslatok

- A közlekedési infrastruktúra túlnyomó része csak közvetve érinti a turizmust, annak fejlesztése más tématerületet érint. Ennek okán a jelen intézkedés kifejtésénél illetve a projektek bemutatásánál csak a kifejezetten turisztikai célú, ugyanakkor közlekedési típusú fejlesztések bemutatására tértünk ki.
- Turizmushoz köthető kerékpárút fejlesztés során javasoljuk az országos jelentőségű útvonalak fejlesztésén túl olyan hálózatok kialakítását, melyek könnyen bejárható területeket foglalnak magukba, és már meglévő attrakciókat kötnek össze.
- A kerékpár utak fenntartása jelenleg az települési önkormányzatok feladata, így fontos azzal számolni, hogy az útépítéssel járó egyszeri beruházást követően az utat karban kell tartani, mely gyakran komoly terhet ró ezek gazdáira.
- Javasoljuk a pécsi és kaposvári magterületen a városhoz kapcsolódóan komplex termécsomagokat kialakítani ezen útvonalakat.

Prioritás - III.1	REGIONÁLIS MARKETING FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Régió népszerűsítése nemzeti és nemzetközi szinten
Intézkedés megvalósításának eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió arculatának megteremtése ■ Imázskampány
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régiók arculatterveinek elkészíttetése ■ Logók, szlogenek megterveztetése ■ Televíziós reklámszpotok ■ Hirdetések egyéb médiumokban (újságokban, magazinokban, rádióban) ■ Kiadványok, prospektusok ■ Reklámtáblák ■ PR-jellegű megjelenések ■ E-marketing
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió ismertségének erősítése ■ Régió általános imázsának javítása
Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ A promóciós kampány hatására nő a turisztikai kereslet a régió termékei és szolgáltatásai iránt ■ Nő a régiónak és turisztikai termékeinek, szolgáltatásainak ismertsége
Intézkedés célcsoportjai	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nemzetközi és belföldi turisták ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Régió lakossága
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Teljes régió
Végső kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régiós desztináció menedzsment szervezetek (ennek hiányában az érintett RMI-k)
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2009 projekt kidolgozása ■ 2009-2010 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Szakmai szövetségek, klaszterek ■ Turisztikai vállalkozások

Prioritás - IV.1	INTÉZMÉNYI HÁTTÉR FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Integrált marketingszervezet kiépítése
Intézkedés megvalósításának eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ■ Regionális szintű desztináció-fejlesztés ■ Helyi szintű desztinációfejlesztés
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Regionális és desztináció szintű menedzsment szervezetek kiépítése, intézményi rendszerének felállítása ■ Kezdeti működéshez szükséges tőke biztosítása
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió és azon belül a kiemelkedő desztinációk marketingtevékenységének hatékonyabbá tétele ■ A gazdasági alapon kialakított, profitorientált kiegészítő tevékenységek révén a jelenlegi fenntartási problémák kiküszöbölése, a non-profit tevékenységek ellátásához szükséges források megteremtése
Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ A megfelelő struktúra és tervezés következtében a marketingtevékenység hatékonyabbá válik: a párhuzamosságok eltűnnek az intézményi rendszerből ■ A hatékonyabb működés következtében több forrás áll jut a régió és desztinációinak marketingjére, ami közvetve a vendégszám növekedését eredményezi ■ A régió termékei és szolgáltatásai összehangoltabbá válnak
Intézkedés célcsoportjai	<p>Elsődleges:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Regionális marketing szervezetek <p>Másodlagos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai ■ Régió lakossága
Földrajzi beavatkozási terület	Teljes régió
Végső kedvezményezettek	Régiós desztináció menedzsment szervezetek
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2009 projekt kidolgozása ■ 2009-2010 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Szakmai szövetségek, klaszterek

Prioritás - IV.2	INTÉZMÉNYI HÁTTÉR FEJLESZTÉSE
Intézkedés	Turizmus szektorális szereplőinek összefogása
Intézkedés megvalósításának eszközei	Helyi civil szerveződések és turisztikai klaszterek létrehozása
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Szakmai konferenciák szervezése ■ On-line tájékoztatás ■ PR tevékenység (újságcikkek, tájékoztató füzetek, vállalkozói fórumok)
Intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> ■ Összehangolt tervezés kialakítása, a szereplők közötti hatékony együttműködés megteremtése ■ A turizmus szereplőinek együttműködése révén a köztük lévő szinergia erősítése ■ A vállalkozások közötti versenyhelyzet csökkentése differenciáltságuk megteremtésével
Intézkedés várható hatásai	<ul style="list-style-type: none"> ■ A vállalkozások differenciálódása és specializációja révén színesebbé válik a termékkínálat ■ A versenyhelyzet mérséklődik, a vállalkozások egymás eredményeit erősítik ■ A vállalkozások eredményei javulnak az összehangolt tervezés, a tapasztalatcsere következtében
Intézkedés célcsoportjai	<ul style="list-style-type: none"> ■ Régió turisztikai vállalkozásai
Földrajzi beavatkozási terület	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elsődleges: régió magterületei ■ Másodlagos: teljes régió
Végső kedvezményezettek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ Régiós desztináció menedzsment szervezetek (ennek hiányában az érintett RMI-k) ■ Turisztikai szövetségek, klaszterek ■ Helyi és megyei önkormányzatok
Ütemezés	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2007-2008 projekt kidolgozása ■ 2008-2010 megvalósítás
Felelős szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ DDRFÜ ■ RIB-ek ■ RMI-k ■ Megyei és települési önkormányzatok ■ Szakmai szövetségek, klaszterek ■ Turisztikai vállalkozások